

VEARBBAID DUDDJOMIN

Aspektuála vearbasuorgásat Luhkkár Jovn' Áslaga muitalusain

Pro gradu -oahppočájáanas

Davvisámegiella

Giellagas-instituhtta

Oulu universitehta

Miessemánu 2016

Sierge Rasmus

SISDOALLU

1. LÁIDEHUS.....	6
2. SÁTNERÁHKADEAPMI	8
2.1. Sámegeiela sátneráhkadeapmi	8
2.2. Suorggideami vuogit.....	11
2.3. Sámegeiela vearbasuorggideapmi	12
3. VEARBAT	15
3.1. Sámegeiela vearbbat.....	15
3.2. Finihttavearbbat.....	16
3.3. Vearbba infinihttahámit	18
4. ASPEAKTA	20
4.1. Mii lea aspekta?	20
4.2. Aspeavtta meroštallama čuolmmat.....	22
4.3. Verbála aspekta sámegeielas	25
4.4. Vearbbaid aspektuála luohkát	26
5. SEMANTIIHKKA	32
5.1. Mearkkašumi nammateoriija ja mearkkašumi doabateoriija	32
5.2. Eanet go okta mearkkašupmi - synkretisma, polysemiiija ja homonymiija	33
5.3. Vearbbaid ásahan semánttalaš dilli.....	34
6. MATERIÁLA ČOHKKEN, ORDZEN JA GIEĐAHALLAN.....	36
6.1. Luhkkár Jovn' Ásllat, Aslak Guttorm (1891–1972).....	36
6.2. Giellateknologiija bargoneavvun.....	36
6.3. Materiála analyserenvuogi dieđateorehtalaš duogáš	38
7. ÁSPEKTUÁLA SUORGGÁDUSAT DUTKANMATERIÁLAS.....	41
7.1. Momentánavearbbat	41
7.1.1. Momentána <i>-et</i> -suorggádusat	41
7.1.2. Momentána <i>-dit</i> -suorggádusat.....	42
7.1.3. Momentána <i>-alit</i> -suorggádusat.....	43
7.1.4. Momentána <i>-ádit</i> -suorggádusat.....	44

7.1.5.	Momentána <i>-ihit</i> -suorggádušat.....	45
7.2.	Subitiivavearbbat.....	46
7.2.1.	Subitiiva <i>-lit</i> -suorggádušat.....	46
7.2.2.	Subitiiva <i>-(a)stit</i> -suorggádušat.....	48
7.3.	Frekventatiivavearbbat.....	50
7.3.1.	Frekventatiiva <i>-addat</i> -suorggádušat.....	50
7.3.2.	Frekventatiiva <i>-allat</i> -suorggádušat.....	51
7.3.3.	Frekventatiiva <i>-(u)ddat</i> -suorggádušat.....	53
7.3.4.	Frekventatiiva <i>-alit</i> -suorggádušat.....	54
7.3.5.	Frekventatiiva <i>-(a)dit</i> -suorggádušat.....	54
7.3.6.	Frekventatiiva <i>-(i)ldit</i> -suorggádušat.....	56
7.3.7.	Frekventatiiva <i>-uhit</i> -suorggádušat.....	56
7.4.	Kontinuatiivavearbbat.....	56
7.4.1.	Kontinuatiiva <i>-dit</i> -suorggádušat.....	57
7.4.2.	Kontinuatiiva <i>-idit</i> -suorggádušat.....	58
7.4.3.	Kontinuatiiva <i>-uhit</i> -suorggádušat.....	58
7.5.	Inkoatiivavearbbat.....	59
7.5.1.	Inkoatiiva <i>-(š)goahit</i> -suorggádušat.....	59
7.5.2.	Inkoatiiva <i>-át-, -et- ja -ot</i> -suorggádušat.....	60
7.5.3.	Inkoatiiva <i>-lit</i> -suorggádušat.....	61
7.5.4.	Inkoatiiva <i>-iidit</i> -suorggádušat.....	62
7.5.5.	Inkoatiiva <i>-nit</i> -suorggádušat.....	63
7.5.6.	Inkoatiiva <i>-stit</i> -suorggádušat.....	63
7.5.7.	Inkoatiiva <i>-stuvvat</i> -suorggádušat.....	64
7.5.8.	Inkoatiiva <i>-skit</i> -suorggádušat.....	64
7.6.	Konatiivavearbbat.....	65
7.6.1.	Konatiiva <i>-alit</i> -suorggádušat.....	65

7.6.2.	Konatiiva <i>-dit</i> -suorggádušat	65
7.6.3.	Konatiiva <i>-addat</i> -suorggádušat	66
7.7.	Diminutiivavearbbat	67
7.7.1.	Diminutiiva <i>-stit</i> -suorggádušat	67
7.7.2.	Diminutiiva <i>-(e)astit</i> -suorggádušat	69
7.7.3.	Diminutiiva <i>-ašit</i> -suorggádušat	70
7.8.	Aspektuála veahkkevearbbat	71
8.	BOHTOSIID SUOKKARDALLAN	74
8.1.	Statistihkalaš bohtosat	74
8.2.	Suorggádušaid suorggideapmi ja leksikaliserejuvvon suorggádušámit	77
8.3.	Aspektuála veahkkevearbbat	79
8.4.	Suorggidanhomonymiijaid rátkimin	80
8.5.	Dutkamuša bohtosiid suokkardallan	83
9.	ČOAHKKÁIGEASSU	85
	GÁLDUT:	88

Oanádusat

1. p.	vuosttas persovdna
2. p.	nubbi persovdna
3. p.	goalmmát persovdna
akk.	akkusatiiva
CIII	guhkkon gievrras dássi
DM	dássemolsašuddan
dsg.	davvisámeigiella
du.	guvttiidlohku
KM	konsonántamátta
kom.	komitatiiva
KontrM	kontrakšuvdnamátta
lok.	lokatiiva
nom.	nominatiiva
part.	partitiiva
pl.	máŋggaidlohku
sg.	ovttaidlohku
VM	vokálamátta

1. LÁIDEHUS

Dán pro gradu -barggu ulbmilin lea govvidit davvisámegiela aspektuála vearbasuorgásiid geavaheami hállojuvvon gielas, eandaliige máinnasteami konteavsttas. Guovddáš dutkangažaldagat leat oktiibuot golbma: 1) Man dábálaččat ja produktiivvat iešgudetlágan suorgásat leat dutkanmateriálas? 2) Makkár aspektuála suorgásat sáhttet čatnasit oktii dutkanmateriála vuodul? 3) Makkár molsašuddi mearkkašumit aspektuála vearbasuorgásiin leat? Mu dutkanmateriálan leat Luhkkár Jovn' Ásllaga mitalusat ja máidnasat, maid sus leat bádden jagis 1956. Dát dutkamuš sajáiduvvá gielladiehtaga giettis morfologiija, semantihka ja aspektologiija surggiide. Duobbelis *sámegielain* oavvilduvvo davvisámegiella. Materiála analysas geavahan sihke kvalitatiiva ja kvantitatiiva metodaidda. Suorggádusaid semantihkalaš guorahallan ja veardádallan geatnegahtá atnit kvalitatiiva vugiid, go fas sániid ja suorgásiid dávjodaga dutkan lea kvantitatiiva dutkanvuohki.

Čakčat 1956 dutkit Jouko Hautala, Erkki Itonen ja Toivo Vuorela johte Anáris ja Ohcejogas. Sii jearahalle oktiibuot guhitta informántta ja čohkkejedje buohkanassii 147 máidnasa ja 37 luođi. Materiála lea leamašan rájus arkiivačoakkáldagas Suoma Riikka arkiivvas. Samuli Aikio lea čállán jearahallamiid buhtisin 1960-logus ja son lea maiddái jorgalan teavsttaid suomagillii. Dálá dieđuid mielde dán materiála vuodul muhtun máidnasat leat almmustuvvan Aikio doaimmahan máinnasčoakkáldagas *Girdinoaiddi bárdni: sápmelaš máidnasat* (Aikio & Aikio 1978a) ja dat lea jorgaluvvon maiddái suomagillii *Lentonoidan poika* (Aikio & Aikio 1978b).

Jagis 2015 materiála lea váldon dutkanávnnasin ja dutki guovttos Marko Jouste (FD, Sámi kulturarkiiva, Oulu universitehta) ja Taarna Valtonen (FD, Oulu universitehta) vuolggageigga *Máinnasheargi*-dutkanprošeavtta. Máinnasheargi oaivvilda čeahpes muitaleaddji, guhte máhtá mitalit, máinnastit, neaktit ja áddeállat (Huuskonen 2004: 160–161). Prošeavtta ulbmilin lea buvttadit ođđa dieđu arkiivamateriála vuodul, muhto maiddái máhcahit árbedieđu daidda guovlluide gos materiála lea čohkkejuvvon dolin. Namas mielde *Máinnashearggi* guovddázis leat máidnasat ja mitalusat ja dán oahppočájánasas guorahalan ovttá muitaleaddji, Luhkkár Jovn' Ásllaga, giela.

Jagi 1956 dutkanmátkkis báddejuvvon davvisámegiela arkiivamateriála lea oktiibuot logi diimmu. Luhkkár Jovn' Ásllagis, Aslak Guttormas (1891–1972) lea báddejuvvon jearahallanmateriála dán mátkkis sullii vihtta diimmu. Pro gradu várás lea lunddolaš

ráddjet fáttá ja materiála doarvái čavgadit. Vaikke livččiige hui miellagiddevaš veardádallat guovtti muitaleaddji giela, de dat dagahivččii dan, ahte dutkojuvvon albmanusa fertešii ráddjet hui dárkilit nu, ahte dán dáhpáhusas dutkamuš sáhtášii guoskat dušše ovttá dahje eanemustá guovtti suorggádustiipii. Nubbin sivvan materiála ráddjemii lea informántta gullan Badje-Deanu Luhkkáraččaid sohki, geaidda mun ieš maddái gulan. Vaikke lean bajásšaddan Ohcejogas, de mánnávuodas lean leamašan olu áhku ja ádjárohki geahčen Dálvadasas, gos lea hállojuvvon seamma suopman go Áitejogas. Dán dutkamuša lingvisttalaš analysa, eandaliige mearkkašumiid dulkojuvpmi, vuodđuduvvá mu iežan áddejupmái davvisámegiela Vuovdaguokka suopmanis.

2. SÁTNERÁHKADEAPMI

Giella lea álohii nuppástuvvi gulahallangaskaoapmi. Giela rievdamii váikkuha dan geavahankonteaksta, nappo sámegillii daddjon: máilbmi dahje biras, gos dat adnojuvvo. Gearddi máilbmi ii leat stáhtalaš, de maiddá giella ii sáhte orustit muhtin dihto hápmái. Giella dárbbáša sániid ja doahpágiid mat govvidit dahje gusket geavahanbirrasii ja leat danin relevánttat giela geavaheaddjiide. (Sammallahti 1987: 1.) Okta konkrehta ovdamearka dás lea 2000-logus riegádan internehttasátnerádju, eandaliige sosiála media sátnerádju, mii lea oassái bohtán sámegilliige loatnan dahje mánggalágan heivehussan. Ovdamearkka dihte eaŋgalasgielat *selfie* bohtá sánis *self-portrait*, mii lea maiddá jorgaluvvon davvisámegillii *iešien* dahje *iežárin*. Davvisámegielat jorgalus bohtá sánis *ieš*, mii oaivvilda seammá go eaŋgalasgiela *self*. Dát čujuha dan, ahte ođđa sánit bohtet gillii dárbbu mielde. Lea váttis govahallat, ahte vaikkeba 1950-logus oktage livččii diehtán, ahte sátni *iešie* dahje *iežár* oaivvilda gova, man olmmoš váldá alddis ja man dasto juohká máilmmiviidosas diehtujuohkinfierpmis, go ii lean vel oppa internehttage. Sammallahti (1987) buktá ovdan sátneráhkadeami mángosis muhtin eará sániid, mat livččii lean don dolin dovdamiehtumat. Dakkár ođđa sánit leat ovdamearkka dihte *doaba*, *beroštupmi*, *badjedássi*, *birasviessu*, *cealkka*, *jietnadat*, *ovdaskuvla*, *mohtorgielká*, *ovdagoddi*, *ossodathoavda*, *bálkáceahkki*, *áigequovdil*, *čázádat*, *diehtujuohkkin*.

2.1. Sáme giela sátneráhkadeapmi

Sámegielas sátneráju viiddideapmái leat moadde vuogi: 1) loatnasániid váldin vierrogielain, 2) sániid goallosteapmi dahjege komposišuvdna, 3) sániid suorggideapmi dahje derivašuvdna ja 4) iešguđetlágan ovtastumit ovddibuiguin (Sammallahti 1987: 2; Nickel & Sammallahti 2011: 539). Sáni olgohámi rievdamas ektui sojehapmi ja suorggideapmi leaba seammasullasaš proseassat, go sihke sojahettiin ja suorggideattiin sátnemáddagiidda laktojuvvojit čadnon morfemat. Sátnesuorggideamis sátnemáddagiidda laktojuvvojit suorgásat nu, ahte dat buvttadit *ođđa sániid*. Sojahemiin sánis buvttadit *ođđa hámiid* paradigmii gullelaš sojahannjuolggadusaid mielde. Dán sujasa sojehemiin ii sáhte rehkenastit vuohkin buvttadit ođđa sániid. (Magga 1980: 19; Häkkinen 1990: 101–102.)

Ođđa sániid ráhkadeapmi suorggideamiin lea oalle produktiiva vuohki, danin go dat ii leat čadnojuvvon sátneluohkáide. Dat oaivvilda dan, ahte ovdamearkka dihte nomeniin sáhtta suorggideami sihke ođđa nomeniid ja maiddái vearbaid dahje veorbain sáhtta suorggideami nomeniid dahje veorbaid. (Bergsland 1961: 76.) Ovdamearkka dihte čuovvovaš sániid:

<u>vearba</u>		<u>suorggis</u>		<u>substantiiva</u>
muitalit	→	-eaddji	→	muitaleaddji
čoavdit	→	-a : g	→	čoavdda
vuodjut	→	-hat : -hk(a)-,g-	→	vujohat

Sámegiela suorggideami áddema dáfus lea lunddolaš veardidit dan eará suoma-ugralaš gielaide. Dán dutkamuša várás ii leat dárbbaslaš vuojulduvvat dárkilit eará gielaide diakronalaš dahje synkronalaš suorgásiidda ja ohat daidda vástagiid, muhto dán dutkamuša várás reahkká diehtu das, ahte suoma-ugralaš gielat leat hui čielgasit morfologalaš gielat. Dákkár gielaide suorggidanvuogádaga govvideapmái gullet dábaláčat golbma lávkkii: 1) suorgásiid logahallan, 2) suorgásiid funkšuvnna govvideapmi ja 3) suorggádusaid morfofonologalaš analysa. Mañimuš lávkkis dutkojuvvo makkár sátnemáddagiidda (earret eará stávvallohku ja dássemolsašuddan) suffiksa sáhtta laktásit. Suorgásiid dahje suffivssaid meroštallamis lea masá bákolaš välljet, ahte guorahallágo daid morfologalaš vai semantihkalaš mearkkašumis. Goappáge guorahallanvuogis leat buorit ja heajos bealit, danin go buot suffivssain ii leat dušše okta mearkkašupmi iige seamma suorgásiin álo sáhte buktit ovdan seamma mearkkašumi. (Kasik 1989: 1.)

Maiddái Eeva Kangasmaa-Minn (1994) oaivvilda, ahte suorggideami sáhtta guorahallat jogo strukturála dahje funktionála dáhpáhussan. Iešguđetlágan vuolggasajit buvttadit mánggalágan meroštallankriteraid ja suorgásiin sáhtta hállat fonologalaš-morfologalaš, morfologalaš-syntávttalaš, syntávttalaš-semánttalaš ja semánttalaš-pragmánttalaš kriteraid vuodul. Dás dáhpáhuvvá sirdáseapmi struktuvrra čilgemis mearkkašumiid áddemii. Dát meroštallanvuogit eai gilval das goabbá lea riehta, muhto dat viiddidit min vuogi oaidnit dán ášši.

Kangasmaa-Minn (1994: 42) lea meroštallan suomagiela suorggidansuffivssaid daid funkšuvnnaid vuodul čuovvovaččat:

Suorggidansuffivssaid funkšuvnna

1. veahasuffivssat
 - 1.1. kategoriijagaskasaš
 - 1.2. kategoriijasiskosaš
 - 1.2.1. rievdadeaddjit
 - 1.2.2. modifiserejeaddjit
2. nomensuffivssat
 - 2.1. kategoriijagaskasaš
 - 2.2. kategoriijasiskosaš

Dán dutkamušas fáddán leat aspektuála veahasuorgásat, mat gullet funkšuvnna bealis kategoriijasiskosaš veahasuffivssaide, main lea modifiserejeaddji mearkkašupmi. Nickela ja Sammallahti (2011: 562, 596) giellaoahpas veahbbaid giellaoahpalaš suorggideapmi vástida funkšuvnna bealis suomagiela rievdadeaddji kategoriijasiskosaš veahasuffivssaid ja denominála veahbbat suorggiduvvojit kategoriijagaskasaš veahasuffivssain.

Sámegielas lea veahbbaid aspektuála suorggidemiin vejolaš ovdanbuktit dakkár áššiid dego dagu bistima, álgima, intensitehta ja bohtosa. Dá muhtun ovdamearkkat veahbbaid aspektuála suorggideamis ja mo dáid berrešii sisdoalu dáfus jorgalit suomagillii ja eaŋgalasgillii:

davisámegiella	suomagiella	eaŋgalasgiella
<u>oastit</u>	<u>ostaa</u>	<u>to buy</u>
oastán biilla	ostan auton	I buy a car
osten biilla	ostin auton	I bought a car
oastigoađán biilla	alan ostamaan autoa	I begin to buy a car
oastališgoađán biilla	alan yrittää ostaa autoa	I begin to try to buy a car
<u>godđit</u>	<u>neuloa</u>	<u>to knit</u>
godán liinni	neulon liinan	I knit a scarf
godđilan liinni	neulon liinan nopeasti	I knit a scarf quickly
godihan liinni	neulotan liinan	I make someone to knit a scarf
godahattan liinni	yritän saada jonkun neulomaan liinan	I try to make some to knit a scarf
godđilastán liinni	neulon liinan nopeasti ja vaivattomasti	I knit a scarf quickly with little effort

2.2. Suorggideami vuogit

Odđa sániid lea vejolaš ráhkadit iešguđetlágan vugiiguin. Suorggideami vuogit leat: *affikseren*, affivssa *čuoldin* (regressiiva suorggideapmi), *játnan*, *reduplikeren* ja *fonologalaš* rievdamat. Dáid lassin lea vejolaš suorggidit almmá morfologalaš operašuvnnaid haga. Suorggideami lassin sullalas proseassat leat sojahanhámiid leksikalisašuvdna ja sániid ovtastuvvan. Suorggideami olggobeallai báhcá sániid goallosteapmi. (Häkkinen 1990: 101–102.)

Affikseren lasiha sátnemáddaga ovdii (prefiksa), sisa (infiksa) dahje lohppii (suffiksa) affivssa. Suomasogat gielaide lea mihtilmas suffivssaid atnin, prefivssat leat oalle hárvanaččat ja infivssat eai adno suoma- ja sámevielain. Suorggiduvvon sáni sáhtta suorggidit ain viidásabbot, ovdamearkka dihte *vázzit* > *vázzilit* > *vázzileapmi* (VISK § 156). Affivssaid lea dábálaš sirret dan vuodul, ahte makkár sátnemáddagii dat laktásit ja makkár sániid dat buvttadit. Denominála vearbbat leat vearbbat, mat leat suorggiduvvon nomeniin ja deverbála vearbbat leat vearbbat, mat leat suorggiduvvon vearbbain. Seamma logihkka lea maid denominála nomeniin ja deverbála nomeniin. (Häkkinen 1990: 104–106.) Sámeielas sániid ráhkadeamis oasážit, morfemat laktásit dihto ortnega mielde (Sammallahti 1998: 61–62):

Vearba

sátnemátta + suorggidangehčosat + modusdovddaldagat + sojahangehčosat + laktapartihkkal

Nomen

sátnemátta + suorggidangehčosat + sojahangehčosat + possessiivasuffivssat + laktapartihkkal

Odđa sáni lea vejolaš dahkat maid nu, ahte *čuoldá* sánis affivssa eret. Ovdamearka dákkár dáhpáhusas lea suomagielat sátni *rieha* 'riepma', mii lea suorggiduvvon sánis *riehua*, *riehaantua* 'bieđdat, mielahuddat'. Játnan sierrana affivssa čuoldimis dainna, ahte sátni oaniduvvo botkemiin dakkár sajes, gokko ii leat morfemarádjá. Ovdamearkasánit játnamis leat *reumatisma* > *reuma*, *homoseksuála* > *homo*, *pornografía* > *porno*. (Häkkinen 1990: 107–108.) Muhtin dáhpáhusain semantihkalaš suorggideapmi sáhtta dáhpáhuvvat maiddái almmá morfologalaš rievdadusaid haga, dego eaŋgalaagiela sátni *fish*, mii sáhtta oaivvildit sihke 'guolli' ja 'oagut'. Dát lea eaŋgalasgillii mihtilmas

iešvuohta. (Häkkinen 1990: 118.) *Reduplikeren* geardduha oasi dahje olles sáni. Suomagielas dáid atnet dábálaččat ekspressiiva sániid ráhkadeapmái, dego *puhdas* > *putipuhdas* (Häkkinen 1990: 109). Sámegielas reduplikeren adnojuvvo ain juo golmma mearkkašumis. Dainna sáhtta almmuhit ahte juoga nu lea aiddo dáhpáhuvvamin *gahča-gahča*, *boadi-boadi* dahje ahte mat nu leat ovttaid mielde *ovttaid-ovttaid* dahje ahte juoga dáhpáhuvvá garrasit *bosu-bosu*. (Sammallahti 1998: 61; Jomppanen 2016: boahtimin.) Jietnadatrievdadeapmi lea mihtilmas vuohki buvttadit ođđa sániid (Häkkinen 1990: 110–116). Sámegiela hállangielas ovdamearkka dihte fuolkenamahusat otnot ja ožžot ođđa hámi, dego ovdamearkka dihte *vilbealli* > *vilba*, *oarpmealli* > *oambá*, *čeahci* > *čezá*.

Suorgásat sáhttet leat produktiivvat dahje jápma suorgásat. Produktiiva suorgásiiguin sáhtta ráhkadit ođđa sániid, muhto jápma suorgásiiguin ii leat vejolaš buvttadit ođđa suorgádusaid. Dákkár dáhpáhusain sáhtta leat nu, ahte áiggi mielde suorggis lea massán produktivitehta, iige dainna leat danin vejolaš ráhkadit ođđa sániid. (Nielsen 1973: 193.)

Kaisa Häkkinen čállá, ahte stuorámus oasi suomagiela partihkkaliin sáhtta čilget sojahanhámiid leksikalisašuvnnain (Häkkinen 1990: 122). Leksikalisašuvdna oaivvilda dan, ahte ođđa sátnehámi mearkkašupmi ii vástit dan maid morfologiija ja giellaoahpa vuodul dat galggašii vástidit (Sammallahti 2007: 83). Maiddái davvisámegielas dát oidno čielgasit das go abessiivageažus lea luovvunan sátnemáddagis postposišuvdnan (Sammallahti 1998: 63).

2.3. Sámegiela vearbasuorggideapmi

Konrad Nielsen (1926) lea čohkken girjeráiddustis *Lærebok i lappisk* giellaoahpa oasis davvisámegiela morfologalaš suorgásiid listun ja dan maŋŋá juohkán suorgásiid luohkáide. Nielsena listtus leat oktiibuot 64 suorgádusa, maid son lea juohkán čuovvovaččat: 1) kausatiiva ja faktiiva vearbbat (deverbála, denominála), 2) essiiva vearbbat, 3) translatiiva, passiiiva ja persovnnahis vearbbat, 4) refleksiiva vearbbat, 5) resiprohka vearbbat, 6) frekventatiiva vearbbat, 7) kontinuatiiva vearbbat, 8) diminutiiva vearbbat, 9) momentána ja subitiiva vearbbat, 10) inkoatiiva vearbbat, 11) desiratiiva vearbbat, 12) sensitiiva vearbbat ja 13) onomatopoehtalaš vearbbat.

Knut Bergslanda (1961) *Samisk grammatik med øvelsesstykker* doallá sisttis oktageardánut juogu ja son oaidná sámegielas vihtta sierra vearbaluohká ja

golbmanuppelot dáhpáhusa, mas vearba lea suorggiduvvon nomenis. Bergslanda juohku: 1) passiiva vearbbat, 2) kausatiiva vearbbat, 3) frekventatiiva ja kontinuatiiva vearbbat, 4) diminutiiva ja subitiiva vearbbat ja 5) inkoatiiva vearbbat.

Dán rádjai varrasamos ja maiddái viidásamos govvádus lea Klaus Peter Nickela ja Pekka Sammallahti (2011) *Nordsamisk grammatik* giellaoahpas. Dán grammatihkas vearbaid suorggidanluohkát leat golmmaláganat: aspektuála ja giellaoahpalaš vearbasuorgásat, ja nomeniin suorggiduvvon vearbbat. Aspektuála suorgásat dán listtus leat čieža. Sammallahti (2005: 217) namuha *Láidehus sámegiela cealkkaoahpa dutkamii* girjjistis sisdoallovearbbaide oktanuppelot sierra aspektuála luohká. Árat Sammallahti lea rehkenastán maiddái dakkár ovtastuvvan suorgásiid, dego duratiiva-diminutiivavearbaid sierra aspektaluohkkán, muhto Nickela ja Sammallahti leaba maŋŋá čoaggán dáid ovtastumiid čieža aspektaluohká vuollái. Sammallahti (2005) aspektalogahallan govvida vearbaaspeavttaid funkšuvnna, muhto Nickela ja Sammallahti logahallan guorahallá vearbaid speavtta guđege suorggádusa bokte. Danin Nickela ja Sammallahti giellaoahppa čilge speavttaid nugo Kasik lea čállán (gč. ovdalis). Boađán atnit dán varrasamos meroštallanvuogi (Nickel & Sammallahti 2011: 541–562) iežan dutkamuša vuodđun.

Aspektuála vearbasuorgásat:

- momentána vearbbat
- subitiiva vearbbat
- frekventatiiva vearbbat
- kontinuatiiva vearbbat
- inkoatiiva vearbbat
- konatiiva vearbbat
- diminutiiva vearbbat

Giellaoahpalaš vearbasuorgásat:

- passiiva vearbbat
- refleksiiva ja resiprohka vearbbat
- kausatiiva vearbbat
- applikatiiva vearbbat
- antiapplikatiiva vearbbat
- desiratiiva vearbbat
- inkuratiiva vearbbat

Nomeniin suorggiduvvon vearbbat:

- kaptatiiva vearbbat
- privatiiva vearbbat
- instruktiiva vearbbat
- pollutiiva vearbbat
- instrumentatiiva vearbbat
- traktatiiva vearbbat
- essensiella vearbbat
- essiiva vearbbat
- translatiiva vearbbat
- faktiiva vearbbat
- similatiiva vearbbat
- sensiiva vearbbat
- apparatiiva vearbbat
- kursiiiva vearbbat
- adventatiiva vearbbat
- admontiiva vearbbat

Nickela ja Sammallahti meroštallan lea dán golmma govvadásas áidna, mas lea seamma struktuvra go mo Kasik (1981) lea meroštallan. Vaikke Nielsen ja Bergsland leaba meroštallan sierra denominála dahje nomeniin suorggiduvvon vearbaid, de soai eaba

daga čielga erohusa rievdadeaddji ja modifiserejeaddji vearbaid gaskii. Kasik čilge modifiserejeaddji ja rievdadeaddji suorgásiid erohusaid nu, ahte modifiserejeaddji suorgásat eai rievdat vearbamáddaga syntávssa, muhto dat hervejit doaimma. Dábálaš modifiserejeaddji suorgásat leat momentána ja frekventatiiva suorgásat. Rievdadeaddji suorgásat dahket ovdamearkka dihte transitiiva veorbain intransitiiva ja intransitiiva veorbain transitiiva. (Kasik 1989: 86–87.) Nickela ja Sammallahti (2011) giellaoahpa aspektuála veorbasuorgásat vástidit Kasika modifiserejeaddji suorgásiid ja giellaoahpa suorgásat leat seammat go rievdadeaddji suorgásat. Njealját logus čilgen aspekvtta oppalaččat ja dan maŋná dárkilabbot sámegeiela aspekvtta ja logu loahpas vel aspektuála veorbaluohkáid.

3. VEARBAT

Vearbbat leat sátneluohkká, mii ásaha cealkagis diliid, dáhpáhusaid, daguid ja proseassaid (Sammallahti 2007: 147). Sámegeiela ja suomageiela juohku sátneluohkáide lea seammalágan: nomenat sodjet kásusiid mielde, veardbat áiggi ja persovna mielde ja partihkkalat eai soja (Häkkinen 1995: 137; Nickel 1990: 42–216). Vearbbat mat leat sojahuvvon áiggi ja persovna mielde gohčoduvvojit **finihttavearban** ja eará dáhpáhusat leat veardba **infinihttahámit** (Sammallahti 2007: 65).

3.1. Sámegeiela veardbat

Finihhtaveardbat juhkkovit golbman joavkun sátnemáddagiid vuodul. Vuosttas jovkui gullet **bárrastávval-** dahje **vokálamáttaveardbat**, nubbin joavkun leat **bárahisstávval-** dahje **konsonántamáttaveardbat** ja goalmmát joavkkus leat **kontrakšuvdnaveardbat**. (Nickel & Sammallahti 2011: 45.)

Bárrastávvalveardbain leat vuodđoinfinitiivvas báralaš stávvallohku ja dat nohket *-at*, *-it* ja *-ut*. Dáin veardbain sáhtta sojahettiin dáhpáhuvat dássemolsašuddan, soggevokála rievdan ja/dahje diftonganjuolgan (Nickel & Sammallahti 2011: 45). Ovdamearkka dihte *jearrat* veardba ovttaidlogu vuosttas persovna indikatiivva preterihhta lea *jerren*. Dán dáhpáhusas vuosttas stávvala diftonga *ea* lea njuolgan *e:n* ja soggevokála *a* lea rievdan kontrašuvdnavokálan *e:n*. Seamma veardba ovttaidlogu vuosttas persovna preseansa imperatiiva fas lea *jeara*, mas eai leat vuodđoinfinitiivva ektui vokálamolsašumit, muhto dássemolsašuddan *rr* : *r*. Bárahisstávvalveardbain leat vuodđoinfinitiivvas mañimuš távttas golbma stávvala ja dat nohket *-it* (Nickel & Sammallahti 2011: 46). Távttas leat álo guokte dahje golbma stávvala (Nickel & Sammallahti 2011: 17) de geavadis dat oaivvilda dan, ahte bárahisstávvalveardbas leat dábálaččat golbma dahje vihtta stávvala. Viđa stávvala máddagat leat hárvanaččat (*unohastalit*). Bárahisstávvalveardbain ii leat dássemolsašuddan ja vokálarievdamat dáhpáhuvet beare máddaga mañimuš stávvalis. Kontrakšuvdnaveardbat sulastahttet bárrastávvalveardbaid hámi bealis, muhto daid sojaheapmi sulastahtta eanet bárahisstávvalveardbaid. Kontrakšuvdnaveardbaid gehčosat leat *-át*, *-et* ja *-ot*. Kontrakšuvdnaveardbaid sátnemáddagiin ii leat dássemolsašuddan, eaige dain dáhpáhuva vokálanuppástusat sojahettiin. (Nickel & Sammallahti 2011: 46.)

3.2. Finihttavearbbat

Finihttavearbbat leat cealkagiid guovddáš lahttu. Dat sodjet áiggi, persovvna ja modusa mielde. Sámegeiela **tempusat**, nappo áigehámit leat **preseansa** ja **preterihhta**. Preseansahápmi almmuha, ahte juoga dáhpáhuvvá dál dahje boahhteáiggiis (Nickel & Sammallahti 2011: 270) ovdamearkka dihte *mun lean skuvllas* ja *boahhte jagi mun lean skuvllas*. Preseansahápmi sáhtá maid adnot vássánaiggiis, muhto dakkár dáhpáhusas váldo- dahje oalgecealkka ásaha dáhpáhusa vássánaigái, gos muitaleaddji dahje vásiheaddji vásiha dáhpáhusa preseanssas. Ovdamearkka dihte cealkka *Navden, ahte lean skuvllas*. Váldocealkkagis lea beare finihttavearba *navdit* preterihtas, muhto oalgecealkkagis muitaleaddji lea vássán áiggiis vásiheamen preseanssas. Sámegeiela preterihtta almmuha fas vássán áiggi iige dat bastte njuolga čujuhit dálá- dahje boahhteáigái. Cealkkagis *Mun ledjen skuvllas* muitaleaddji lea leamašan skuvllas, muhto giellaoahpalaččat ii sáhte lohkat **boahhte jagi mun ledjen skuvllas*. Nappo preterihtta ii bastte čujuhit boahhteáigái, muhto dálá áigái preterihtta sáhtá váikkuhit negašuvvna bokte. Ovdamearkka dihte cealkka *Mis ii lean dál láibi*. oaivvilda dan, ahte dál ii leat láibi, vaikke predikáhta leage preterihtas.

Tempusiid lassin vearba sáhtá **modusdovddaldagaiguin** almmuhit vuogi, modusa. Sámegeielas leat njealje modusa; **indikatiiva**, **potentiála**, **konditionála** ja **imperatiiva**. Indikatiiva lea nu gohčoduvvon duohtavuohki. Indikatiiva lea dábálaččat neutrála, iige dat buvttu ovdan vejolašvuoda dego potentiála dahje eavttuid dego konditionála. (Nickel & Sammallahti 2011: 272; Sammallahti 2007: 89–90.) Muhtun dáhpáhusain indikatiiva sáhtá oažžut imperatiivva dahjege gohččunvuogi mearkkašumi, ja indikatiivva sáhtá dulkot beanta nannosut gohččumin, go imperatiivva. Ovdamearkka dihte gohččumat *Mana olggos!* ja *Don manat olggos!* ožžot seammasullasaš mearkkašumi, muhto maŋit gohččun lea loahpalut. Potentiála ovdanbuktá vejolašvuoda dahje almmuha áššedili jáhkehahttin (Nickel & Sammallahti 2011: 273; Sammallahti 2007: 110) muhto gažaldatcealkagiin dat almmuha eahpesihkkarvuoda dahje áššedili vihkkehalla (VISK, määritelmät). Konditionála modus ásaha dahkamii eavttu, mii dábálaččat fertešii ollašuvvat, vai vearbbat dahku ollašuvvašii. Dan gohčodit maiddái eaktovuohkin. Konditionála almmuha dagu plánema dahje govahallojuvvon dahje einnostuvvon áššedili. (Sammallahti 2007: 74; Nickel & Sammallahti 2011: 274; VISK, määritelmät.) Imperatiiva lea gohččunvuohki ja dan guovddáš mearkkašupmi lea ulbmil oažžut gulli dahkat nu mo hálli oaivvilda (Sammallahti 2007: 62; VISK, määritelmät).

Sámegielas finihttavearbbat sodjet persovdna mielde nu, ahte vuosttas persovdna lea muitaleaddji, nubbi persovdna lea gulli dahje vuostáiváldi ja goalmát persovdna lea olggobealát (Sammallahti 2007: 107). Ovttaidlogus lea okta persovdna, duálas guokte ja mánggaidlogus golbma dahje eanet (Sammallahti 2007: 59, 86, 102).

Finihttavearbbat juohkásit váldo- ja veahkkevearbbaide. Váldovearbbat ásahit diliid, dáhpáhusaid, proseassaid ja ollašuvvamiid. Veahkkevearbbat eai sáhte doaibmat cealkagis almmá váldovearbbaid haga, danin go daid mearkkašupmi lea váilevaš. Kopulavearba *leat* maid dárbbáša alcces dependeannta, muhto vearbbaid lassin dat sáhtta nammadit deavddapredikatiivan adjektiiivva, substantiiivva dahje vearbba infinihttahámi. (Sammallahti 2005: 213–214.)

Veahkkevearbbat leat váilevaččat, eaige sáhte leat cealkagis okto. Veahkkevearbbat leat **biehttanvearbbat**, **aspektuála veahkkevearbbat** (dego *álgit*, *riepmat* ja *heitit*), **deskriptiiva veahkkevearbbat**, **habituála veahkkevearbbat** ja **modála veahkkevearbbat**. Modála veahkkevearbbat leat *áigut*, *dáidit*, *fertet*, *galgat*, *máhttit*, *oažžut*, *sáhttit*, *soaitit*, *šaddat*, *veadjit* (Nickel 1990: 463).

Modála veahkkevearbbaid sáhtta juohkit vel **epistemalaš** ja **deonttalaš veahkkevearbbaide** dan vuodul, ahte almmuhitgo dat dilálašvuoda duohtavuoda, dego ovdamearkka dihte *dáidá arvit*, vai normatiivavuoda, dego ovdamearkka dihte *don galggat nohkkat*. Aspektuála veahkkevearbbat buktet ovdan dilálašvuoda progreshuvnna dego ovdamearkka dihte *álgen doarggistit* dahje *heitet lohkamis*. (Sammallahti 2005: 214.) Buohtastahtán logus 7.8. aspektuála veahkkevearbbaid sisttisoalli verbálaid inkoatiivasuorggiduvvon sisdoallovearbbaide. Inkoatiivavearba almmuha dagu dahje dáhpáhusa álgima (Sammallahti 2007: 65).

3.3. Vearbba infinihttahámit

Vearbbaid infinihttahámit eai soja áiggi ja persovvna mielde. Infinihttavearba ii bastte okto ásaht stáhtalaš dahje dynámalaš diliid, nappo dainna okto ii leat vejolaš ráhkadit cealkaga dego finihhtavearbbain. (Sammallahti 2007: 65.) Infinihttavearbbat sáhttet doaibmat cealkagis nomeniid láhkai subjeaktan, objeaktan dahje adverbialán. Dat sáhttet leat maiddá cealkkavásttan, attribuhttan ja predikáhta oassin (gč. logu 4.3.). (Nickel & Sammallahti 2011: 286.) Dán dutkamušas infinihttavearbbat váldojuvvojit vuhtii dalle go dat leat predikáhta oassin. Dakkárat leat **vuoddoinfinitiiva**, **partisihpa perfeakta**, **aktio essiiva** ja **biehttalanhámit** (Nickel & Sammallahti 2011: 226; Jomppanen 2009: 24).

Vuoddoinfinitiivva dovddaldat lea sámegeielas geažus *-t* (Sammallahti 2007: 65). Infinitiivva namuhit maiddá vearbba vuoddohápmiin (Jackson 1990: 20). Infinitiivavearba sáhtta leat predikáhtoris modála veahkkevearbbaiguin. Dákkár predikáhtoriin lea vejolaš almmuhit dagu vejolašvuoda ja dárbbu (*sáhtán/ferten oaggut*); dagu lobálašvuoda dahje lobihisvuoda (*oaččun / in oaččo oastit ođđa kamera*); iešvuoda dahje dáiddu hálddašemi dahje dan negašuvvna (*máhtán/sáhtán čállit sámegillii*); ovdanbukta subjeavtta doaladumi (*gal jo máhttet leat čeahppi*). Dainna lea vejolaš maid čujuhit boahteáigái (*boahtte geasi áiggun lubmet olu*); ovdanbuktit álgima (*ripmen/álgen čállit otná nammii*); almmuhit johtima álgima dahje dan ahte dahkki sirdása álggahit iežas dagu nuppi sadjái (*vulgen čuoigat birra gietti / mannen čohkkát kafeai*). (Nickel & Sammallahti 2011: 286–292.)

Biehttalanvearba *ii* sodjá persovvna mielde (*mun in, don it, son ii*) ja dat giel dá cealkaga dáhpáhusa. Biehttalanvearba *ii* soja áiggi mielde (Sammallahti 2005: 214; VISK, määritelmät), muhto dat dárbbáša cealkaga sisdoallovearba biehttalanhámis, dego ovdamearkka dihte *borrat > bora*. Dákkár cealkagis biehttalanvearba sodjá persovvna mielde ja biehttalanhápmi almmuha áiggi (Sammallahti 2007: 75).

	preseansa	preterihhta
sg. 1. p.	<i>In bora.</i>	<i>In borran.</i>
du. 2. p.	<i>Eahppi bora.</i>	<i>Eahppi borran.</i>
pl. 3. p.	<i>Eat bora.</i>	<i>Eat borran.</i>

Partisihppa perfeakta almmuha verbálas **perfektiivva aspeavtta**, mii oaivvilda ahte doaimmas lea loahppačuokkis. Partisihpa perfeavtta dovddaldahkan lea *-n* dahje *-an* (*čállá-n, dieđih-an*). (Sammallahti 2007: 104.) Aktio essiivva dovddaldahkan lea *-men, -min* dahje *-eamen* (*čállí-min, dieđih-eamen*) ja verbálas dat almmuha **imperfektiivva aspeavtta**. (Sammallahti 2007: 5.) Verbála aspeavtta birra čálán eanet logus 4.3.

4. ASPEAKTA

Aspeakta lea viiddes doaba man sáhhtá lahkonit mángga geahčanguovllus. Vuosttasin aspeavtta birra háladettiin ferte sirret man dási aspeavttas lea sáhka. Aspeavtta sáhhtá guorahallat cealkaga dásis, verbála dásis dahje ovttaskas vearbba dásis. Cealkkadásis perfektiiva muitala dáhpáhusas mas lea álgu ja loahppa ja eará dáhpáhusat leat imperfektiiva cealkagat. (VISK § 1498.) Dán dutkamuša fokus lea vearbbaid aspeavttas, muhto dan dulkomii válddán vuhtii maiddá cealkaga aspeavtta. Guoran verbála aspeavtta logus 7.8., danin go das gieđahalan aspektuála veahkkevearbbaid.

4.1. Mii lea aspeakta?

Bernard Comrie (1976) lea čilgen verbála aspeavtta áiggi govvádussan. Tempusiin mii čatnat muitaluvvon dáhpáhusa muitaleami áigái. Absoluhtta áigehámit leat vássánaigi, dáláaigi ja boahhteáigi (Kangasmaa-Minn 1985: 429). Davvisámegielas mii earuhit dálá ja vássán áiggi dego ovdamearkka dihte preseanssas *arvá* ja preterihtas *arvvii*. Sámegielas ii njuolga gávdno boahhteáigái čujuheadji áigehápmi, muhto dakkár mearkkašumit buvttaduvvojit áigeadverbiálaiguin, dego ovdamearkka dihte *ihttin*, *boahhte vahkus*, ja veahkkevearbbaiguin. Verbála sáhhtá čujuhit boahhteáigái dalle go modála veahkkevearba lea preseanssas, ovdamearkka dihte *čierastan* > *áiggun* / *manan* / *soaittán čierastit*, muhto ii dalle jus veahkkevearba lea preterihtas, dego *čierastan* > *áigon* / *mannen* / *soiten čierastit*. Tempusa sáhhtá maid dulkot cealkaga olgguldas áigehápmi dahje mo dilli relatere muitaleami áiggi ektui. Aspeakta fas govvida cealkaga siskkáldas áiggi nu, ahte mii oažžut dieđu dáhpáhusa dahje dagu bistimis. Aspeavtta lea váttis čilget earáláhkai go dikotomijaid bokte. Kangasmaa-Minn (1985) atná čuovvovaš vuostebáraid:

Perfektiiva	-	Imperfeakta
Resultatiiva	-	Irresultatiiva
Telalaš	-	Atelalaš

Perfektiiiva ja imperfeavtta aspeavtta lea álki seaguhit absoluhtta áigehámiide. Perfektiiva aspeakta ovdanbuktá cealkaga dagu ovdánumi. Suomagielas dán erohusa lea álki čujuhit objeavtta kásushámiiguin. Objeavtta akkusatiivahápmi čujuha perfeavtta aspektii, go fas objekta partitiivakásusis ovdanbuktá imperfeavtta aspeavtta.

<i>Mies rakensi talon.</i> [akk.]	(perfektiivva)
<i>Mies rakensi taloa.</i> [part.]	(imperfeakta)

Sámegielaš dákkár erohusa ii leat vejolaš čujuhit objeavtta kásusiin, go sámegielaš ii leat partitiiva. Sámegielaš perfektiivva aspeavtta sáhtá almmuhit nu, ahte lasiha cealkagii ovdamearkka dihte lohkosáni adverbíalan.

<i>Almmái hüksii dálu.</i>	(perfektiivva/imperfeakta)
<i>Almmái hüksii ovtta/guokte/logi dálu.</i>	(perfektiivva)

Resultatiiva–irresultatiiva-bárat sulastahttet perfeavtta ja imperfeavtta dainna erohusain, ahte perfeavtta aspeakta ii leat álo resultatiiva, go imperfeakta fas lea álo irresultatiiva. Go ovddit vuostebárra govvida dili ovdánumi, de resultatiiva ja irresultatiiva čujuhit dáhpáhusa dahje dagu bohtosii. Kannasmaa-Minn (1985) ovdamearkkat:

<i>Poika luki kirjan.</i>	(perfektiivva, resultatiiva)
<i>Poika ei lukenut kirjaa.</i>	(perfektiivva, irresultatiiva)
<i>Poika luki kirjaa.</i>	(imperfeakta, irresultatiiva)
<i>Poika ei lukenut kirjaa.</i>	(imperfeakta, irresultatiiva)

Goalmmádin máinnašuvvon telalaš–atelalaš-bárra oaivvilda dan, ahte leago doaimmas dahje dáhpáhusas vejolaš loahppa. Mánnggalágan dáhpáhusat sáhttet leat atelalaččat, muhto telalašvuohta geatnegahtá, ahte doaimmas ferte leat: 1) dihto loahppačuokkis, 2) dihto doaimma man čađahit, 3) dihto mátki man johtit, 4) dihto báiki gosa ollet, 5) dihto objeavtta huksen dahje mollen dahje 6) ođđa dili olaheapmi doaimma boađusin. (Bridgen 1984: 184.) Ovdamearkka dihte *čállit* lea telalaš vearba danin go dan boađusin lea makkár nu čálus, muhto vaikkeba *čuibmat* dahje *ássat* -vearbbat leat atelalaččat danin go dat leat dábaláččat imperfektiivva cealkagiin (VISK: määritelmät).

4.2. Aspeavtta meroštallama čuolmmat

Aspeavtta meroštallamis leat guokte guovddáš váttisvuoda, mat sáhttet seaguhit jus atná tearpmaid várutmeahttumit. Aspeavtta lea vejolaš seaguhit áigehámiide, ja nubbi čuolbma laktása aspeavtta mearkkašumi viidodahkii.

Aspeavtta govvideamis dagu gárvvásmuvvan lea okta guovddáš ášši áigeaspeavtta meroštallamis. Jürgen Handke (2014) geavaha vehá earálágan tearpmaid dán čilgemii, muhto sus maid guovddážis lea dagu gárváneapmi. Perfektiiva aspeakta čujuha gárvvásmuvvama ja progressiiva fas dan, ahte dahku ii leat boahtán vel loahppačuoggái. Progressiiva-sáni sajis sáhttá adnot maiddái imperfekta, kontinuatiiva dahje duratiiva. Dan lassin Handke hállá neutrála aspeavttas, mas ii boađe čielgasit goabbáge ovdan. Handke tabellii heivehuvvon sámegeielat ovdamearkkat leat dakkárat:

Áigehápmi	Aspeakta		
	Neutrála	Perfektiiva	Progressiiva
Preseansa	<i>Mun boran</i>	<i>Mun lean borran</i>	<i>Mun lean borramin</i>
Preterihтта	<i>Mun borren</i>	<i>Mun ledjen borran</i>	<i>Mun ledjen borramin</i>

Tabella 1. Sámegeiela áigehápmi ja aspeakta.

Áigehápmi ja aspeakta sáhttiba buvttadit dakkár hámiid, mat leat sisdoalu dáfus lahkalgaid ja dan geažil daid lea álki seaguhit. Ovdamearkka dihte neutrála preseansa ja neutrála preterihтта leat álki earuhit, muhto neutrála preterihтта ja perfektiiva preseansa leaba hui lahkalgaid dagu ollašuvvama govvideamis. Ovdamearkka dihte:

Jovna borai vihtta láibbi

Jovna lea borran vihtta láibbi

Goabbáge cealkka čujuha dahkui, mii lea dáhpáhuvvan ovdal cealkaga dadjama, muhto dainna erohusain, ahte neutrála preterihтта lea ollisvuohta, mii lea boahtán jo lohppii. Jovna lea borran vihtta láibbi ja lea geargan borramis, muhto perfektiiva preseansahámis Jovna lea gal borran vihtta láibbi, muhto ii čujut, ahte Jovna livččii geargan boradeamis. Jovna sáhttá cealkaga maŋŋá buresge borrat vel vaikke guđát ja čihččet láibbi. Sámegeiela aspeavttas dárkilabbot čuovvovaš vuollelogus.

Nubbin aspeavtta meroštallama hehttehussan lea duiskkagielat **Aktionsart**, mainna sáhttet oaivvildit dagu kvalitehta, dáhpáhusa álgima / bistima / nohkama ja habituálalašvuođa (Bache 1985: 10). Carl Bache (1985) čilge Aktionsarta erohusa golmma ovdamearkka bokte. Gáržžimus Aktionsart erohus lea cealkagiin:

*Alex **took** the book out of my hand.*

*Alex **snatched** the book out of my hand.*

Dákko Aktionsart lea semantihkalaš erohus dagu kvalitehtas. Vaikke goappáge cealkagis Alex-nammasaš olmmoš váldá cealkaga muitaleaddji gieđas girjji, de mañit ovdamearka lea garrasit, juobe veahkaválddálaš, go vuosttas cealkka govvida dáhpáhusa hui neutrálan. Aktionsartii gullá maid habituálalašvuođa ovdanbuktin. Habituálalašvuohta laktása dagu geardduhuvvamii nu, ahte dat šaddá dahkki iešvuohtan (Bache 1985: 14).

*Yesterday Alex **phoned** Sally on his way home.*

*Once a week Alex **phoned** Sally on his way home.*

Goabbáge ovdamearkacealkka lea vássán áiggis. Vuosttas cealkka govvida dagu mii lea dahkkon oktii beaivvi ovdal muitaleami ja mañit cealkagis riingen lea geardduhuvvon nu, ahte dat lea šaddan dáhpin dahje vuohkin. Goalmmádin Bache namuha vel dáhpáhusa dahje dagu álgima / bistima / nohkama (Bache 1985: 11).

*Alex **started looking** for the book.*

*Alex **was looking** / **kept looking** for the book.*

*Alex **found** / **stopped looking** Ø / for the book.*

Nubbi vejolaš meroštallan Aktionsartii lea, ahte dat lea leksikála aspekta dahje aspektuála luohkká (Paltto 2007: 41–42). Dát leksikála aspekta oaivvilda dan, ahte vearbain leat sierralágan vuodđoiešvuodát. Östen Dahl (1985: 26–27) addá dás ovdamearkan veabbaid *sleep* ja *die*. *Sleep* sáhtta oazžut áigeadvearbba *for two hours*, muhto ii leat dohkálaš dadjat **die for two hours*. Dát seammá ovdamearka doaibmá maid sámegillii:

oađdit *oađdit guokte diimmu*

jápmi **jápmi guokte diimmu*

Jus dán geahččala oanehaččat čilget, de sierra aspektuála luohkáide gulli vearbaid ii sáhte geavahit seamma oktavuodas, dego ovdamearkacealkagat čujuhit. Maiddái Comrie

(1976: 9) namuha, ahte Aktionsart lea vejolaš meroštallat unnimustá guovtti eará vuogi mielde ja son guođđáge dán erohusa aspektaoahpaga sisa (Vrd. Bache 1985: 10).

Go geahččá aspeavtta dušše válmmaštuvvama ja dan vejolašvuoda perspektiivvas, Nickela ja Sammallahti (2011: 541–561) aspektuála vearbasuorgásiid juohku ii leat oalát čilgejuvvon. Vaikke aspekta ja Aktionsart leat sirremis, de lea dábalaš, ahte dat sáhttet geavahuvvot báldalagaid ja badjálagaid (Kangasmaa-Minn 1985). Ná orru leamen maid Nickela ja Sammallahti aspektuála suorgásiin. Aspeavtta gáržžit mearkkašupmi guoská dušše cealkaga siskkáldas áigestruktuvrii. Dego Nickela ja Sammallahti giellaoahpasge, de aspeavtta doaba sáhtta maiddá doallat sisttis Bache Aktionsart, nappo dagu kvalitehta ja álgima / bistima / nohkama. Sammallahti ovddit bargguin (2005: 37–38; 2007: 10) progreshuvnna ja kvantifiserema aspeavttat leat sirrejuvvon.

Lea maid evttohuvvon, ahte aspekta livččii olles cealkagii guoski albmanus (Kangasmaa-Minn 1984: 83–88) masa váikkuhit vearbaid iešvuodát, muhto Aktionsart fas lea modiferejeaddji deverbála vearbaid iešvuodta. Dat oaivvilda dan, ahte Aktionsart boahá ovdan modiferejeaddji suorggádusain. Modiferejeaddji suorgásiin sáhtta váldit ovdamearkan suomagiella *-AhtA-* ja *-AisE-* suorgásiid, main suorggiduvvojit momentánavearbbat, dego *seison* > *seisahdan*, *huudan* > *huudahdan* dahje *lukea* > *lukaisen* ja mat rievdadit imperfektiivá vearbaid perfektiiván. Dát suorgásat maiddá ovdanbuktet duratiivavearbaid bokte geahppánan fokusa mearkkašumi, nappo *lukaisin kirjan* máksá, ahte lohki ii leat nu sakka giddden fuomášumi dasa maid lea lohkan. Danin dáin suorgásiin lea maiddá diminutiiva mearkkašupmi, ii danin ahte dáhpáhus livččii semelfaktiiva, mii nu mii dáhpáhuvá oktii, baicce áigi lea ráddjejuvvon oanehažžan. (Kangasmaa-Minn 1984: 89–90.) Maiddá Nickela ja Sammallahti (2011: 541–562) aspektuála vearbasuorgásat leat modiferejeaddji suorgásat, de dan vuodul dat gulašedje Aktionsart-doahpaga vuollái, muhto nu mo ovdalis lea čállon, de muhtin dutkit leat háliidan guođdit dákkár erohusaid ovttá doahpaga sisa (ee. Comrie 1976).

4.3. Verbála aspekta sámegeielas

Sámegeiela guokte áigehámi leat preseansa (dálá áigi) ja preterihitta (vássán áigi) (Sammallahti 2007: 12). Go dán guokte tempusa ovttasta aspekttain (neutrála, perfektiiva, progressiiva), de oažžu guhitta verbála aspekvta. Verbálas lea dáid dáhpusain okta finihttavearba ja vejolaččat infinihttahámat vearba. Klaus Peter Nickel (Nickel 1994: 54–59) oaivvilda ahte sámegeielas maiddái veahkkevearbbas sáhtá leat iežas verbála aspekta. Dáid dáhpusain cealkaga verbálas leat finihttahámat kopulavearba *leat* + *leat*-vearba partisiha preseanssas + váldovearba partisiha perfeavttas dahje aktio essiivvas. Ná sámegeielas leat buohkanassii logi verbála aspekvta:

Aspekta	Ovdamearka	Verbála ráhkadus
neutrála preseansa	<i>Jovnna lohká.</i>	Váldovearba preseanssas
neutrála preterihitta	<i>Jovnna logai.</i>	Váldovearba preterihtas
perfeakta	<i>Jovnna lea lohkan.</i>	Veahkkevearba preseanssas, váldovearba partisiha perfeavttas
pluskvamperfeakta	<i>Jovnna lei lohkan.</i>	veahkkevearba preterihtas, váldovearba partisiha perfeavttas
duppal perfeakta	<i>Jovnna lea leamaš lohkan.</i>	veahkkevearba perfeavttas, váldovearba partisiha perfeavttas
duppal pluskvamperfeakta	<i>Jovnna lei leamaš lohkan.</i>	veahkkevearba pluskvamperfeavttas, váldovearba partisiha perfeavttas
progressiiva preseansa	<i>Jovnna lea lohkamin.</i>	veahkkevearba preseanssas, váldovearba aktio essiivvas
progressiiva preterihitta	<i>Jovnna lei lohkamin.</i>	veahkkevearba preterihtas, váldovearba aktio essiivvas
progressiiva perfeakta	<i>Jovnna lea leamaš lohkamin.</i>	veahkkevearba perfeavttas, váldovearba aktio essiivvas
progressiiva pluskvamperfeakta	<i>Jovnna lei leamaš lohkamin.</i>	veahkkevearba pluskvamperfeavttas, váldovearba aktio essiivvas

Tabealla 2. Sámegeiela verbála aspekta Nickela (1994) mielde.

Neutrála preterihtta, perfeakta, pluskvamperfeakta, duppál perfeakta ja duppál pluskvamperfeakta sáhttet leat sihke perfektiiiva ja imperfektiiva cealkagiin. Verbála dependeanttat meroštallet dalle, ahte leago doaimmas álgu ja loahppa.

<i>Jovvna logai.</i>	neutrála preterihtta	imperfektiiva
<i>Jovvna logai girjji lohppii.</i>	neutrála preterihtta	perfektiiva
<i>Jovvna lea lohkan.</i>	perfeakta	imperfektiiva
<i>Jovvna lea lohkan girjji lohppii.</i>	perfeakta	perfektiiva

Sihke neutrála preseansa ja progressiiva aspekta indikere dan, ahte cealkka lea imperfektiiva danin go dahku ii leat beassan loahppačuoggái. Vearbba aspektuála luohkká váikkuha verbála aspektii dainna lágiin, ahte inkoatiiva- dahje konatiivavearba váldovearban rievdata cealkaga álo imperfektiivan. Konatiivavearba almmuha, ahte muhtin ášši ii ollašuva ja inkoatiiva fas dan, ahte ášši álgá.

<i>Jovvna ostii biilla.</i>	neutrála preterihtta	perfektiiva
<i>Jovvna oastalii biilla.</i>	neutrála preterihtta	imperfektiiva
<i>Jovvna oastigođii biilla.</i>	neutrála preterihtta	imperfektiiva

Vuosttas ovdamearkkas cealkagis lea lunddolaš loahppačuokkis, man čuovvumuššan Jovvna šaddá biilla oamasteaddjin. Gaskkamuš ovdamearkacealkaga konatiivavearba *oastalii* almmuha, ahte dahku ii ollašuva ja danin cealkka báhcá loahppačuoggá dáfus váilevažžan. Maŋimuš ovdamearkkas Jovvna easka álgá oastit biilla iige ieš dahku čadáhuvvo lohppii, ja cealkka báhcá imperfektiivan.

4.4. Vearbbaid aspektuála luohkát

Jus jo aspeavtta meroštallan ii leat buot sajiin áibbas álki ja doahpágiid geavaheapmi ii leat nu čielggas, de maiddáii aspektuála luohkáid erohusaid meroštallan ii leat áibbas oktageardán. Dát bohtá ovdan earret eará diminutiivva ja subitiivva suorgásiid veardideamis. Subitiiva suorggis oaivvilda, ahte juoga mii dáhpáhuvvá, dáhpáhuvvá fáhkkestaga dahje hoahpus (Nickel & Sammallahti 2011: 544). Diminutiiva vearba bealistis oaivvilda ahte dahku dahje dáhpáhus bistá veháš áigge dahje ahte juoga dáhpáhuvvá vehá. (Nickel & Sammallahti 2011: 559). Vaikke dát earru meroštaladettiin orru čielggas, de árgabeaigielas dát erohusat eai leat iešalddis čielgasat.

<i>Jovvna borai ovttá láibbi</i>	(kontinuatiiva vearba)
<i>Jovvna borralii ovttá láibbi</i>	(subitiiva vearba)
<i>Jovvna borastii ovttá láibbi</i>	(diminutiiva vearba)

Ovdamearkacealkagiin oaidná, ahte vuosttas cealkka lea neutrála. Dat muitala, ahte juoga lea dáhpáhuvvan. Guokte mañit cealkaga fas sulastahttiba nubbi nuppi: dainna go guktuin dahku (borran) oažžu uhcahastin mearkkašumi. Buot ovdamearkkat leat perfektiiva ja resultatiiva cealkagat, muhto vuosttas cealkka earrána mañibuin vuogi bealis (vrd. badjelis *took* ja *snatch*). Vaikke meroštallama bealis orošiige čielggas, ahte man láhkai gaskkamuš ja mañimuš ovdamearkkat leaba iešguđetláganat, de árgabeaigielas dákkár mearkkašumit gahččet álkit oktii iige sáhte čielgasit dadjat, ahte goappá dáhpáhusas Jovvna geargá jođánabbot dahje goappá vugiin Jovvna gallána eanet. Okta dulkonvejolašvuolta lea dat, ahte diminutiivva doaibma dáhpáhuvvá ustitlaš dahje dorvvolaš birrasis (Kangasmaa-Minn 1984: 90), muhto dat ii čilge erohusa dáid ovdamearkkaid bokte.

Nubbin rádjádáhpáhussan sáhtta namuhit maiddái kontinuatiivva ja frekventatiivva, mat sáhttet leat morfologalaččat ovttaláganat, muhto syntákssa meroštallá erohusa. Goabbáge luohkká oaivvilda semanttalaččat dáhpáhusa dahje dagu mii lea duratiiva, nappo bistá guhkit áigge, muhto frekventatiivva meroštallan geatnegahtta dáhpáhusa geardduhuvvoma dahje ahte muhtin dágus leat mánga ageantta dahje objeavtta. (Nickel 2011: 546, 551.) Semanttalaččat guhkkeliid dás gáidá konatiiva, mii maid sáhtta oažžut muhtimin identtalaš hámi kontinuatiivvain ja frekventatiivvain. Kontinuatiiva, frekventatiiva ja konatiiva suorggádusat leat morfologalaččat ovttaláganat, go dat suorggiduvvojit *-at*-vokálamáddagis *-dit* ja *-(a)dit* -suorgásiiguin. Dáin dáhpáhusain teakstabiras ráddje vejolaš dulkomiid.

Vuoddevearba	suorggádus	frekventatiiva	kontinuatiiva	konatiiva
borrat	borradit	<i>borrat duollet dáillet</i>	<i>borrat guhkit áigge</i>	<i>borrat vuosteháguin</i>
lihkkat	lihkadit	<i>mánga lihcadeaddji</i>	<i>okta lihcadeaddji</i>	<i>geahččalit lihkkat</i>

Kalevi Wiik (1975: 153) ákkastallá, ahte suomagielas kontinuatiivva ja frekventatiivva ii sáhte bidjat oktan luohkkán ja čilget daid erohusa dušše dainna, ahte vuoddevearba lea juogo punktuála dahje duratiiva. Vuoddeerohussan dákkár juohku lea dohkálaš, muhto Wiik addá lassičilgehussan dan, ahte frekventatiiva vearbba dahku lea soaittáhatlaš ja

eahpenjuolggaduslaš ja das sáhtta leat uhcahasti dahje leaikkastalli mearkkašupmi. Dát lassemearkkašumit bohtet ovdan erenomážit duratiivavearbbain suorggiduvvon frekventatiivavearbbain *uida > uiskennella*. (Wiik 1975: 156–157.) Maiddái sámegeielas kontinuatiivva ja frekventatiivva erohus ii leat čielggas, vaikke muhtin dáhpáhusat leatge dulkomis iteratiivan. Iteratiiva oaivvilda dagu geardduhuvvama dego ovdamearkka dihte cealkka *beana njuiku* čoahkkana mángga dáhpáhusas: *beana njuike + beana njuike... + beana njuike* (Kangasmaa-Minn 1978: 20). *Njuikut* lea *-ut*-vearba ja meroštallojuvvon Nickela ja Sammallahti giellaoahpas frekventatiivan (Nickel & Sammallahti 2011: 549). Sámegeiela *njuikkodit* lea meroštallojuvvon frekventatiiva- ja kontinuatiivavearban, muhto ovdamearkka dihte *beana njuikkoda* mearkkašupmi lea ahte ‘beana njuike mánggii, muhto ii jeavddalaččat’.

Vuolde leat vearbaid aspektuála luohkát Nickela ja Sammallahti (2011: 541–561) mielde. Luohkát leat čilgejuvvon nu, ahte vuosttas gurgadasas leat suorgásat mat laktásit máddagii. Máтта-gurgadasas leat oanádusaiguin čilgejuvvon makkár máddagiidda suorgásat sáhttet laktásit. Oanádusat:

- VM* : vokála- dahje bárrastávvalmátta
- KM* : konsonánta- dahje bárahisstávvalmátta
- KontrM* : kontrakšuvdnamátta
- DM* : suorggidettiin máddagis dáhpáhuvvá dássemolsašuddan
- >CIII* : suorggidettiin mátta šaddá guhkkon gievrras dássái (CIII)

Momentána vearbbat

Mearkkašupmi:

Dáhpáhus mii geavvá *oktii*, *ovttaskas ášši* dahje bistá *čalbmerávkalanbotta*.

suorggis	mátta	ovdamearka	suomagillii
<i>-et</i>	<i>-ut</i> -vearbbat	<i>čuorvut > čurvet</i>	<i>huutaa > huutaa</i> (kerran)
<i>-dit</i>	<i>-at</i>	<i>čolgat > čolgadit</i>	<i>sylkeä > sylkäistä</i>
<i>-alit</i>	<i>-it, -ut</i>	<i>cirgut > cirgalit</i>	<i>ruiskuta > ruiskaista</i>
<i>-ádit, -ihit</i>	VM DM	<i>biškut > biškkádit</i>	<i>kiljua > kiljaista</i>

Subitiiva vearbbat

Mearkkašupmi:

Dáhpáhuvvá *jođánit*, *hoahpus* dahje *fáhkkestaga*.

<u>suorggis</u>	<u>mátta</u>	<u>ovdamearka</u>	<u>suomagillii</u>
-lit	VM	<i>borrat</i> > <i>borralit</i>	<i>syöä</i> > <i>syöä nopeasti</i>
-stit, -astit	kontrM ja KM	<i>rohttet</i> > <i>rohttestit</i>	<i>repäistä</i> > <i>repäistä nopeasti</i>

Frekventatiiva vearbbat

Mearkkašupmi:

Dáhpáhus mii *geardduhuvvo mángii* dahje *mánga ášši* mat dáhpáhuvvet. *Mánga dahkki* barget oktanaga dahje vuoruid mielde.

<u>suorggis</u>	<u>mátta</u>	<u>ovdamearka</u>	<u>suomagillii</u>
-addat	KM	<i>čohkánit</i> > <i>čohkánaddat</i>	<i>istahtaa</i> > <i>istahdella</i>
-allat	KM	<i>luoikkahit</i> > <i>luoikkahallat</i>	<i>lainata</i> > <i>lainailla</i>
-(u)ddat	-uvvat	<i>liikostuvvat</i> > <i>liikostuddat</i>	<i>ihastua</i> > <i>ihastua usein</i>
-alit	-it	<i>boahit</i> > <i>boahalit</i>	<i>tulla</i> > <i>tulla yksitellen</i>
-(a)dit		<i>báhcit</i> > <i>bázadit</i>	<i>jäää</i> > <i>jäää</i> <i>yksitellen</i>
-(i)ldit	VM DM	<i>čoaggit</i> > <i>čoakkildit</i>	<i>kerätä</i> > <i>kerätä monia</i> <i>asioita</i>
-uhit	-alit, DM	<i>coahkkalit</i> > <i>coahkuhit</i>	<i>napsauttaa</i> > <i>napsautella</i>

Kontinuatiiva vearbbat

Mearkkašupmi:

Kontinuatiiva vearbbat almmuhit dáhpáhusa dahje dagu *guhkes bistima*.

<u>suorggis</u>	<u>mátta</u>	<u>ovdamearka</u>	<u>suomagillii</u>
-dit		<i>ohcat</i> > <i>ozadit</i>	<i>etsiä</i> > <i>etsiskellä</i>
-idit	VM DM	<i>gihčat</i> > <i>gižaidit</i>	<i>narista</i> > <i>narista pitkään</i>
-uhit	-át DM	<i>vielgát</i> > <i>vielgguhít</i>	<i>näyttää valkoiselta</i> > <i>mennä</i> <i>näyttäen valkoiselta</i>

Inkoatiiva vearbbat

Mearkkašupmi:

Muitala dáhpáhusa dahje dagu *álgima*.

<u>suorggis</u>	<u>mátta</u>	<u>ovdamearka</u>	<u>suomagillii</u>
<i>-(iš)goahtit</i>		<i>lohkat > lohkagoahtit</i>	<i>lukea > alkaa lukea</i>
<i>-át/ -et/ -ot</i>	VM, >CIII	<i>buohcat > buohccát</i>	<i>sairastaa > sairastua</i>
<i>-lit</i>	VM	<i>vázzit > vázzilit</i>	<i>kävellä > alkaa kävellä</i>
<i>-iidit</i>	VM DM	<i>čoaskut > čooskiidit</i>	<i>viilentyä > alkaa viilentyä</i>
<i>-nit</i>	<i>-át</i>	<i>buggát > buggánit</i>	<i>olla jssak kuhmuisena, kyhmyisenä, kyttyräisenä > lähteä liikkeelle kuhmuisena, kyhmyisenä, kyttyräisenä</i>
<i>-stit</i>	VM DM	<i>bieggat > biekkastit</i>	<i>tuulla > alkaa tuulla</i>
<i>-stuvvat</i>	DM	<i>áddet > áddestuvvat</i>	<i>ymmärtää > ruveta ymmärtämään</i>

Konatiiva vearbbat

Mearkkašupmi:

Dagu *geahččaleapmi*.

<u>suorggis</u>	<u>mátta</u>	<u>ovdamearka</u>	<u>suomagillii</u>
<i>-alit</i>	<i>-it</i>	<i>boktit > boktalit</i>	<i>herättää > herätellä</i>
<i>-dit</i>	VM DM	<i>oázzut > oččodit</i>	<i>saada > yrittää saada</i>
<i>-addat/ -allat</i>	kausatiiva	<i>čoaskudit > čoaskudaddat</i>	<i>viilentää > yrittää viilentää</i>

Diminutiiva vearbbat

Mearkkašupmi:

Dagu dahje dáhpáhusa *oanehis bistima* dahje *dahkat vehá*.

<u>suorggis</u>	<u>mátta</u>	<u>ovdamearka</u>	<u>suomagillii</u>
<i>-stit</i>	VM DM	<i>doidit > doiddestit</i>	<i>huuhdella > huuhtaista</i>
<i>-astit / -eastit</i>	KM	<i>muitalit > muiatalastit</i>	<i>kertoa > kertoa vähän, nopeasti</i>
<i>-ašit</i>	<i>-it, DM</i>	<i>vázzit > váccašit</i>	<i>kävellä > käveleskellä</i>

Oanehis čoahkkáigeassu aspektuála luohkái:

ASPEKTUÁLA LUOHKKA	ALMMUHA	OVDAMEARKKAT
momentána vearbbat	juoga mii dáhpáhuvvá oktii	<i>huikkádit</i>
subitiiva vearbbat	juoga mii dáhpáhuvvá jođánit, fáhkkestaga dahje hoahpus	<i>gaikulit</i>
frekventatiiva vearbbat	juoga mii dáhpáhuvvá máŋgii	<i>čorbmat</i>
kontinuatiiva vearbbat	juoga mii dáhpáhuvvá guhkit áigge	<i>riidalit</i>
inkoatiiva vearbbat	almmuha álgima	<i>doarrát</i>
konatiiva vearbbat	almmuha geahččaleami	<i>ánodit</i>
diminutiiva vearbbat	juoga mii dahkkojuvvo vehá dahje oanehis áigge	<i>soabastatit</i>

Tabealla 3. Sámegeiela vearbbaid aspektuála luohkát.

5. SEMANTIIHKKA

Sámegiela deverbála vearbbat sáhttet oažžut suorggidettiin morfologalaččat identtalaš hámiid. Vearbbaid mearkkašumi dulkojupmái váikkuha cealkkaollisvuohta, mii addá lassieduid dan ektui mo sániid sisdoalu sáhtta áddet. Dáid mearkkašumiid dutká mearkkašupmeoahppa, semantihkka. Dat dutká giela mearkkašumiid, seammaláhkai go fonologijja dutká giela jietnadagaid, morfologijja sániid ráhkadusa dahje syntákssa guorahallá cealkagiid. Erohussan lea dat, ahte semantihka dutkamuš lea hui abstrákta, go dan veardida giela eará iešvuođaid dutkamuššii. Fonologijjas, morfologijjas ja syntávssas leat konkrehta dutkanfáttát, go semantihkas dutket miellagovaid ja gaskavuodaid. (Häkkinen 1990: 165.)

Semantihka dutkamuš juhkkuojuvvo dábalaččat sátnesemantihkkii ja cealkkasemantihkkii. Daid ii leat vejolaš oalát sirret nubbi nuppis, danin go cealkagiid ráhkadit sániiguin main lea mearkkašumit ja maiddáid danin, go cealkkakonteaksta sáhtta váikkuhit dasa mo mii dulkot ovttaskas sáni. (Häkkinen 1990: 165–166.)

5.1. Mearkkašumi nammateoriija ja mearkkašumi doabateoriija

Mearkkašumi dutkamis lea leamašan guokte nubbi nuppi dievasmahtti teoriija. **Mearkkašumi nammateoriija** vuodđojurddan lea dat, ahte sánit leat áššiid namat. Dán vuodul sátni govvida entitehta dahje daid joavkku ja sáni mearkkašupmi lea justa dat masa dainna sáhtta čujuhit. Teoriija čuolbman lea dat, ahte dan mielde mii eat sáhtáše atnit sániid áššiide maid mii eat leat konkrehtalaččat oaidnán. Teoriija ii heive nu bures eará sátneluohkáid go substantiivvaid govvideapmái. (Kangasniemi 1997: 10.) Ovdamearkka dihte adjektiivvaid komparatiivahámit leat álo buohtastahttimat man nu ektui, de orru veadjemeahttun nammadit entitehtaid vaikkeba sániide *stuorát, romit, falit* dahje *njálgásut*.

Mearkkašumi doabateoriija oaidná sáni doaban, mii bokta giellageavaheaddjis miellagovaid. Dáinna sáhtta garvit nammateoriija guovddáš čuolmma. Doabateoriija váttisvuohta šaddá fas das, ahte dát teoriija ii daga sániid mearkkašumi čielgasabbon. Sáni mearkkašumit vástidit jurdagiid ja miellagovaid, muhto mii eat sáhte diehtit makkár

miellagovaid dihto sátni bajida eará giellageavaheaddjiid mielas. (Kangasniemi 1997: 10–11.) Doabateoriija mielde ovdamearkka dihte sátni *nisu* vástida min iežamet jurdagiid das maid dat sáhtá oaivvildit. Dasa lunddolaččat váikkuhit min vásáhusat ovdamearkka dihte das mo lea leahkit *nisu* dahje makkár nissoniid mii leat deaivan ja makkár doaladumiid mii leat vuohtán nissoniid ektui. Dás lunddolaččat čuovvu dat, ahte juohke olbmos lea binná sierralágan miellagovva *nisu*-sánis, eatge mii bastte diehtit nuppi jurdagiid dievaslaččat. Nammateoriija vuođu fas mii bastit meroštallat dan dárkilabbot ná: sáni *nisu* mearkkašupmi doallá sisttis buot *olmmošnáli ráves njijnjálaslahtuid*.

Dán dutkamuša várás ii leat dehálaš vuojudduvvat dárkilabbot semantihka dutkamuša gieddái, muhto eanet dieđuid sáhtá ovdamearkka dihte gávdat Michaela Pörna nákkusgirjjis (Pörn 2004: 23–25) dahje Adrienne Lehrera girjjis *Semantic fields and Lexical Structure* (Lehrer 1974: 15–45).

5.2. Eanet go okta mearkkašupmi - synkretisma, polysemiiija ja homonymiija

Muhtimin seamma áššái lea vejolaš čujuhit mánggain sierra sániin. Seamma mearkkašeadji sániid gohčodit **synonyman**. (VISK, määritelmät.) Sámegeielas ovdamearkka dihte sánit *dievdu* ja *almmái* leaba synonymat. Jus okta sátnehápmi oažžu eanet go ovtta mearkkašumi dalle lea sáhka **synkretismas**, **polysemiijas** dahje **homonymiijas**. Čilgen dáid tearpmaid guovddáš sisdoalu oanehaččat.

Polysemiiija ja homonymiija oaivvildeaba ahte guovtti sánis lea ovttalágan hápmi, muhto mearkkašupmi earrána nubbi nuppis. Sammallahti (2007: 61, 108) čilge, ahte polysemiijas ovtta sánis lea eanet go okta mearkkašupmi. Homonymiijas guovtti sánis deaivá leat seammalágan jietnadathápmi. Sammallahti čuovvu Stephen Ullmana (1962), muhto John Lyons (1981: 146–147) čilge polysemiiija ja homonymiija erohusa dainna, ahte man lahkalgaid sániid mearkkašumit leat. Jus sániid mearkkašupmi spiehkasa hui ollu dego eangalasielat sániin *bank* (dsg. ‘johkadearbmi’) dahje *bank* (dsg. ‘ekonomalaš institušuvdna’), de lea sáhka homonymiijas. Eangalasielat sáni *neck* mearkkašumit (‘gorutlahttu’, ‘biktasa oassi’, ‘boahtala čeabi’, ‘seakka eanabihtá’) leat fas lahkalgaid ja danin dain lea sáhka polysemiijas.

Synkretisma dábálaččat čilgejuvvo sojahanhámiid oktii gahččamiin. Sámegeielas inessiiva ja elatiiva leaba ovtastuvvan lokatiivan. (Sammallahti 2007: 138.) Gunnar Ólafur

Hansson (2007: 91–93) čállá ahte synkretisma leage sojahanhámiid homonymiija. Davvisámegielas dákkár ovdamearka lea maiddá ovttaidlogu komitatiiva ja mánggaidlogu lokatiiva, mat ožžot identtalaš hámi.

biila [sg.nom] > *biillain* [pl.lok/sg.kom].

Mu dutkanmateriálas lea muhtun veardde polysemiija suorggádusaid gaskkas. Ovdamearkka dihte lihkanvearbbaid *-lit*-suorggádusat ožžot sihke subitiiva ja inkoatiiva mearkkašumi, muhto danin go suorggádusat eai čuoze vearbbaid guovddáš sisdollui de ii sáhte hállat homonymiija birra.

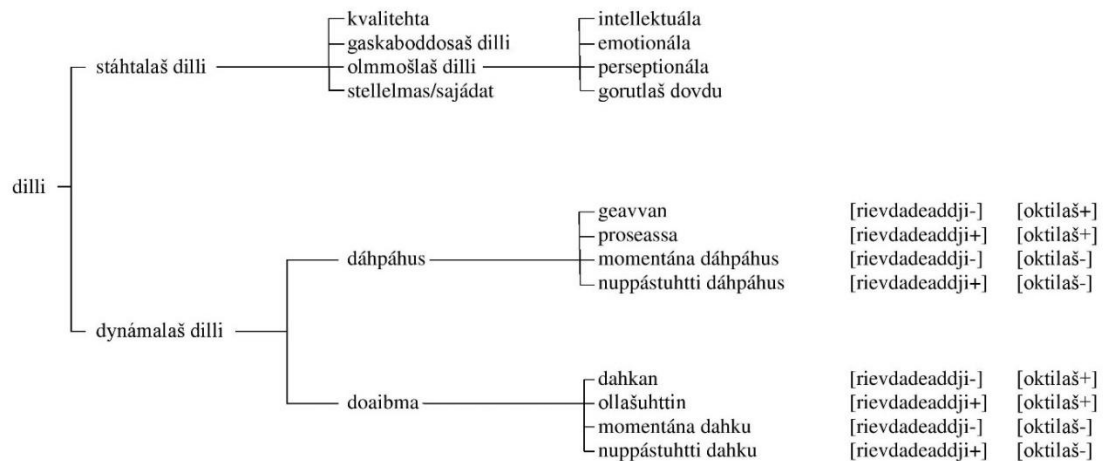
5.3. Vearbbaid ásahan semánttalaš dili

Howard Jackson (1990: 8–15) atná vearbbaid sátnin mat ásahit diliid, dáhpáhusaid dahje almmuhit doaimma. Nils Øivind Helander (2001: 30–33) lea čohkken Jacksona ja Lyons (1977) vuodul tabealla mas vearbbat leat juhkkjuovvon 15 joavkun. Vuodđojuohku šaddá das ásahago vearba stáhtalaš vai dynámalaš dili. Stáhtalaš dilit leat *kvalitehta*, *gaskaboddosaš dili*, *stellemas* dahje *sajádat* ja *olmmošlaš dilit*. Olmmošlaš dilit leat njealjeláganat: *intellektuála*, *emotionála*, *perseptionála* ja *gorutlaš dovdu*.

Jackson (1991: 8–15) juohká dynámalaš diliid joavkkuide dan vuodul ahte 1) ásahago vearba heakkalačča *doaimma* vai anonyma *dáhpáhus*, 2) leago vearbba ásahan dili duratiiva vai punktuála ja 3) nuppástuhttago vearba dili. Helander lea jorgalan dáid semánttalaš diliid sámegillii (Helander 2001: 32–33). Duratiiva ja punktuála vearbain sáhtá váldit ovdamearkan vearbbaid *vázzit* ja *došket*. Ovddit ásaha duratiiva dili, muhto vearba *došket* ásaha punktuála dili. Goabbáge ovdamearkasániin leat heakkalačča doaimmat, muhto dat eai doala sisttis dili nuppástuvvama nuba *vázzima* ásahan semánttalaš dili lea *dahkan* ja *doškema* semánttalaš dili lea *momentána dahku*.

Dili nuppástuvvama sáhtá oaidnit ovdamearkka dihte sáni *gopmánit* bokte. Dan geažil cealkaga subjeavtta dili rievdá nu ahte dat ii leat šat ceaggut baicce gopmut. Dábálaččat *gopmánit* ásahan semánttalaš dili lea *nuppástuhtti dáhpáhus* ovdamearkka dihte jus *gáffegohppa gopmánii*. Goit Suomas orrot atnimin *gopmánit*-vearbba maiddá abstrákta áššiid oktavuodas dego *soahpamuš gopmánii* dahje *láhka gopmánii*, de dalle lea vejolaš dulkot vearbba ásahan semánttalaš dillin *proseassa*. *Gopmánan* ii dán oktavuodas lea punktuála dáhpáhus, muhto dasa laktása dábálaččat guhkit proseassa. *Gopmánit*-vearbbas

ii leat heakkalaš dahkki, dego kausatiivasuorggádušas *gomihit*. *Gomihit* ásahan dilli lea juogo *nuppástuhtti dahku*, jus *gomiha gáffegohpa* dahje *ollašuhhtin* jus ovdamearkka dihte *gomiha soahpamuša*. Dán dutkamuša analysaoasis heivehan aspektuálalaččat suorggiduvvon vearbaid dás namuhuvvon semánttalaš diliid juhku.

Govus 1. Vearbba almmuhan dilli Jackson (1991) ja Helander (2001) mielde

6. MATERIÁLA ČOHKKEN, ORDZEN JA GIEĐAHALLAN

Dán logus mitalan dieđuid dutkamuša informántta birra ja čilgen mo čađahan dutkamuša. Logus buvttán ovdan mo materiála lea giedahallojuvvon ja suokkardalan maiddái materiála analyserema dieđateorehtalaš duogáža.

6.1. Luhkkár Jovn' Ásllat, Aslak Guttorm (1891–1972)

Aslak Guttorm riegádii 1800-logu loahpas Áitejogas. Giláža dovdet maiddái Luhkkárbáikin danin go su áddjá ja Ohcejoga dalá luhkkár, Olof Olofsson, fárrii dohko dalle go gieddi leamašan guorus, sullii 1800-logu beallemuttus. Nenná, nu mo su maid dovde, lei bearrašis boarrásamos mánná: sus ledje njeallje vielja ja njeallje oappá. Jovn' Ásllat elii guhká boaresbárdnin, muhto náitalii Heandarát Birehiin, Priita Henrikintytär Sarrein, 47-jahkásažžan. Dálá dieđuid mielde sudnos eai lean maŋisboahhtit. (Solbakk 2001: 511; Valtonen: boahhtimin.) Jovn' Ásllat ii lean čadnojuvvon Áitejohkii. Nuorabun son lei mearragáttis dietnasa ohcamin guollebargguin, bivddii rievssahiid Geavovuomis ja vuorrasabbon, go ii lean dárbu viežžat ealáhusa guhkkelis, de son jođii divdna Kárášjogas čuovvumin gearretdoaluid. Ásllaga ja Bireha dienas čoagganii dujiid gávppašeames. Ásllat lei čeahppi duddjot muoras viessogálvvuid ja fatnasiid ráje, go Heandarát Biret lei vánta goarrut ja godđit. (Valtonen: boahhtimin.)

Máinnasteaddjin Nenná lea leamašan eallás persovdna. Su guovddášrepertoára mitalaeddjin doallá sisttis gobmemáidnasiid, guhkes imašmáidnasiid, jáhkkemeahtun dahje miellagiddevaš duohtamitalusaid maid son oahpahalai aviissain ja girjjiin. Son dovddai maid Deanuleagi mytologalaš temáid ja entitehtaid, muhto ovdamearkka dihte čuđiid ja čáhkala birra son *“ii dieđe nu olu mitalit”*. Ásllaha stiilii lea gullan hui eallás vuohki neaktit dan maid mitala, beanta nu ahte son iešge rohtašuvvá máidnasii ja su giella lea govviduvvon hui rikkisin ja eallásin. (Huuskonen 2004: 164; Valtonen: boahhtimin.) Aslak Guttorm jámii Ohcejoga boarrásiidsiiddas 1972 ja son lea hávdáduvvon Ohcejoga girku hávdeeatnamii (Valtonen: boahhtimin).

6.2. Giellateknologijja bargoneavvun

Dutkanmateriálas leat buohkanassii 49 jearahallama, nappo vihtta diimmu jietnamateriála, maid Samuli Aikio lea transkriberen ja jorgalan suomagillii 1960-logus.

Materiála lea sealluhuvvon Suoma Riikka Arkiivvas ja jietnabáttit leat digitaliserejuvvon doppe. *Máinnasheargi*-prošeavttas litteráhtat leat čállojuvvon buhtisin ja heivehuvvon dálá čállinvuohká. Daidda leat dan maŋŋá lasihuvvon Giellatekno dihtorprográmmain morfologiija analysa ja jearahallamat leat čohkkejuvvon korpusin. Analysa ohcá sániid vuodđohámiid ja čájeha sojahanparadigma nu, ahte dan vuodul sáhtta ohcat ovdamearkka dihte dihto sáni buot sojahanhámiid dahje buot sániid mat ožžot dihto sojahanhámi dahje dáid kombinašuvnnaid. Dihtorohcama ovdamunnin sáhtta namuhit beaktilis vuogi ohcat dieđu stuorra diehtomearis. Dán dutkamušas korpus-ohcamii geavahuvvo Max Planck psykolingvistihkka -instituhta giellaarkiiuva (Vuolleatnamat) ELAN-dihtorprográmma. Dat čájeha ohcanbohtosiid cealkkabirrasis ja ohcanlása bokte lea vejolaš rahpat maiddá olles fiilla, jus háliida geahččat viiddit konteavstta.

The screenshot shows the 'Search eaf files' window with the following details:

- Domain:** 41 eaf files
- Query History:** Includes buttons for '<', '>', 'New Query', 'Save query', and 'Load query'.
- Mode:** Set to 'case insensitive' and 'regular expression'. A 'Clear' button is present.
- Search Criteria:**
 - Buttons: Minimal Duration, Maximal Duration, Begin After, End Before.
 - Search terms: Multiple 'Within' filters, 'v', and 'der/goahti'.
 - Tier Type filters: speech, word token, lemma, pos, morph.
 - Additional filters: 'Must be in same file'.
 - Buttons: Fewer Columns, More Columns, Fewer Layers, More Layers.
- Results:** Found 37 hits in 37 annotations (of 127484). A progress bar is shown. The first hit is 'Hit 1 - 16 of 37'. The results list includes:
 - #1 |Ja go stállu da...| #2 |heaibugodii| #3 |heaibut| #4 |V| #5 |IV+Der/goahti+V...|
 - #1 |"Boares áhkku č...| #2 |gossagodii| #3 |gossat| #4 |V| #5 |IV+Der/goahti+V...|
 - #1 |Dat buot bárgug...| #2 |bárgugohte| #3 |bárgut| #4 |V| #5 |IV+Der/goahti+V...|
 - #1 |De dadjá kea-, ...| #2 |bárgugohte| #3 |bárgut| #4 |V| #5 |IV+Der/goahti+V...|
 - #1 |De dadjá kea-, ...| #2 |bárgugohte| #3 |bárgut| #4 |V| #5 |IV+Der/goahti+V...|
 - #1 |Keaisár mearrid...| #2 |bahčigodii| #3 |bahčit| #4 |V| #5 |TV+Der/goahti+V...|
 - #1 |Nu dat gánda do...| #2 |lahkonišgodii| #3 |lahkonit| #4 |V| #5 |TV+Der/goahti+V...|
 - #1 |Nu dat dovddai ...| #2 |váibagodii| #3 |váibat| #4 |V| #5 |IV+Der/goahti+V...|
 - #1 |Nu dat gullá gá...| #2 |váidugodii| #3 |váidut| #4 |V| #5 |IV+Der/goahti+V...|

Govva 1. ELAN-programma ohcanlássa. Inkoatiiva -goahtit-suorggádušat.

Dán prošeavtta várás čohkkejuvvon giellamateriála lea oalle smávva korpus: badjelaš 27 000 sáni. Veardádallama várás Sámi giellatekno *Sámegielaide interaktiivvalaš teakstačoakkáldat* doallá sisttis 21,11 miljovna sáni ja *The Oxford English Corpus* leat 2,5 miljárdda sáni (Giellatekno 2014, Oxford 2016). *Máinnasheargi*-korpusa lea ulbmilin dievasmahttit eará informánttaid materiálain ja lasihit dasa syntávssa analysa lagaš boahteáiggis.

6.3. Materiála analyserenvuogi dieđateorehtalaš duogáš

Kvantitatiivvalaš dutkanvuohki vuodđuduvvá nummiriid ja loguid gaskavuodaid ja statistihkaid systemáhtalaš guorahallamii. Dat geatnegahtá materiála Leahkit nummirhámis. Dábálaš kvantitatiivvalaš dutkamušas lea muhtin dutkanjoavku ja refereansajoavku ja dihto fáktor man rievdadeapmi sáhtá dahje galggašii rievdadit dutkanjoavkku árvvu. Dábálaš vuohki čoaggit dákkár data ovdamearkka dihte humanisttalaš dutkansurggiin leat gažadanskovit. Kvantitatiiva analysa figgá gávnnahit argumeanttaid vástádusaid gaskaárvvuiguin nu ahte buohtastahtá vástádusaid informánttaid duogášdieđuide ja oktavuodaid ohcamiin dáid gaskkas. (Alasuutari 1999: 34–37)

Kvalitatiivvalaš dutkanvuohki lea nuppelágan. Juo materiála čoaggin- ja ordnenmuttus ferte váldit vuhtii dan, ahte kvalitatiiva analysa geahččá ollisvuoda ja atná ovdanbuktima oktavuodas dušše ovdamearkkaid materiálas. Kvalitatiiva analysavuohki lea guovtteoasat. Vuosttasin das ferte oktageardánahttit materiála, vaikkeba juohkimin dan temáide, ja dan maŋŋá čoavdit árvádusa. (Alasuutari 1999: 22.) Dán oahppočájánasas in váldde beali dieđafilosofalaš ságastallamii ontologiija dahje epistemologiijai hárrái, muhto válddán hermeneuhtalaš dulkonvuogi iežan sisdoalloanalysas.

Sátni hermeneutihkka boahá greikka giela sánis *hermeneuein*, dulkojupmi. Muhtimat dadjet, ahte hermeneutihka lea ožžon namas antihka Greikka mytologiija *Hermes*-ipmilis, guhte doaimmahii ja dulkui ipmiliid gaskasaš diehtjohtima. Hermeneutihkka oaivvilda dálá diehtagis dieđu dulkojumi man nu vuodđodieđu vuostá nu, ahte boađusin lea čiekŋalut ipmárdus ášši birra. (Alanen 2014: 39–40.) Hermeneuhtalaš ipmárdusa čiekŋuma sáhtá govvidit ovdamearkka dihte nu, ahte vásáhus vaikkeba čálalaš duojsis sáhtá rievdat dan mielde go lohkki iežas vásáhusat eallimis dahket sutnje vejolažžan

dulkot duoji. Konkrehta ovdamearkan sáhtášii leat vaikkeba Charles Perrault *Ruksesgahpir (Little Red Ridinghood)*, man mánná dábálaččat dulko mitalussan nieiddas guhte lea jođus áhkus lusa, muhto borahallá gumpii go ii čuovo bálgá. Maŋnelis, go áddejupmi eallima birra lea lassánan, lea vejolaš dulkot máidnasa gumppe maiddái pedofiilan, mii lea beare govviduvvon máidnasis návdin. (JYU 2008.)

Hermeneutihkas hállojuvvo dábálaččat **hermeneuhtalaš rieggá** birra. Hermeneutihkas jurddašuvvo, ahte lassidieđut analysa várás sáhttet boahtit man nu eará gáldus, muhto analysas lea maid vejolaš johtit ollisvuoda ja detáljaid gaskal. (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2005) Dán dutkamusa analysa vuodđuduvvá oassái dutki gielalaš kompetánsii davvisámegiela Badje-Deanu suopmanis, muhto maiddái hermeneuhtalaš dulkojupmái das makkár mearkkašumiid sánit ožžot konteavsttas ja makkár mearkkašumi sánit addet kontekstii. Hermeneuhtalaš vásáhussan dieđusge gullá maid dat ahte dutki diehtu gielas čiekŋu dutkkadettiin ja dat veahkeha dulkot eanet ja čiekŋalabbot.

Diedalaš guorahallan- dahje dutkanmetodan **sisdoalloanalysa** lea okta dábálamos oahppočájánasaid dahje álggahalli dutkiid kvalitatiiva metodan (Tuomi & Sarajärvi 2002: 6). Sisdoalloanalysa lea prinsihpas vejolaš čadahit golmma iešguđet vuogi mielde ja daid guovddáš erohussan lea dat, ahte man nannosit teorehtalaš duogášdieđut stivrejit materiála čoaggima ja guorahallama. **Materiálavuđot analysas** dutkanmateriála vällje alcces guorahallanmetoda dahje buorebutge dutki vällje metoda materiála vuodul. **Teorijastivren analysa** váldá vuhtii materiála iešvuodaidda analysas, muhto maiddái teorehtalaš duogáža ja heiveha dán guokte oktii. **Teorijavuđot analysa** sierrana guovtti ovddibus jo materiála čoagginmuttus, go teoriija stivre sihke dutkančuozáhaga skáhppoma ja guorahallama. Materiálavuđot ja teorijastivren analysas dutkojuvvon ášši nammadeapmi lea oalle friija teoriija ektui, muhto teorijavuđot dutkamusas teoriija nammada doahpagiid ja ásaha eavttuid materiála čoaggimii ja guorahallamii. Materiálavuđot analysa gohčodit maiddái induktiiva vuohkin ja analysa man vuolggasadjin lea teoriija gohčodit deduktiivan. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 95–102; 110.) Kvalitatiiva dutkamuš ja sisdoalloanalysa johtáge teoriija ja empiriija gaskal nu, ahte dat ii bastte goassige dievaslaččat hilgut teoriija, danin go dutkanmetoda okto ii sáhte buvttadit diedalaš dieđu. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 18–19.)

Dán dutkamusas anán gárvves teorehtalaš doahpagiid ja giela čilgenmálliid ja dan vuodul sisdoalloanalysa sáhtá dulkot teorijastivren analysan. Teorehtalaš diehtu

davvisámegiela suorggidanmorfologijjas stivre materiála gieđahallama nu, ahte doppe leat čoggojuvvon dihto suorggádustiipajovkui, aspektuála vearbasuorggádusaide, gullelaš sámit ja daid konteaksta. Analyseremis lean heivehan juogo suorggádusaid dahje muhtin dáhpáhusas vearbamáddagiid semánttalaš govvosiid ja geahččalan gávdnat oktavuodaid ja sierravuodaid dáid gaskal. Suorggádusat lea maiddái rehkenastojuvvon ja daid vuodul lea čohkkejuvvon earjkalis statistihkalaš data mas sáhtta oaidnit sullii man dábálaččat ja produktiivvat vearbasuorgásat leat. Dutkanproseassan dat goittotge lea leamašan materiálavuodot dutkamuš, danin go materiála lei válljejuvvon ovdal go lei dieđus makkár gielalaš iešvuoda guorahallagoađán.

7. ÁSPEKTUÁLA SUORGGÁDUSAT DUTKANMATERIÁLAS

Dán logus buvttán ovdan makkár bohtosiid lean gávdnan dutkanmateriálas. Bohtosat leat juhkkuojuvvon vuolleloguide aspektuála luohkáid mielde. Vuollelogut čuvvot hámi, mas vuosttasin leat statistihkalaš dieđut ja semánttalaš guorahallan suorggádustiippas. Daid maŋŋá leat muhtin guovddáš ovdamearkkat materiálas ja daid guorahallan. Juohke vuollelogu lohppii lea čohkkejuvvon sátnelistu, mas oidnojit suorggiduvvon vearbbat vuodđohámis ja daid maŋŋái lea ruođuid sisa merkejuvvon man gallii dat vearba lea bohtán ovdan dutkanmateriálas. Vearbbaid semantihkka ja vearbbaid ásahan dilít leat čilgejuvvon vuollelogus 5.3. ja dán dáfus Jacksona (1990) ja Helandera (2001) govus lea guovddážis meroštaladettiin makkár diliid vearbbat ovdanbuktet. Vuollelogus 7.8. guorahalan aspektuála veahkkevearbbaid ja buohtastahtán dáid inkoatiiva- ja konatiivavearbbaide. Bohtosiid suokkardallamat oktan diagrámmaiguin leat gávccát logus.

7.1. Momentánavearbbat

Momentánavearbbat almmuhit ahte juoga dáhpáhuvvá oktii. Momentánavearbbat suorggiduvvojít *-et-*, *-dit-*, *-alit-*, *-ádit-* ja *-ihit-*suorgásiin.

7.1.1. Momentána *-et-*suorggádusat

Momentána *-et* vearbbat suorggiduvvojít bárrastávvalvearbbain, main lea *-u-* dahje *-a-* mátta. Mu dutkanmateriálas *-et*-suorgásiin suorggiduvvon momentána vearbbat leat dahkanvearbbat, mat govvidit heakkalačča doaimma. Vearbbat almmuhit momentána daguid, mat eai rievdat dili. Materiálas leat 63 momentána *-et*-vearbba, mat leat suorggiduvvon gávccii máddagis. Dábálamos vearbbat leat *dohppet* ja *njuiket*.

(7.1) *jiehtanas go **dohppii** dan gahččan beahcegierragii, nu dat girddáldahtii stobu lusa.* (SKS 1956: a323_11)

(7.2) *Ja go bissu bávkkehii, dat **njuikii** áibmui ja dajai: “Šterge štelbmá!”* (SKS 1956: a322_62)

Momentána *-et*-vearbbat leat suorggiduvvon viidásabbot momentána-subitiivavearban 15 dáhpáhusas. Ovdamearka dihte: *njurgut* > *njurget* > *njurgestit*.

(7.3) *Nu njurgestii gánda dainna njurrganasain, dieđus bosádii.*

(SKS 1956: a325_3)

Momentána *-et*-suorggádusain lea eará aspektuála suorggádusaid ektui alla dávjodat, muhto vearbbat leat suorggiduvvon beare čieža vearbamáddagis. Gaskamearálaččat juohke momentána *-et*-suorggádus adnojuvvo 8,14 gearddi, mii lea eará suorgásiid ektui oalle olu, muhto alla logu čilge *dohppet* ja *njuiket* vearbaid alla dávjodat. Sátnelisttus lea dušše okta suorggádus mas lea okta dáhpáhus mu dutkanmateriálas. Vearbbas *geiget* lea beare okta dáhpáhus dán hámis, muhto das lea suorggiduvvon subitiivavearba *geigestit* čieža dáhpáhusas.

Momentána *-et*-suorggis orru leamen jápma suorggis, nappo dainna ii sáhte njuolggaduslaččat buvttadit ođđa suorggádusaid *-ut* dahje *-at* -vearbain, ovdamearkka dihte *máhccut* > **máhcet*, *bargat* > **barget*, *beavkut* > **bevket*, *biehket* > **behket* dahje *dáhkut* > **dáhket* eai leat dohkálaš suorggádusaid. Maiddái dat, ahte materiálas lea beare okta dakkár suorggádus mii lea adnojuvvon dušše oktii (vrd. frekventatiivavearbbat) orru čujuheamen dasa, ahte suorgása ii sáhte friija goallostit mainna beare sániin.

Sátnelistu:

dohppet (23), *njuiket* (18), *dollet* (6), *henget* (6), *njurget* (5), *čugget* (2), *harcet* (2), *geiget* (1)

7.1.2. Momentána *-dit*-suorggádusaid

Mu dutkanmateriálas *-dit*-suorgásiin suorggiduvvon momentána vearbbat leat dahkanvearbbat, mat govvidit heakkalačča doaimma. Materiálas leat 22 momentána *-dit*-vearbba, mat leat suorggiduvvon njealji máddagis. Vearbbat leat suorggiduvvon bárrastávvalvearbaid *-a*-máddagiin. Momentána *-dit*-suorgásiin suorggiduvvon vearbbat sáhttet almmuhit dili nuppástuhtti daguid, muhto vejolaččat maiddái momentána daguid. Álo ii sáhte oaidnit sánis njuolga leago dat momentána dahku vai nuppástuhtti dahku ja dan fertege dulkot cealkagis. Ovdamearkka dihte *nordadit* lea vearba mii sáhtta leat sihke momentána dahku ja nuppástuhtti dahku:

(7.4) *Jiehtanas go nordadii beahcái oivviin, dat šattai sadji.*

(SKS 1956: a323_11)

(7.5) “*Ohoh, don leat gievrrat **nordadit** go mun.*” (SKS 1956: a323_11)

Cealkagis (7.4) nordadeami boadusin lea luodda beazis, nappo nordadeapmi rievdata dili. Manjit cealkagis (7.5) ii boade ovdan čielgasit, ahte nordadeami boadusin mange dilli livččii rievdan, nappo nordadeapmi lea dán oktavuodas momentána dahku. Cealkagis (7.5) guovddáš sisdoallu lea dat, ahte replihka hálli miediha gean nu nuppi leahkit gievrrat ja nordadeapmi lea beare doaibma man ektui hálli lea nuonddahallan. Viiddit konteavsttas sáhtášii dulkot maiddái, ahte jus jiehtanas lea nagodan nordadit beahcái luotta, de muhtun eará lea nordadan stuorát luotta.

(7.6) *Gánda go **nordadii** dan iežas ráigon beahcái [...], mii lei garaiguin gokčojuvvon, [de dat] girddii olggiid rádjai.* (SKS 1956: a323_11)

Konteavsttas sáhtá (7.6) dulkot nu ahte ahte nordadit lea nuppástuhtti dahku. Gánddas ja jiehtanasas lea leamašan gilvaleapmi goabbá lea gievrrat nordadit ja gánda lea gávvilvuodain nagodan dahkat stuorát luotta beahcái.

Dutkanmateriála vuodul orru leamen nu, ahte muhtin dáhpáhusain maiddái kontrakšuvdnavearbbain lea vejolaš suorggudit momentánavearbbaid *-dit*-suorgásiin, dego ovdamearkka dihte *čohkkát* > *čohkkedit* ja *veallát* > *velledit*. Dáid dáhpáhusain momentánavearbbat leat hui čielgasit dili nuppástuhtti dagut, dego ovdamearkka dihte *velledit*:

(7.7) *Ja de vázzilii ja de **velledii** jávrái. Dušše oaivi duon ráje oidno.*
(SKS 1956: a324_14)

Sátnelistu:

hoigadit (7), *čohkkedit* (6), *nordadit* (5), *velledit* (4)

7.1.3. Momentána *-alit*-suorggádusat

Mu dutkanmateriálas lea beare ovttá máddagis suorggiduvvon momentána *-alit*-vearba, *jorgalit*, mas leat oktanuppelohkái dáhpáhusa. Vearba lea suorggiduvvon *-ut*-vearbbas *jorgut*. *Jorgalit* vearba almmuha nuppástuhtti dagu:

(7.8) *Juhán Koven, go leigga ija orron, de dat **jorgalii** dan heastta reaga nuppe guvlui geahččalanvuoda dihtii, dovdágo dat sáhttolaš daid báikkiid, go soai vuodjiba.* (SKS 1956: a324_20)

Ovttá dáhpáhusas *jorgalit* lea suorggiduvvon diminutiiva-subitiivavearban. Diminutiiva- ja subitiivavearbbat ožžot ovttalágan hámi konsonántamáddagiid suorggidettiin *-stit-*suorgásiin (7.9).

(7.9) *Ja **jorgalasttii** vuot čalmmiidis uvssa guvlui, gulul állestit.* (SKS 1956: a323_15-16)

Giellaoahpalaččat suorggádusa orru lunddolut dulkot diminutiivan go subitiivan, danin go oalgecealkagis čalmmiid jorgaleamis addojuvvo lassidiehtun, ahte jorgalastin dáhpáhuvá ‘*gulul*’. Dainna subitiiva mearkkašupmi, jođánit dahje fáhkkestaga, ii oro danin heivemin dán oktavuodas. Goittotge oalgecealkagis lea maid subitiivavearba *állestit*, mii oažžu dependeantan advearbba *gulul*. *Állestit* lea suorggiduvvon kontrakšuvdnavearbbas *álet -stit-*suorgásiin, nappo dat lea Nickela ja Sammallahti giellaoahpa mielde subitiivavearba (Nickel & Sammallahti 2011: 545). Dát dagaha olles cealkaga dásis miellagiddevaš kontrástta mas diminutiiva-subitiivavearba oažžu ironalaš mearkkašumi.

Sátnelistu:

jorgalit (11)

7.1.4. Momentána *-ádit-*suorggádusat

Momentána *-ádit-*vearbbat leat suorggiduvvon *-ut* ja *-it-*vearbbain. Materiálas leat 15 momentána *-ádit-*suorgásiin suorggiduvvon vearbba, mat leat suorggiduvvon viđa iešguđege máddagis. Dábálamos mearkkašupmi lea momentána dahku, muhto okta albmanus mearkkaša momentána dáhpáhusa.

(7.10) *Ja de dajai dan seammás gándii: “De **huikkát** donges!”* (SKS 1956: a323_11)

(7.11) *De heasta, go riidejeaddji go riidii, ovdajuolggit **gavccádit** ja de dat njaláhastá bodná.* (SKS 1956: a325_3)

(7.10) ovdamearkkas *huikkádeapmi* lea momentána dahku, mii ii rievdat dili. Ovdamearkkas (7.11) heakkalaš entitehta oassi, nappo ovdajuolggit *gavccádit*, muhto dat lea dulkomis nu, ahte dat ii leat njuolga heastta dahku, muhto baicce juoga mii dáhpáhuvvá heastta julggiide.

Sátnelistu:

huikkádit (7), *rusádit* (3), *biškkádit* (2), *bosádit* (2), *gavccádit* (1)

7.1.5. Momentána *-ihit*-suorggádusat

Momentána *-ihit*-vearbbat leat suorggiduvvon *-it*, *-ut* ja *-at*-vearbbain. Materiálas gávdnojedje logi dáhpáhusa, mat ledje suorggiduvvon guđa iešguđege máddagis. Momentána *-ihit*-vearbbat almmuhit momentána dáhpáhusaid, nuppástuhtti dáhpáhusaid ja momentána daguid.

(7.12) *Ja go bissu **bávkkihii**, dat njuikii áibmui ja dajai: “Šterge štelbmá!”*
(SKS 1956: a322_62)

(7.13) *De oaidná, ii oktage heasta bisán eará go ovdajuolggit ná **gavccihit** daste.*
(SKS 1956: a325_3)

(7.14) *Go dat dan dajai, de dat gulai jo nieida doppe áltáris, go dat dáktegárgadas ráđain jo **jávkkihii** eret.*
(SKS 1956: a323_25)

Mu materiálas vearba *bávkkihit* oažžu mearkkašupmin momentána dáhpáhus, dat sáhtta oaivvildit maiddá nuppástuhtti dáhpáhusa. Ovdamearkka dihte jus riekkiis dahje bomba *bávkkiha*, de bávkeheami boadusin riekkiis bieđgana ja bomba rišiha unna moallun ja bávkeheapmi lea rievadan dili. Goittotge dákkár dulkojumiin ovdamearkacealkaga (7.12) sisdoallu rievddašii kontekstii heivemeahttumin dahje dat šattašii hui ártegin. *Gavccihit* lea momentána dáhpáhus ja *jávkkihit* nuppástuhtti dáhpáhus. Goabbáge sáhtášii maiddá govvidit heakkalačča doaimma, ovdamearkka dihte *mun gavccihin* [momentána dahku] *murrii* dahje *son jávkkihii* [nuppástuhtti dahku] *gávpái*.

Sátnelistu:

bávkkihit (3), *jávkkihit* (3), *soaiggehit* (2), *gavccihit* (1), *vuovgghit* (1)

7.2. Subitiivavearbbat

Subitiivavearbbat almmuhit ahte juoga dáhpáhuvvá jođánit, fáhkkestaga dahje hoahpus. Dat suorggiduvvojit *-lit-* ja *-stit-*suorgásiin.

7.2.1. Subitiiva *-lit-*suorggádusat

Subitiiva *-lit-*vearbbat leat suorggiduvvon bárrastávval *-at*, *-it* ja *-ut-*vearbbain ja suorggis laktása máddaga gievrras dássái. Subitiivavearbbat almmuhit, ahte juoga dáhpáhuvvá jođánit, fáhkkestaga dahje hoahpus. Subitiiva *-lit-*vearbbat leat dutkanmateriálas oktiibuot 92 ja dat lea suorggiduvvon 24 máddagis. Eará aspektuálasuorgásiin suorggiduvvon vearbaid ektui dán vearbaluohkás lea alla albmanandávjodat ja produktivitehta. Subitiivavearbba dábálamos atnu lea gáldocealkagis, dego ovdamearka dihte *jearralit* ja *láhttestit*, mat gokčet goalmádasa dáhpáhusain. Dábálaččat subitiiva *-lit-*suorggis rievdata duratiivavearbba punktuálavearban, dego *guovlat* > *guovlalit*. Lihkadanvearbaid oktavuodas subitiivasuorggádus ii daga dákkár rievdadusa automáhtalaččat, vaikke mearkkašumi bealis oaivvildage jođánis dáhpáhuvvama.

(7.15) *Ja de viehkalii gándda manñái soppiin ja áiggui **huškulit***
(SKS 1956: a324_15)

(7.16) *Ja de **jearrala** Storra-Jovnnas: "Vai maid?"* (SKS 1956: a322_60)

(7.17) *Muhto dat ii astan šat vuordit dassá go ipmil daid **deaddilii**.*
(SKS 1956: a323_12)

Ovddabeale subitiiva *-lit-*vearbbat leat suorggiduvvon suorggitkeahtes frekventatiiva- (7.15) momentána- (7.16) ja kontinuatiivavearbbain (7.17).

Subitiiva vai inkoatiiva lihkadanvearbbat?

Subitiiva *-lit-*suorgásiin suorggiduvvon lihkadanvearbbat ožžot morfologalaččat identtalaš hámi *-lit-*suorgásiin suorggiduvvon inkoatiivavearbbaiguin. Dán dutkamušas leat boahtán ovdan golbma lihkadanvearbba, mat leat sihke inkoatiiva- ja subitiivavearbbat: *girdilit*, *viehkalit* ja *vázzilit*. Guovddáš sisdoalu bealis inkoatiiva- ja subitiivavearbbat leat hui sierraláganat, muhto dán oktavuodas erohusaid ferte ohat konteavsttas. Subitiivavearba oaivvilda, ahte lihkadeapmi dáhpáhuvvá jođánit ja inkoatiiva bealistis oaivvilda lihkadeami álgima. Inkoatiivasuorggádusaid sáhttá gávdnat

dakkár cealkagiin, main lihkadeapmi čielgasit álgá, muhto subitiivavearba gáibida cealkagis dieđu das, ahte man guhkki mátki lea dahje man guhká lihkadeapmi bistá.

(7.18) *Na, dalle dat **viehkaledje** eret.* (SKS 1956: a322_57)

(7.19) *Ja go lei **vuoiŋgastan** dat loddi, de dat **girdilii** fas.* (SKS 1956: a323_17)

(7.20) *De **viehkali** stohpui muitalit eamidahas: "Dál son lea fitnen olu guliid ja..."*
(SKS 1956: a322_64)

(7.21) *Ja Gieddegeašáhku loddi, dat diđii jo dan sunddi, ahte go son **vuoiŋgasta**, dan seammás **girdilii** Gieddegeašáhku dálloi.* (SKS 1956: a325_17)

Guokte vuosttas ovdamearkka, (7.18) ja (7.19), ovdanbuktet inkoatiiva mearkkašumi. Vuosttas cealkagis soapmásat viehkalit eret dađi dárkilut meroštalakeahtta gosa ja nuppi cealkagis loddi álgá girdit fas. Maŋit ovdamearkkaid, (7.20) ja (7.21), orru vejolaš dulkot sihke inkoatiivan ja subitiivan. (7.20) ovdamearkkas almmái lea boahtán heasttain ruoktošilljui ja jogo a) viehká jođánit sisa stohpui dahje b) vuolgá viehkat sisa. Maiddái (7.21) ovdamearkka bokte lea vejolaš dulkot, ahte loddi a) girdá jođánit Gieddegeašáhku dálloi dahje b) vuolgá girdit Gieddegeašáhku dálloi. Illatiivahámat báikki govvideaddji sánit orrot doarjumin subitiivadulkojumi, go dat addá vástádusa gosa subjeavtta johtin nohká. Mátkki govvideaddji sániid bokte illatiivakásus orru buorebutge dagaheamen inkoatiiva mearkkašumi, dego ovdamearkka dihte *viehkalit mátkái*. Dákkár dáhpáhusain subitiiva lihkadanvearba dárbbasa akkusatiivahámat objeavtta. Subitiivadulkojupmi oaivvildivččii mátkki johtima jođánit, dego sáhtášii maid dadjat, ahte *viehkalit njulgenbálgá* dahje *viehkalit maratona*.

Maratona bokte diehtit, ahte mátki guhkkodat lea álo seammá (Wikipedia 2016), de mátkki govvideaddji sáni akkusatiivahápmi oaivvilda dan, ahte olles mátki lea vihkkovuvvon jođánit. Maratona oktavuodas subitiivavearba oažžu humoristtalaš dahje ironalaš mearkkašumi, go dakkár mátkki viehkan láve bistit diibmaviissaid. Jus mátkki rievdata illatiivii, de vearbba mearkkašupmi rievdá: *Viehkalit njulgenbálgái* dahje *viehkalit maratonii* oaivvilda oalle čielgasit, ahte soames vuolgá viehkat njulgenbálgá mielde dahje viehkagoahtá maratongilvvus. Dieđusge lea vejolaš maid dulkot maratona maiddái báikin, ja dalle cealkaga sisdoallu oaivvildivččii, ahte muhtin viehká jođánit dakkár báikái, gos vihkkovuvvo maratongilvu.

Sátnelistu:

jearralit (18), *jurdilit* (11), *luoitilit* (7), *viehkaliit* (7), *bidjalit* (5), *guovlaliit* (5), *murdiit* (5), *vázzilit* (5), *ohcalit* (4), *ravkaliit* (4), *deaddilit* (3), *cavgilit* (2), *čákjalit* (2), *dadjalit* (2), *girdilit* (2), *njuikuliit* (2), *báitilit* (1), *čoavdiit* (1), *gakculit* (1), *guođđilit* (1), *hoahkaliit* (1), *huškuliit* (1), *rádjaliit* (1), *vuodjelit* (1)

7.2.2. Subitiiva *-(a)stít*-suorggádusat

Subitiiva *-(a)stít*-vearbbat leat suorggiduvvon kontrakšuvdna- ja bárahisstávvalvearbbain. Nickela ja Sammallahti giellaoahpas (2011: 561) *-astít*-suorgásiin suorggiduvvon bárahisstávvalvearbbat leat maiddá diminiitvearbbat dahje diminiiva-subitiivvearbbat. Dán dutkamušas diminiiva-subitiivvearbbat leat rehkenastojuvvon sihke subitiiva- ja diminiivvearban, muhto daid dárkilut guorahallan lea vuollelogus 7.7.2. Dutkamušas bohte ovdan 61 subitiiva *-(a)stít*-vearbba, mat leat suorggiduvvon 19 vearbamáddagis. Guhtta dáhpáhusa leat diminiiva-subitiivvearbba. Albmanusain masá bealli lea suorggiduvvon ovttá máddagis. *Láhttestit* vearba adnojuvvo gáldealkagiin golbmalogi geardde¹ ja dat čilge subitiivvearbbaid alla albmanandávjodaga. Materiálas gávdnojit maiddá olu (15) suorggádusat mat leat adnojuvvon beare oktii. Eará aspektuála vearbasuorgásiid ektui *-(a)stít*-suorgásiis lea alla albmanandávjodat: dat lea okta produktiivvamus suorgásiin.

Kontrakšuvdnamáddagiin suorggiduvvon subitiiva *-(a)stít*-vearbbat almmuhit momentána dahje nuppástuhtti daguid. Diminiiva-subitiivvearbbat almmuhit momentána daguid ja momentána dáhpáhusaid. Muhtin vearbbat lea suorggiduvvon *-et-* ja *-ihit*-suorgásiin suorggiduvvon momentána vearbbain, dego ovdamearkka dihte *ceaggut* > *cegget* > *ceggestit* ja *čuovgat* > *čuovggehít* > *čuovggehastit*. Ovttá dáhpáhusas diminiiva-subitiivvearba lea suorggiduvvon viidásabbot frekventatiivvearbbas *čuoggut* > *čukkodit* > *čukkodastit*.

(7.22) *Viegai ja čukkodasttii dan botta Mihkkil heastta, go dot lei stobus.*

(SKS 1956: a324_15)

¹ gč. *jearralit* subitiiva *-lit*-suorggádusa bokte

- (7.23) *Dat doalvvui dohko ja go **ceggestii** dasa, gos dat lei jo vihttalot jagi čužžon*
(SKS 1956: a323_25)
- (7.24) *De oaidná: hui láhka ain **čuovggehastá**.* (SKS 1956: a324_10)
- (7.25) *Nu dat **láhttesta** Gihte Nillá suomagillii: "Elä särketä minun pata, minä olen ostanut omalla krahalla!"* (SKS 1956: a324_20)

Láhttestit lea statistihkalaččat ja maiddái semánttalaččat erenomáš vearba dán joavkkus. Alla albmanandávjodaga lassin sáni sisdoallu lea massán oasi vearbamáddaga *láhttet* sisdoalus. Sammallahti *Sámi-suoma sátnegirjjiis* (1989: 253) *láhttet* lea suomagillii ‘elehtiä’, ‘käyttäytyä’, ‘menetellä’, ‘toimia’, ‘höläyttää’, ‘töksäyttää’ ja *láhttestit* lea jorgaluvvon ‘lausahaa’, ‘virkaa’, ‘tokaista’. Suorggiduvvon vearba lea mearkkašumi dáfus šaddan sierra lekseman, man mearkkašupmi lea gáržon dábiid, vieruid ja hállama ásaheamis dušše hállanávta ásaheapmái.

Subitiivavearbbas sáhtá leat muhtun dáhpáhusas ironalaš mearkkašupmi². Dát goittotge orru hárvanaš albmanus dán dutkanmateriála vuodul ja dárbbasivččii viiddit materiála vai dan basttášii suokkardallat dárkilabbot.

Subitiivavearbbaid iešvuohtan lea perfektiivavuohta dahje ahte dagut leat totálat. Dagut ožžot loahppačuoggá dahje dat gusket olles objektii ja dan lea vejolaš buohtastahttit suomagiela akkusatiiva ja partitiiva erohussii, go meroštallojuvvo cealkaga dagu ollašuvvan. Dán vuodul *borralit* oaivvilda, ahte borramuš borrojuvvo ollásit, muhto ovdamearkka dihte *borrat*, *borastit* ja *boradit* eai buvttu ovdan dán mearkkašumi.

Sátnelistu:

láhttestit (30), *njurgestit* (8), *geigestit* (6), *dollestit* (2), *állestit* (1), *ceggestit* (1), *čárvestit* (1), *čohkkestit* (1), *dohppestit* (1), *kevrestit* (1), *loktestit* (1), *viñkestit* (1)

Diminutiiva-subitiivavearbbat:

boccihastit (1), *cahkkehastit* (1), *čukkodastit* (1), *čuovggehastit* (1), *jorgalastit* (1), *šleađggehastit* (1)

² gč. momentána *-alit*-vearbba vuolde sáni *állestit* guorahallama

7.3. Frekventatiivavearbbat

Frekventatiivavearbbat almmuhit dagu dahje doaimma geardduhuvvoma. Dat suorggiduvvojit *-addat-*, *-allat-*, *-(u)ddat-*, *-alit-*, *-(a)dit-*, *-(i)ldit-* ja *-uhit-*suorgásiin.

7.3.1. Frekventatiiva *-addat-*suorggádusat

Frekventatiiva *-addat-*vearbbat leat suorggiduvvon bárahisstávvalvearbbain. Frekventatiiva *-addat-*vearbbat áсахит mánggaláган semánttalaš diliid, sihke stáhtalaš ja dynámalaš diliid. Stáhtalaš dilit leat perseptionála dilit, stellelmasat dahje sajádagat. Áicanvearbbat ovdanbuktet stáhtalaš diliid. Dynámalaš vearbbat leat duratiiva dahje oktílaš dilit. Dutkanmateriála dáhpáhusat eai doala sisttis rievdadusa, muhto heakkalačča doaimmat sáhttet leat rievdadeaddjit ja ii-rievdadeaddjit. Dynámalaš dilit leat Helandera (2001) govvosa mielde geavvan, dahkan ja ollašuttin. Dutkanmateriálas leat oktiibuot 25 máddagis suorggiduvvon frekventatiiva *-addat-*vearbba ja albmanusat leat buohkanassii 32. Dán vearbajoavkkus lea máddagiid ektui vuollegis albmanandávjodat. Gaskamearálaččat juohke suorggis adno dutkanmateriálas sullii 1,3 geardde, nappo materiálas leat ollu suorggádusat mat leat beare oktii. Frekventatiiva *-addat-*suorggádusain lea dán dutkamuša nubbin stuorámuš produktivitehta, nappo dat leat suorggiduvvon stuorámuš mearis sierra máddagiin. Beare diminutiiva *-stit-*suorggis lea eanet produktiiva.

Dan sujás go *-addat-*suorggis laktása bárahisstávvalvearbbaide, de sátnemáddagiin leat olu vearbbat, mat leat suorggiduvvon vuos diminutiivavearban, dego ovdamearkka dihte *geahččat > geahčastit > geahčastaddat*. Muhtun vearbbat leat suorggiduvvon maiddái subitiiva-, konatiiva- ja momentánavearbbain.

(7.26) *Njoalostaddá bivttashelmmiid dáppe, ja nu lodji.*

(SKS 1956: a323_15-16)

(7.27) *Eai dat čiero, **mojohaddet**.*

(SKS 1956: a323_15-16)

(7.28) *Na, go lei veallámin ja vehá lei vel sámeuvnnas dolla buollimin, nu ahte suoivva báikkuid **dovdostaddá**, de gullá.*

(SKS 1956: a324_17)

(7.29) *Na dat dadjá guovža, na itgo muge **hearváhatta**?*

(SKS 1956: a323_1-2)

(7.30) *Dan ovdasačča, de dat de vuot gullá aiddo seammá láhkai. Na dat gal **jurđáladdá**: "Na, gal don maid gullot gale, muhto leaččatban don dan dihte albma olmmoš."*

(SKS 1956: a325_1)

(7.31) *Go muhtin juhkan olbmot go... nu ahte hilbatvuodas álge danges geahččaladdat, Max-rohkki bajás hávddis vuorjat.* (SKS 1956: a324_11)

Njoalostaddat lea gusa duratiiva doaibma, nappo Helandera govvošis dat lea dahkan. Duratiiva dili rievdatkeahkes doaibma lea lagamus mii dán meroštallamis lea heivvolaš, vaikke dárkilut livččii dadjat, ahte *njoalostaddat* lea iteratiivavearba, nappo almmuha geardduhuvvi momentána dagu. Ná lea maid eará frekventatiivavearbbaid bokte, dego ovdamearkka dihte *geahčastaddat*. Muhtin vearbbaid sáhtášii dulkot geardduhuvvi momentána dáhpáhusan geavvama sajis, dego ovdamearkka dihte *molsašuddat*.

Dát guokte ovdamearkka beare čujuhit dan, Jacksona (1990: 8–15) vearbameroštallan ii leat dievaslaš, iige leat njuolga sirdimis davvisámegiela vearbbaid meroštallamii. Davvisámegiela lea vejolaš vearbasuorggidemiin buktit ovdan dakkár diliid masa eaŋgalasgielas ferte atnit advearbbaid, adjektiivvaid ja veahkkevearbbaid (gč. 2.logu, tabealla 1).

Sátnelistu:

geahčastaddat (3), *sáimmastaddat* (3), *bassaladdat* (2), *guldaladdat* (2), *ozastaddat* (2), *báhcahaddat* (1), *bocáhaddat* (1), *čohkohaddat* (1), *dovdostaddat* (1), *firrehaddat* (1), *geahččaladdat* (1), *hearváhaddat* (1), *jienáhaddat* (1), *jurdáladdat* (1), *jurddašaddat* (1), *logastaddat* (1), *máinnastaddat* (1), *mojohaddat* (1), *molsašuddat* (1), *njoalostaddat* (1), *njoarostaddat* (1), *njurggohaddat* (1), *orustaddat* (1), *šealgáhaddat* (1), *velohaddat* (1)

7.3.2. Frekventatiiva -*allat*-suorggádusat

Frekventatiiva -*allat*-suorggádusat leat mearkkašumiset bealis seammasullasaččat go frekventatiiva -*addat*-vearbbat. Mu dutkanmateriálas albmanusat leat hárvnaččat, dušše vihtta albmanusa, ja juohke dáhpáhus lea suorggiduvvon sierra sátnemáddagis. Vearbbaid ásahan dilid leat dahkan, stellelmas dahje sajádat ja nuppástuhtti dahku. Ovtta informántta giela dutkamis ii sáhte njuolga boahit dakkár jurddabohtosii, ahte suorggis ii livččii produktiiva. Goittotge Luhkkár Jovn' Ásllagis orru leamen čielga tendeansa atnit frekventatiiva -*addat*-vearbbaid dávjjit. Maiddái eará dutkit leat dahkan dakkár fuomášumi Turku universitehta Kultuvrradutkama institušuvnna jietnabáddearkiivva Dálvadas-materiálas (báddejuvvon 1969–75), ahte dán guovllu boarrásut gearddi

geavahit millosabbot frekventatiiva *-addat*-suorggádusaid (Valtonen, njálmmálaš diehtu 20.1.2016).

- (7.32) *Ja jus nu lea, ahte áinnádas dahje vehá lea muohtestan, nu dat časkkáhallá váldoluottas, leago earránan stobu guvlui.* (SKS 1956: a325_1)
- (7.33) *Ja gullá dan go heasta **firrehalai** ja boccihii ja rusádii.* (SKS 1956: a325_1)
- (7.34) *De luittii heastta ja **firrehattai** ja dat boccihii.* (SKS 1956: a325_1)
- (7.35) *Dat **orustallá** das sámeuvdnagáttis, geahččá dollii.* (SKS 1956: a324_25)
- (7.36) *De dadjá dán láhkai, das dan stuorra álbmot gullut: "Gean nieidda... Gean duohken gávdnoš mu nieidda nammagollen, de dasa... Dat oažžu mu nieidda áhkkán ja beali váldegottis." Na. **Orustaddá** gonagas* (SKS 1956: a325_3)
- (7.37) *Ja dainna lei dáhpin boares áiggis, návét go galggai biddjojuvvot vuosttas geardi, de galggai juohke nurkečihkii, nugo mas lei ruossanurki, biddjojuvvot veaikeruhta, juohke nurkečihkii. Dan dihte amaset gufihhtarat **rabastallat** návehii dahje figgat.* (SKS 1956: a324_26)

Frekventatiiva *-allat-* ja *-addat-*suorggádusat orrot dáid ovdamearkkaid vuodul leamen friija bárra. *Orustallat / orustaddat* ja *firrehallat / firrehaddat* báraid sáhtá njuolga lonuhit ovdamearkacealkagiin almmá sisdoalu rievdamaga. Leat maiddái dáhpáhusat main suorgásiid mearkkašumit eai leat ovttaláganat. Kausatiivavearbbaid bokte *-addat-*suorggis oažžu konatiiva mearkkašumi, go *-allat-*suorggis doalaha frekventatiivva mearkkašumi. Ovdamearkka dihte vearbba *lodjudit* mearkkašupmi sierrana *-addat-*suorgásiin konatiivan, nappo *lodjudaddat bohccuid* oaivvilda geahččaleami, go *lodjudallat* bohccuid oaivvilda máŋgga bohcco lodjudeami máŋgga earis.

Dego frekventatiiva *-addat-*vearbbaid boktege, maiddái *-allat-*suorggádusat ožžot geardduhuvvi dili mearkkašumi, mii ii njuolga heive Helandera (2001) govvosii. Nappo *rabastallat* cealkagis (7.37) lea geardduhuvvi nuppástuhtti dahku ja *časkkáhallat* (7.32) lea geardduhuvvi momentána dahku.

Sátnelistu:

časkkáhallat (1), *čiehkádallat* (1), *firrehallat* (1), *orustallat* (1), *rabastallat* (1)

7.3.3. Frekventatiiva *-(u)ddat*-suorggádusat

Frekventatiiva *-(u)ddat*-suorggádusat materiálas leat beare okta. Ovtta albmanusa vuodul ii leat vejolaš dahkat čiekŋalut guorahallama sáni dábálašvuoda dahje suorgása produktivitehta ektui. Frekventatiiva *-(u)ddat*-vearbbat leat Nickela ja Sammallahti giellaoahpa mielde suorggiduvvon inkoatiiva *-stuvvat*-vearbbain, nappo vearba mearkkaša, ahte álgin dáhpáhuvvá máŋgii ja dábálaččeat unna mearážis.

(7.38) *Nu dat biigá álggii čierostuddat ja rohkadallat: "Itgo luoitte."*

(SKS 1956: a323_25)

Ovdamearkacealkagis (7.38) biigá álgá máŋgii vehá čierrut dahje masá álgá čierrut, muhto ii čiero vaikkeba guhká dahje garra jitnii. Cealkaga predikáhtas lea guovttegeardásaš inkoatiiva sisdoallu, go dat doallá sisttis sihke veahkkevearbba *álgit* ja inkoatiiva-suorgásiin suorggiduvvon vearbba *čierostuddat*. Suorggiduvvon vearba láhppá inkoatiiva mearkkašumi dan dáfus, ahte frekventatiivasuorggádus *čierostuddat* lea iteratiiva inkoatiiva dáhpáhus, nappo dulkomis juogo geardduhuvvi nuppástuhtti dáhpáhussan dahje geardduhuvvi ollašuhhtimin. Inkoatiivavearbbat leat punktuálat, nappo álgin lea bisttuhis dáhpáhus dahje dahku mii rievdata dili. Frekventatiivasuorggádus rievdata fas punktuála dili rievdamas geardduhuvvi punktuála dili rievdamin dahje duratiivan. *Biigá čierostuddá ja rohkadallá* dahje *Biigá čierostuttai ja rohkadallai* eai doala seamma álgima aspeavtta veahkkevearbba haga, go mu dutkanmateriála cealkka. Dan lassin veahkkevearba *álgit* dievasmahtá guokte váldovearbba cealkagis. Vaikke frekventatiivasuorgása čuoldin máhcahivččiige álgima aspeavtta čierroma bokte, de dan mearkkašupmi ii guoskkaše rohkadallama. *Biigá čierostuvai ja rohkadallai...* ja *Biigá čierostuvvá ja rohkadallá* mákset dan, ahte rohkadallan lea duratiiva dahkanvearba ja čierostuvvat lea dili nuppástuhtti dáhpáhus. Veahkkevearba dievasmahtá cealkaga nu, ahte sihke rohkadallan ja čierostuddan nuppástuhtá dili.

Sátnelistu:

čierostuddat (1)

7.3.4. Frekventatiiva *-alit*-suorggádusat

Frekventatiiva *-alit*-vearbbat suorggiduvvojit bárrastávvalvearbbaid gievras dási máddagiin, dego ovdamearkka dihte *boahtit* > *boahtalit*. Mu dutkanmateriálas eai gávdnon dákkár suorggádusat.

7.3.5. Frekventatiiva *-(a)dit*-suorggádusat

Frekventatiiva *-(a)dit*-suorggádusat suorggiduvvojit bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagiin ja kontrakšuvdnamáttat vearbain. Suorggádusat ožžot dábálaččat frekventatiiva dahje kontinuatiiva mearkkašumi. Frekventatiivavearbbat almmuhit dáhpáhusa dahje dagu geardduhuvvama ja kontinuatiivavearbbat fas almmuhit guhkes bistima dahje gulul dahkama. Maiddái konatiivavearbbaid sáhttá suorggidit *-(a)dit*-suorgásiin vokálamáttavearbain, muhto das lea čielgasit earálágan mearkkašupmi frekventatiiva- ja kontinuatiivavearbbaid ektui.

Dutkanmateriálas frekventatiiva *-(a)dit*-suorggádusat leat oktiibuot 12, ja dat leat suorggiduvvon ovcci máddagis. Albmanusaid mearri lea gaskamearálaččat uhcit go eará aspektuála suorggádusaid, iige suorgása produktivitehta dáfus ole gaskadási rádjai. Vearbbaid ásahan dilit leat ollašuhttin, dahkan ja geavvan, muhto geavvama vuollái čáhket maiddái geardduhuvvi momentána dáhpáhusat ja dahkama sajis sáhtásii atnit maiddái geardduhuvvi momentána dagu. Muhtin dáhpáhusaid bokte ii leat čielggas leago suorggádus frekventatiiva- vai kontinuatiivavearba.

(7.39) *Dál dat gal ferte vuolgit viežžat reatká ja **čanadit** uhca luvddážiid aiddo gusaid bokte dakko, ahte amas gufihhtar duostat gusaid luhtte jorrat, go dat basttášit muođuide.* (SKS 1956: a324_26)

(7.40) *Dan govas mun oidnen sin, go dat ledje sorrarain nu dego heavnnit báttiiguin lottežanolbmot duon albma olbmo. [--] Muhto duot smávvalat, mat don albma **čanadedje**, mun in dieđe, ledjago dat jo olles olbmot, muhto uhcit dat fal ledje dan govas, mii lei boahtán...* (SKS 1956: a325_5)

(7.41) *...ja gusaid go bahčigođii, de dat álggii bahčit, [bažii] nu ahte gusat **njuikkodedje**, ja vara bažii.* (SKS 1956: a323_15-16)

(7.42) *Don galggat deike boahtit mu lusa ihkku, go gávpot, buot de **nohkadit**, ii oidno oktage čuovga šat.* (SKS 1956: a323_15-16)

(7.43) *Sáddot dušše gahčadit vel Stuorra-bártni ala.* (SKS 1956: a324_17)

Go (7.39) ovdamearkkas čanadeami boadusin leat mánga luvddáža, de vearbba lea lunddolaš dulkot frekventatiiva vearkan. Vearba lea heakkalačča duratiiva doaimma ja dat lea dili rievdadeaddji, nappo vearbba ásahan dilli lea ollašuhttin. Mañit ovdamearkkas (7.40) vearka *čanadit* sáhtta leat juogo frekventatiiva dahje kontinuatiiva. Frekventatiivadulkajumi duohken lea diehtu das, ahte leat mánga dahkki, lottežanolbmo, mat čatnet ovttá albmá. Kontinuatiiva aspekta boahká ovdan das, ahte lottežanolbmuid čatnan orru váikkuheamen hui uhcán objektii ja lottežanolbmot leat *sorramin nu dego heavnnit báttiiguin*. Dákkár ovdadiehtu hukse miellagova, ahte čatnan lea sahtedoško dahje čatnamis ii leat garra intensitehta. Kontinuatiiva dulkajumi lahkona konatiiva aspekta dainna lágiin, ahte jus lottežanolbmuid ulbmilin lea čatnat olbmo nu, ahte son ii beasa lihkadit, de dat ii leat lihkestuvvan, baicce olmmoš lea lihkatkeahká beare dan dihte, ahte son háliida čuovvut “*mo dat smávvalat rasset*” (SKS 1956: a325_5). Goittotge jus dása heiveha Wiika (1975: 153) njuolggadusa, ahte punktuála vearkanbas suorggiduvvojit frekventatiiva vearkanbat ja duratiivavearkanbain kontinuatiivavearkanbat, de orru čielggas, ahte *čanadit* lea kontinuatiiva.

Čuovvovaš ovdamearkkacealkagis (7.41) vearka *njuikkodit* ásaha dillin heakkalačča duratiiva doaimma, dahkama. Vearba lea suorggiduvvon frekventatiivamáddagis *njuikut*, mii maiddái lea prinsihpas duratiiva. Goittotge dilli ii leat dievaslaččat oktilaš, muhto dilli čeahkkana mañjálas momentána daguin. Wiika (1975: 156–157) mielde frekventatiivasuorggáduš addá verbii soaittáhatlašvuoda dahje eahpenjuolggaduslašvuoda mearkkašumi ja dát heive ovdamearkkacealkaga dulkajupmin. Suomagielas eai gávdno suorggitkeahkes frekventatiivavearkanbat (Wiik 1975: 158), dego sámeagielas (Nickel & Sammallahti 2011: 549). *Njuikut* ja *njuikkodit* guovddáš erohus orru leamen dat, ahte mañit dáhpáhusas njuikun lea eahpenjuolggaduslaš. Dán joavkku guokte mañimuš ovdamearkka (7.42 ja 7.43) leat čielgasut dáhpáhusat, mas okta nuppi mañjána nohkka dahje gahččá.

Sátnelistu:

nohkadit (2), *ravggadit* (2), *čanadit* (1), *čukkodit* (1), *gahčadit* (1), *gullodit* (1), *njuikkodit* (1), *oidnodit* (1), *suhpodit* (1)

7.3.6. Frekventatiiva *-(i)ldit*-suorggádušat

Frekventatiiva *-(i)ldit*-suorggádušat suorggiduvvojit bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagis ja dain lea Nickela ja Sammallahti (2011: 550) mielde diminutiiva-frekventatiiva mearkkašupmi. Mu dutkanmateriálas eai gávdno dákkár suorggádušat.

7.3.7. Frekventatiiva *-uhit*-suorggádušat

Frekventatiiva *-uhit*-vearbbat eai leat suorggiduvvon momentána *-alit*-vearbbain, muhto dat leat frekventatiivavástta daidda. Dutkanmateriálas leat beare guokte *-uhit*-suorggádušat, mat leat suorggiduvvon goabbat máddagis. Vearbbaid ásahan dilit leat heakkalačča doaimmat, mat eai rievdat dili, nappo dat leat almmuhit dahkama.

(7.44) *ja čađat go mun boađán skuvllas, de dat duon láhkai álgá, seajggas veallá ja gieđa **geaigguha**. Ja de álgá muitalit* (SKS 1956: a325_4)

(7.45) *De son **vuortnuhit** dan beatnat, gos dat dat lea.* (SKS 1956: a322_61)

Nickela ja Sammallahti (2011) giellaoahpas *-uhit*-suorggádušat leat transitiivavearbbat, mat dábálaččat govvidit jidnes doaimma, dego ovdamearkka dihte *bávkkuhit*, *bojkkuhit* ja *čoalkkuhit*. Dutkanmateriálas dákkár vearbbat eai njuolga leat, earret vaikke dábálaččat ferte *vuortnuhit* jitnosit.

Sátnelistu:

geaigguhit (1), *vuortnuhit* (1)

7.4. Kontinuatiivavearbbat

Kontinuatiivavearbbat ovdanbuktet guhkes bistima dahje láivves intensitehta mearkkašumi (Nickel & Sammallahti 2011: 550). Statistihka vuodul kontinuatiivavearbbat orrot hui unnán sámegeiلاس, muhto dás ferte váldit fuomášupmái, ahte dutkamuš guorahallá namalassii aspektuála vearbasuorggádušaid. Duohtavuodas davvisámegeiلاس dahje buorebutge dutkanmateriálas, kontinuatiivavearbbat orrot leamen eanemus, muhto daid birra ii leat čohkkejuvvon statistihkka oppalaččat oazžun láhkai. Dákkár jurddabohtosii lean beassan analyseremin smávva čájánasa, sullii logi proseantta, olles iežan dutkanmateriálas. Dán oalgeanalysas lean guorahallan materiála nu, ahte lean

heivehan aspektuála luohkáide juohkehaš vearbba mii lea verbála oassin. Boađusin lei dat, ahte badjel 60 % vearbain ledje kontinuatiivavearbbat.

7.4.1. Kontinuatiiva *-dit*-suorggádušat

Kontinuatiiva *-dit*-vearbbat suorggiduvvojit bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagiin. Dutkanmateriálas dat suorggádušat leat oktiibuot 34 ja dat leat suorggiduvvon guoktelogi máddagis. Albmanandávjodat lea dán dutkamuša gaskadássi ja suorgásis lea alla produktivitehta. Sátnelisttus leat oktiibuot 12 suorggáduša, mat leat materiálas beare oktii ja okta suorggáduš lea čielgasit leksikaliserejuvvon iehčanas sátnin, man mearkkašupmi lea gáidan máddaga mearkkašumis. *Vuoijñadit* lea suorggiduvvon vearbbas *vuoignat* dahje *vuoijñastit*. *Vuoignat* lea suomagillii ‘hengittää’, *vuoijñastit* ‘hengähtää’, levätä’ ja *vuoijñadit* ‘hengittää’, ‘levätä haudan levossa’. Dutkanmateriálas *vuoijñadit* lea adnojuvvon namalassii dan mearkkašumis, ahte jápmán olmmoš vuoijñada hávddi ráfis.

- (7.46) *Láhttesta dat Johan-Ánde: “Eaba, dat čaimmadeigga láhttis dego mánát, oktii julggiid.”* (SKS 1956: a324_11)
- (7.47) *De fuomášii: “Jaha, dál dat lea mañimus beaivi musge, dál son goddo.” Ja de čuovggada, doppe leat skáhpát, ja doppe leat vaikko guđe riikka ruđat dainna skáhpain, dain eai leat lohkat.* (SKS 1956: a323_20-21)
- (7.48) *Nu dat dalle gaikkodii eret daid lovddežiid ja de dat oaidná jalahis áimmu vuostá, go guovlá daid lovddešráigge bodnái, aiddo dan seangga bokte.* (SKS 1956: a324_17)
- (7.49) *Dat diehtemeahttunvuodas, dot oahppameahttun gánda, dat válddii dan peanna ja sárvgoda beavddi alde dan báhpára ii maidige, eará go de sárvgoda ja smiehtá, mo son dál galgá.* (SKS 1956: a323_14)
- (7.50) *"Eaigo atte dan munnje ándagassii Jesus Kristus gillámuša dihte, vai mun beasan ráfis vuoijñadit hávddis?"* (SKS 1956: a323_25)

Kontinuatiiva *-dit*-vearbbat ásaht sihke stáhtalaš ja dynámalaš diliid. Dynámalaš dilít leat heakkalačča doaimmat. Dat leat dahkan ovdamearkkain (7.46), (7.47) ja ollašuttin ovdamearkkain (7.48) ja (7.49). Manjit ovdamearkkat sierranit mearkkašumi dáfus dainna lágiin, ahte dat leat dili rievdadeaddjit, go ovdamearkkat (7.46) ja (7.47) eai rievdat dili.

Vuoignat-vearbbas suorggiduvvon *vuoignadit* rievdata dili dynámalaččas stáhtalažžan. Dynámalaš dilis vuoignan joatkašuvvá nu guhká go heakkalaš entitehta bidjá doibmii návcca. Duratiiva dynámalaš dili lea vejolaš gaskkalduhttit ja heakkalaš sáhtta doalahit vuoignamis ovdamearkka dihte buokčalettiin. *Vuoignadit*-suorggádusa lea vejolaš dulkot dynámalaš doaibman, man heakkalaš dahká dušše geahppadit, dego ovdamearkka dihte cealkagis *vuoignadit geahppasit ráinnas olgoáimmu*. Maiddái dákkár vuoignadeami sáhtta gaskkalduhttit. Goittotge *vuoignadit* adnojuvvo dan mearkkašumis ahte jámeš, liika dahje siellu báhcá jápmima maŋŋá hávdái vuoignadit, nappo dat ii leat doaibma, muhto stáhtalaš dili.

Sátnelistu:

gaikkodit (4), *vuoignadit* (4), *lávllodit* (3), *sárggodit* (3), *báhkodit* (2), *boradit* (2), *njuovadit* (2), *suhtadit* (2), *čaimmadit* (1), *čanadit* (1), *čárvvodit* (1), *čuovggadit* (1), *duolmmadit* (1), *geahčadit* (1), *iskkadit* (1), *joradit* (1), *oidnodit* (1), *rábodit* (1), *várdádit* (1), *vuoladit* (1)

7.4.2. Kontinuatiiiva *-idit*-suorgásat

Kontinuatiiiva *-idit*-vearbbat suorggiduvvojit bárrastávvalvearbbain. Suorggis laktása *-a*-máddagiid geahnohis dássái ja dábálaččat dat ovdanbuktet jiena, dego ovdamearkka dihte *gihčat* > *gižaidit*. Dutkanmateriálas eai bohtán ovdan dákkár suorggádusat.

7.4.3. Kontinuatiiiva *-uhit*-suorggádusat

Kontinuatiiiva *-uhit*-vearbbat suorggiduvvojit kontrakšuvdna *-á*-máddagiin ja dábálaččat dat doallá sisttis mearkkašumi, ahte muhtin orru oaidnit man nu lágan jođedettiin, dego ovdamearkka dihte *čáhppát* > *čáhpuhit*. Mu dutkanmateriálas eai gávdnon dákkár suorggádusat.

7.5. Inkoatiivavearbbat

Inkoatiivavearbbat almmuhit dili, doaimma dahje dáhpáhusa álgima. Nickela ja Sammallahti (2011) giellaoahpa mielde dat suorggiduvvojit *-(š)goahtit-, -át-, -et-, -ot-, -iidit-, -stit- ja -stuvvat-*suorgásiin, muhto mu dutkanmateriála vuodul maiddái *-skit-*suorggis orru leamen inkoatiiva.

7.5.1. Inkoatiiva *-(š)goahtit-*suorggádusat

Inkoatiiva *-(š)goahtit-*suorggis sáhtta laktásit bárrastávval-, bárahisstávval- ja kontrakšuvdnavearbbaide. Bárrastávval- ja kontrakšuvdnavearbbaide laktása suorggis *-goahtit* ja bárahisstávvalvearbbaide *-(š)goahtit*. Inkoatiivavearba almmuha dagu dahje dáhpáhusa álgima. Danin dat leat punktuála vearbbat mat rievdadit dili, nappo semánttalaččat dat leat juogo nuppástuhtti dagut dahje nuppástuhtti dáhpáhusat. Dutkamušas bohte ovdan 18 suorggádusa, mat ledje suorggiduvvon 16 máddagis. Dušše okta suorggádus lei materiálas guktii, buot eará vearbbat ledje beare oktii. Inkoatiivavearbbaid ásahan dilit leat guokte ja daid erohus lea dat, ahte leago váldovearba heakkalačča doaibma vai dáhpáhus. Suorggideapmi rievdata vearbba almmuhan dili nu, ahte dat fertejit heivet goappá nu jovkui, vaikke vearbamáddagiid dilit sáhttet leat stellelmas/sajádat (7.51), intellektuála olmmošlaš dilli (7.53), geavvan (7.55), proseassa (7.54) ja dahkan (7.52).

(7.51) *Ja go lei mannan, de geahčastaddá dámppa kapteain tiimmas, ahte na iigo dat álgge jo, Várggáid gávpot **oidnogoahtit**.* (SKS 1956: a324_20)

(7.52) *Nu dat manne dohko, ja gusaid go **bahčigodii**, de dat álggii bahčit...*
(SKS 1956: a323_15-16)

(7.53) *De dámppa kaptein viimmat **imaštišgodii**: "Mii dat dal dátges galgá leat? Dámppa gal johtá, dat ii oro."* (SKS 1956: a324_20)

(7.54) *Nu hölmölaččat go bohte ovttá suomelačča lusa, ja go eahket go šattai, de dat dal **nohkadišgohte**, muhto de šattai riidu dan nohkan alde: ii oktage nohka ravdii.* (SKS 1956: a323_23)

(7.55) *Muhto deaivvai leat uvnnas velá ráddi, de dat **cahkagohte** dat beassit.*
(SKS 1956: a324_18)

Inkoatiiva *-(š)goahit*-suorggis lea produktiiva. Ođđa sániid lea vejolaš suorggidit mealgat friija, áidna čielga ráddjehus orru guoskamin duppalinkoatiivva. Dat oaivvilda, ahte *-(š)goahit*-suorgása ii sáhte laktit *-(š)goahit*-suorggádussii, muhto eará máddagiidda suorggis orru heivemin. Ovdamearkka dihte duppalinkoatiivva lea vejolaš suorggidit *vuodjit > vuoddját > vuoddjagoahit*, muhto ii leat heivvolaš *vuodjit > vuodjigoahit > *vuodjigoahtegoahit*. Eará ráddjehusat dáinna suorgásiin suorggideapmái eai oro leamen. Inkoatiiva *-(iš)goahit*-suorggis orru leamen dakkár, ahte dan maŋŋái ii leat heivvolaš šat goallostat eará suorgásiid, nappo ii sáhte suorggidit ovdamearkka dihte **vuodjigoahitalit, *vuodjigoahtehit* dahje **vuodjigoađestit*.

Sátnelistu:

bárgugoahit (2), *oidnogoahit* (2), *bahčigoahit* (1), *cahkagoahit* (1), *čuoavgagoahit* (1), *gossagoahit* (1), *heaibugoahit* (1), *imaštišgoahit* (1), *lihkkagoahit* (1), *luoitigoahit* (1), *nohkadišgoahit* (1), *nohkagoahit* (1), *ruohhtagoahit* (1), *váibagoahit* (1), *váidugoahit* (1), *vitkagoahit* (1)

7.5.2. Inkoatiiva *-át-, -et- ja -ot-*suorggádusat

Inkoatiiva *-át-, -et- ja -ot-*vearbbat leat suorggiduvvon bárrastávvalvearbbain ja suorggádusat leat kontrakšuvdnavearbbat, main lea guhkkon gievrras dássi (CIII). Nickela ja Sammallahti giellaoahpas (2011: 554–555) ii leat dárkilut čilgejuvvon makkár máddagiidda suorgásat laktásit, muhto sudno ovdamearkkaid vuodul *-át-*suorgásiin sáhtta suorggidit inkoatiivavearbba *-it* ja *-at* vearbbain, dego ovdamearkka dihte *arvit > arvát* ja *ballat > ballát*. Nickela ja Sammallahti ovdamearkkain *-ot-*suorgásiin suorggiduvvojit *-ut* vearbbat, dego *čierrut > čirrot* ja *-et-*suorgásis lea dušše okta ovdamearka: *duoldat > duldet*.

Dutkanmateriálas dát inkoatiivasuorggádusat leat nubbin eanemus 26:in albmanusain ja dat leat suorggiduvvon ovcci vearbamáddagis. Suorggádusaid ásahan semánttalaš dilit leat nuppástuhtti dáhpáhusat dahje nuppástuhtti dagut.

(7.56) *Mun ledjen gullan dološ olbmui, ahte jus dat **ballá** ja viehkala, de dat olmmoš šaddá agibeavái hirbmat árgi.* (SKS 1956: a325_4)

- (7.57) *Ja de nu son gottii dan stálu niibbiin Ruossajeaggái ja, ja guđii dohko dan stálu. Ja go son beatnaga lei fidnen, de dat ii njoalo šat dalle daid varaid iige **eallá** eambbo stállu.* (SKS 1956: a322_61)
- (7.58) *Ja dat bođii badjelii, muhto dat ii birgen suinna. Soai **doarráiga**.* (SKS 1956: a322_61)
- (7.59) *Na go bijai dola sámeuvdnii, de **buollái** dolla ja Helándiris lei sáltelihtti áiddo dastán* (SKS 1956: a324_15)

Seammaládje go inkoatiiva *-(š)goahtit*-suorggádusaid bokte, de maiddá *-át-*, *-et-* ja *-ot-* suorggádusain lea iešvuhtan rievdadit stáhtalaš dili almmuheaddji vearbaid dynámalaš vearban. Vuosttas ovdamearkacealkaga (7.56) *ballát* lea sátni man ásahan dilli lea proseassa, muhto man mátta ásaha stáhtalaš, emotionála dili.

Sátnelistu:

ballát (8), *vuoddját* (7), *eallát* (3), *johttát* (3), *buollát* (1), *doarrát* (1), *dovdát* (1), *gossát* (1), *lávlet* (1)

7.5.3. Inkoatiiva *-lit*-suorggádusat

Inkoatiiva *-lit*-suorggádusat leat suorggiduvvon lihkadeami govvideaddji bárrastávvalvearbain. Muhtun dáhpáhusain suorggádusat leat morfologalaččat seammaláganat go lihkadanvearbain suorggiduvvon subitiivavearbbat. Erohus subitiiva- ja inkoatiivavearbbaid gaskkas lea suokkardallojuvvon logus 7.2. Dutkanmateriálas leat buohkanassii 44 inkoatiiva *-lit*-suorggádusa, mat leat suorggiduvvon viđa vearbamáddagis. *Vázzilit* ja *viehkaliit*³ leat čielgasit dábálos suorggádusat, muhto dat eai oro leksikaliserejuvvon suorggádusat vearbamáddagiin *vázzit* ja *viehkat*, muhto lasihit inkoatiivva aspeavtta vearbamáddaga sisdollui. Dutkanmateriálas ledje guokte suorggádusa, mat ledje maiddá subitiivavearbbat: *girdilit* ja *viehkaliit*. Eará *-lit*-suorggádusat lihkadanvearbain ledje beare inkoatiivvat.

(7.60) *Ja de **vázzilii** ja de velledii jávrái.* (SKS 1956: a324_14)

(7.61) *Hui uhca olmmoš. Doppe vuollin uksačiegas. Ja de **beahkilii** duohko Erke-ádjá guvlui.* (SKS 1956: a322_59b)

³ vrd. *láhttestit* logus 7.2

- (7.62) *Na dat maddái, dat nubbi, guhte molssui saji ja manai ávžži beallái, de dat maddái čuožžili bajás ja logai: "Mun dat in duostta gale nohkkat, dat lea hirkmat soaiggus ávžži beallái nohkkat."* (SKS 1956: a324_21)

Inkoatiiva *-lit*-suorggádusaid semánttalaš dilli lea ollašuttin, nappo heakkalačča doaibma rievdata dili. Dábálamos dili nuppástus lea dahkki stáhtalaš dili rievdan lihkaeapmin, muhto okta mátta spiehkka dás. Vearba *čuožžilit* lea dynámalaš vearba mii ásaha stáhtalaš dili, nappo rievdadus lea dalle stáhtalaš dilis nuppi stáhtalaš dillái.

Sátnelistu:

vázzilit (20), *viehkaliit* (10), *girdilit* (4), *čuožžilit* (3), *beahkilit* (1)

7.5.4. Inkoatiiva *-iidit*-suorggádusat

Inkoatiiva *-iidit*-vearbbat leat suorggiduvvon bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagis ja suorggádusat leat intransitiiva vearbbat. Dutkanmateriálas ledje beare guokte dáhpáhusa ja dat ledje suorggiduvvon goabbatt máddagis.

- (7.63) *Ja dat lea ovdal jo galbma lavnnjis vátnán olbmo suorpmá láhkásačča, galbma lavnnji, dassái go Helándir dola bidjá, go cahkiida.*

(SKS 1956: a324_15)

- (7.64) *Nu maddái duot, maid namma lea čuotnjáгат, dat maid čohkiidit hirkmat olu áibmui, dalle go vulge.*

(SKS 1956: a325_5)

Inkoatiiva *-iidit*-suorggádusat sáhttet vástidit vearbbaid mat leat suorggiduvvon suorgásiiguin *-stit* ja *-nit*, dego ovdamearkka dihte *borggistit* > *borggiidit* ja *morránit* > *moriidit*. Dutkanmateriálas maŋit ovdamearkkas *čohkiidit* lea dakkár suorggis mii vástida momentánaverbii *čoahkkanit*. Suorggádusaid almmuhan semánttalaš dilli lea nuppástuhtti dahku ja nuppástuhtti dáhpáhus. Vaikke prinsihpalaččat ovdamearkacealkagiid álgimat leat punktuála dili rievdamat, de goappáge cealkagis doaibma dahje dáhpáhus orru dáhpáhuvvamin *gulul* dahje *veháziid*. Ášši livččii miellagiddevaš guorahallat viiddit materiálas.

Sátnelistu:

čohkiidit (2), *cahkiidit* (1)

7.5.5. Inkoatiiva *-nit*-suorggádušat

Inkoatiiva *-nit*-vearbbat suorggiduvvojit kontrakšuvdnavearbbain main lea *-á*-mátta ja mat almmuhit makkárin muhtin orru oaidnit. Suorggáduš almmuha ahte muhtun álgá orrut olggosoidnit dihtoláganin, ovdamearkka dihte *čáhppát* > *čáhppánit*. Mu dutkanmateriálas eai boahtán ovdan dákkár suorggádušat.

7.5.6. Inkoatiiva *-stit*-suorggádušat

Inkoatiiva *-stit*-vearbbat leat suorggiduvvon kontrakšuvdnavearbbain ja bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagiin. Materiálas bohte ovdan čieža dáhpáhusa, mat ledje suorggiduvvon golmma vearbamáddagis. Jovn' Ásllaga mitalusain ledje eanetge *-stit*-suorggádušat, muhto daid mearkkašupmi lea juogo subitiiva, diminutiiva dahje diminutiiva-subitiiva.

(7.65) *Ja de bođii sisa, ii dat rávkan buorre beivvi, iige buorre eahkeda. Čuoččastii uksageahčai, gabba beaska badjelis.* (SKS 1956: a324_20)

(7.66) *Muhto nu dalán go olbmo fuomáša gotti – dat lea hirbmat njunneš ja várveš – de dat dalán eret ruohtasta boazoealus ja manná báhtarussii.* (SKS 1956: a323_13)

Vearbba ásahan semánttalaš dilli lea nuppástuhtti dahku, muhto ovdamearkkaid erohussan lea dat, ahte makkár dilli riev dama maŋŋá lea. Ovdamearkkas (7.65) *Čuoččasteami* boađusin lea stáhtalaš dilli (stellelmas / sajádat), go ovdamearkkas (7.66) *ruohtasteami* boađusin lea dynámalaš dilli (dahkan). Materiálas *čuožžut*-vearbbas lea suorggiduvvon inkoatiivavearba maiddái *-lit*-suorgásiin, *čuožžilit*. Dán guovtti suorggádušas mearkkašumi dáfus oktasaš lea dat, ahte daid ásahan semánttalaš dilit leat nuppástuhtti dagut maid boađusin lea stáhtalaš dilli. Erohussan orru leamen dat, ahte *čuoččastit*-vearbba bokte dahkki lea jo julggiid alde, muhto *čuožžilit*-vearbba oktavuodas entitehta lea ovdamearkka dihte čohkut dahje veallut:

(7.67) *Dalle dat bolfebeana, mii čohkkái geađgeguoras, čuožžilii ja vulggii njolggástit ja su maŋis oidno leamen dakkáraš mátkkálaš, mas lea oaivvi alde dego miestta.* (SKS 1956: a325_4)

(7.68) *...čuožžilii bajás ja logai...* (SKS 1956: a324_21)

Sátnelistu:

čuoččastit (3), *orustit* (3), *ruohtastit* (1)

7.5.7. Inkoatiiva *-stuvvat*-suorggádusat

Inkoatiiva *-stuvvat*-vearbbat suorggiduvvojit bárahisstávval- ja kontrakšuvdnavearbbain ja bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagiin. Suorggádus ovdanbuktá dábálaččat dakkár mearkkašumiid, ahte geas nu šaddá hállu dahje miella masa nu dahje lea aiddo álgimin masa nu. Materiálas lei beare okta dáhpáhus, mii lei suorggiduvvon vel frekventatiivasuorgásiin *čierrut > čierostuvvat > čierostuddat* (7.38).

7.5.8. Inkoatiiva *-skit*-suorggádusat

Nickela ja Sammallahti (2011) giellaoahpas ii leat meroštallojuvvon *-skit*-suorggis inkoatiivan, muhto Nielsena (1979) grammatihka mielde suorggis sáhtta laktásit bárrastávval nomen- ja vearbamáddagiid geahnohis dássái ja dat suorggádus ovdanbuktá subjeavtta šaddama ‘masa nu dahje man nu láganin’, dego ovdamearkka dihte *vašši > vašáskit, moarri > moaráskit, doarrut > doaráskit*. Dutkanmateriálas lei okta dákkár suorggádus:

(7.69) *Ovttá olbmo válde, mii lei čáhcai gahččan ja heagga das dovdui, de kapteaina dáhtui dan buktit sisa kontorii. Ja go lei kontorii bukton, das lei heagga. Ja de dat ealáskii.* (SKS 1956: a324_10)

Suorggádus lea suorggiduvvon stáhtalaš dili ásaheaddji vearbbas *eallit*. Suorggádusa semánttalaš dilli lea punktuála ja dili rievdadeaddji, nappo dat lea nuppástuhtti dáhpáhus. *Ealáskeapmi* dán dáhpáhusas ii leat heakkalačča aktiivvalaš doaibma, baicce dáhpáhus mii rievdata dan dili. Materiálas *eallit*-vearbbas lea maiddái suorggiduvvon inkoatiivavearba *eallát*. Dáid guovtti suorggádusa guovddáš erohussan orru leamen dat, ahte ii-jápmán, muhto nuonddahallan heakkalaš sáhtta *ealáskit*, muhto *eallát* oaivvilda jo oalát jápmán fuođđu bajásčuožžileami jápmimis dego ovdamearkkas (7.57).

Sátnelistu:

ealáskit (1)

7.6. Konatiivavearbbat

Konatiivavearbbat almmuhit dagu geahččaleami. Jus konatiivavearba lea cealkaga predikáhtta, de dat hukse birrasis imperfektiivá cealkaga, nappo cealkaga, mas ii leat álgo- ja loahppačuokkis. Konatiivavearbbas lea eará aspektuála vearbasuorggádusaid ektui hui erenomáš mearkkašupmi ja dat lea goit dán dutkanmateriála vuodul buot uhcimusat geavahuvvon suorggidanvuohki dutkojuvvon materiálas.

7.6.1. Konatiiva *-alit*-suorggádusat

Konatiiva *-alit*-vearbbat suorggiduvvojit *-it* bárrastávvalvearbbaid gievrras dási máddagiin, dego ovdamearkka dihte *čoavdit* > *čoavdalit*. Dutkanmateriálas leat 6 dáhpháhusa, mat leat suorggiduvvon guovtti vearbamáddagis.

(7.70) *Dat gale njurge dasa, gean ala lea mannamin. Muhto duot stállu, mii njurge, mii dien láhkai dušše **baldala**, dasa galgá huikkádit.* (SKS 1956: a325_4)

(7.71) *Lemet Johán dohppe dan gándda gihtii, go gullá dan [ahte gánda] **doadjal** daid rissiid ja dadjá: "Gean dat dát lea giehta?"* (SKS 1956: a324_15)

Konatiivavearbbat ovdanbuktet dagu geahččaleami nu, ahte dat eai ovdanbuvtte rievdadusa dillái. Geahččaleapmi ásaha jo dakkár premissa, ahte dat ii sáhte leat stáhtalaš dilli, baicce dynámalaš ja velába heakkalačča ásahan dilli. Ovdamearkkaid vuodul orru nu, ahte konatiivavearbbat leat duratiivavearbbat ja ahte konatiivasuorggádus rievdata punktuálavearbbá duratiivan, ovdamearkka dihte *doadjit* > *doadjalit*.

Sátnelistu:

baldalit (4), *doadjalit* (2)

7.6.2. Konatiiva *-dit*-suorggádusat

Konatiiva *-dit*-vearbbat suorggiduvvojit bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagiin, dego ovdamearkka dihte *beassat* > *beasadit*. Mu dutkanmateriálas eai gávdnon dákkár suorggádusat.

7.6.3. Konatiiva *-addat*-suorggádusat

Konatiiva *-addat*-vearbbat suorggiduvvojit kausatiivavearbbain main lea *-hit* dahje *-dit*-geažus, dego ovdamearkka dihte *jodihit* > *jodáhaddat*. Dutkamušas gávdnojedje buohkanassii logi suorggádusa, mat ledje suorggiduvvon guđa máddagis. *Hálahaddat* lei materiálas njealje gearddi, muhto buot eará suorggádusat bohte ovdan beare oktii. Konatiivavearbbaid ásahan semánttalaš dilli lea bistevas ja irresultatiiva heakkalačča doaibma, nappo dat govvidit dahkama. Bistevasvuohta orru máŋgga dáhpáhusas oaivvildeamen geardduhuvvi geahččaleami, nappo konatiiva *-addat*-suorggádusat leat lahka frekventatiivavearbbaid, mat ovdanbuktet iteratiiva daguid ja dáhpáhusaid.

(7.72) *Dat bođii vuot dat nisu, go dat ledje borramin ja dat čohkkái jávoheamet. Ja go vulge olggos, de dat seamma láhkai vuot Amerihká politimeašttir dadjá **hálahaddá** dan nissona: "Na leigot dies oktage?"* (SKS 1956: a323_22)

(7.73) *Sámmol Paltto dohppii nábára, go Niillas Vuolab **háhpohaddá** Sámmol Paltto dohppet niskái nuppe geahčen beavddi.* (SKS 1956: a324_11)

(7.74) *Na dieđus, in dathan mun gal viehkalan, mun geahččalin gale jo **doalahaddat**.* (SKS 1956: a325_4)

Konatiiva *-addat*-suorggádusat leat maddái hámi dáfus seammasullasaččat go frekventatiiva *-addat*-suorggádusat. Nickela ja Sammallahti (2011: 547) mielde dát frekventatiivavearbbat suorggiduvvojit dábálaččat kausatiiva *-hit* ja *-dit*-vearbbain, subitiiva *-lit*-vearbbain ja diminutiiva *-stit*-vearbbain. Nickela ja Sammallahti giellaoahpa ovdamearkkain kausatiiva-frekventatiivavearbbat leat suorggiduvvon *-allat*-suorgásiin, dego ovdamearkka dihte *heivehit* > *heivehallat*, ja subitiiva-frekventatiiva leat suorggiduvvon *-addat*-suorgásiin, dego ovdamearkkat dihte *addilit* > *addáladdat* ja diminutiiva-frekventatiivavearbbat sáhttet leat suorggiduvvon goappáge suorgásiin, dego ovdamearkka dihte *attestit* > *attestaddat/attestallat*. (Nickel & Sammallahti 2011: 547–548.) Dego diminutiiva-frekventatiivavearbbaidge bokte, de dát suorgásat orrot leamen maid muhtun eará dáhpáhusain friija bárra (gč. logu 7.3). Dán vuodul orru leamen vejolaš, ahte seamma kausatiivavearbbas sáhttá suorggidit ovttain suorgásiin sihke kausatiiva-frekventatiivavearbba ja konatiivavearbba. Erohusa dárkilut meroštallamii, dego ovdamearkka dihte makkár konteksta doarju goappáge dulkojumi, gáibidit viiddit materiála.

Sátnelistu:

buorádaddat (3), *hálahaddat* (3), *doalahaddat* (1), *goikadaddat* (1), *háhpohaddat* (1), *lodjudaddat* (1)

7.7. Diminutiivavearbbat

Diminutiivavearbbat ovdanbuktet dan ahte doaibma dahkkojuvvo vehá dahje oanehis áigge. Dat suorggiduvvojit *-(a)stit* ja *-ašit*-suorgásiin.

7.7.1. Diminutiiva *-stit*-suorggádusat

Diminutiiva *-stit*-vearbbat suorggiduvvojit bárrastávvalvearbbaid geahnohis dási máddagiin. Dábálaččat suorggidettiin vearbba soggevokála rievdá $i > e$ ja $u > o$, muhto jus suorggidettiin soggevokála ii rievdda, de dat ovdanbuktá ironalaš mearkkašumi, dego ovdamearkka dihte *hálbut* > *hálbbostit* / *hálbbustit*. Nickela ja Sammallahti (2011: 559–561) mielde ovddit suorggádus máksá ahte ‘hálbut vehá’, muhto mañit ovdamearka oaivvilda ‘divrut mealgat’. Muhtun *-at*-vearbbaid bokte ironiija ii sáhte dulkot sátnehámiid vuodul, go dáid bokte soggevokála ii rievdda suorggidettiin, dego ovdamearkka dihte *borrat* > *borastit*, mii sáhtta oaivvildit sihke ‘borrat vehá’ dahje ‘borrat hirbmadit’. Eará vejolaš soggevokála rievdamat leat $a > e$ ja $u > a$, muhto dáid oktavuodas ii leat máinnašuvvon erenomáš ironalaš mearkkašupmi.

Dutkanmateriálas gávdnojedje oktiibuot 114 diminutiiva *-stit*-suorggádusa, mat ledje suorggiduvvon 34 máddagis. 13 dáhpáhusa ledje dakkárat, mat ledje materiálas beare oktii. Suorggádusain lea dán materiálas alla albmanandávjodat ja suorggis orru leamen produktiiva, nappo dainna bastá buvttadit ođđa suorggádusaid njuolggadusaid vuodul. Oassi suorggádusain lea juogo massimin suorggádusa iešvuoda ja šaddan iehčanas lekseman dahje *-stit*-suorggis heive maiddáii momentána vearbbaid suorggideapmái.

Dákkár dáhpáhusat materiálas leat olu, dego ovdamearkka dihte *báلكut* > *báلكestit*. Vearba *báلكut* lea frekventatiivavearba, mas lea *-ut*-geažus, ja dat oaivvilda ‘šlivget juoidá áimmu čađa mángii’. Suorggádus *báلكestit* ii dábálaččat dulkojuvvo njuolga nu, ahte dat oaivvildivččii ‘báلكut vehá’ dahje ‘báلكut oanehis áigge’, baicce dat áddejuvvo nu, ahte soames ‘šlivge ovttá ášši / oktii áimmu čađa’. Nappo diminutiiva suorggis orru heivemin maiddáii momentána suorggisin. Dán ovdamearkka bokte ferte máinnašit vel

dan, ahte *báلكut*-vearbbas ii leat heivvolaš suorggidit momentána *-et*-vearbba **báلكet*, vaikke giellaoahpalaččat dat manašiige nu. Dutkanmateriála vuodul orru nu, ahte goittotge dat *-ut*-vearbbat main ii sáhte suorggidit *-et*-suorgásiin momentánavearbbaid, šaddet *-stít*-suorgásiin eanetge momentána- go diminutiivavearban. Maiddái muhtin *-at*-vearbbat šaddet *-stít*-suorggádussan čielgasit momentánavearban, muhto mu dutkanmateriála vuodul dát dáhpáhusat leat eahpenjuolggaduslaččat, nappo *duolbmat* > *duolmmastit* suorggádusa boađusin lea momentánavearba, muhto *bargat* > *barggastit* dáhpáhusas suorggádus lea diminutiiva. Juste dán ovdamearkka bokte sáhtášii fikkahit, ahte jus sátnemátta lea frekventatiivavearba, de *-stít*-suorggádus livččii momentánavearba, muhto kontinuatiivavearbbas suorggidettiin boađusin lea diminutiivavearba. Dát árvalus goittotge ii doala šat deaivása vaikkeba *njiellat* > *njielastit* suorggádusa bokte, gokko kontinuatiivamáddagis suorggiduvvo momentánavearba. Sihke *bargat* ja *njiellat* leat duratiiva dahje kontinuatiiva *-at*-vearbbat, main ii leat heivvolaš suorggidit momentána *-et*-vearbba (**njillet*, **barget*).

(7.75) *Ja nu dat **báلكestii** sráנגga dahje boaldinmuora šilljui dasa olggobeallai.*

(SKS 1956: a324_17)

(7.76) *Ja go dat **časkkestii** heastta johtilit ja bajidii oaivvi bajás, de dat geahčastii:*

Dáhan lea su boares horti goikamin dás. (SKS 1956: a325_3)

(7.77) *Dat **vuoiňgastii** das dassái go dárbbášii, ja dalle vulggii girdit.*

(SKS 1956: a323_17)

(7.78) *Ja jus nu lea, ahte áinnádas dahje vehá lea **muohtestan**, nu dat časkkáhallá*

váldoluottas, leago earránan stobu guvlui. (SKS 1956: a325_1)

Suorggádusaid ásahan semánttalaš dilit leat dábálamosit momentána dagut dahje nuppástuhtti dagut, muhto maiddái dahkan dahje nuppástuhtti dáhpáhus. Ovdamearkkat (7.75) ja (7.76) leat punktuála dagut, muhto main beare ovddit rievdata dili. Ovddit ovdamearka (7.75) lea maiddái juogo momentánavearba dahje leksikaliserejuvnon diminutiivavearba, mii lea massán diminutiiva iešvuoda, muhto ožžon dan sadjái mearkkašumi ‘ovttaháválaš dahku’. Mañit ovdamearkka (7.76) fas lea diminutiivavearba dan dáfus, ahte sihke suorggádus ja dan mátta leat momentána dagut, muhto dán dáhpáhusas *-stít*-suorggádus geahpeda časkima intensitehta, nappo dahku lea láivvit dahje geahppadut. (7.77) ovdamearkkas suorggádusa sisdoallu gáidá jo oalle guhkás máddaga mearkkašumis. *Vuoiňgastit* vearbba diminutiiva mearkkašupmi orru lunddolaš ovdamearkka dihte dakkár oktavuodas, ahte muhtin lea rassamin garrasit rumašlaččat,

muhto bisseha doaimma vai geargá oanehis áiggi vuoignat ja čohkket vuimmiid doaimma joatkimii. Vuoiñgasteami mearkkašupmi leage sierranan oaivvildit vuimmiid čohkkema, nuba buotlágan maiddái ii-rumašlaš doaimmas lea vejolaš vuoiñgastit dahje čohkket vuimmiid. Mañimuš ovdamearkka (7.78) ovdanbuktá dan, ahte diminutiivasuorggádusa sáhtta atnit maiddái dáhpáhusaid, dego luonddualbmanusaid oktavuodas.

Sátnelistu:

bálkestit (18), *geahčastit* (13), *leahkastit* (10), *vuoiñgastit* (8), *iskkastit* (6), *časkkestit* (5), *duolmmastit* (5), *čuolastit* (4), *doajestit* (4), *guovllastit* (4), *jugistit* (4), *čálistit* (3), *čuoččastit* (3), *bonjastit* (2), *cakkastit* (2), *harccastit* (2), *njielastit* (2), *njoalostit* (2), *snorastit* (2), *bážestit* (1), *buvttestit* (1), *čuovggastit* (1), *faskkastit* (1), *gákkastit* (1), *geassastit* (1), *govččastit* (1), *iđistit* (1), *lihkastit* (1), *máhcastit* (1), *muohtestit* (1), *roaiskkastit* (1), *sákkastit* (1), *sihkastit* (1), *vilppastit* (1)

7.7.2. Diminutiiva *-(e)astit*-suorggádusat

Diminutiiva *-(e)astit*-vearbbat suorggiduvvojit bárahisstávvalvearbbain ja dat ovdanbuktet diminutiiva ja subitiiva mearkkašumi, nappo daid gohčodit diminutiiva-subitiivavearban. Materiálas gávdnojedje guhtta dáhpáhusa, mat ledje suorggiduvvon iešguđege máddagis. Vihtta dáhpáhusa ledje suorggiduvvon momentánavearbbain ja okta lei suorggiduvvon kontinuatiivavearbbas. Vaikke prinsihpalaččat dát leatge buot Nickela ja Sammallahti (2011: 561) meroštallama mielde diminutiiva-subitiivavearbbat, de kontinuatiivamáddagis suorggiduvvon vearba illá orro deaivamin meroštallamiin. *Čukkodastit* lea suorggiduvvon *čuoggut* > *čukkodit* > *čukkodastit*. Sátneruhtas lea frekventatiivavearba, mii lea suorggiduvvon *-dit*-suorgásiin kontinuatiivavearban mii almmuha, ahte juoga dahkkojuvvo gulul dahje guhkit áigge. Dán hámis vearba lea duratiiva ja imperfektiiva, muhto loahpalaš suorggádus fas oanida dagu bistima ja maiddái rievdata vearbba perfektiiván. Nickela ja Sammallahti (2011: 544, 559) vuodul vearba lea diminutiiva-subitiiva dan go dahku ‘bistá oanehaš áigge’ (diminutiiva) ja dahkkojuvvo ‘jođánit dahje hoahpus’ (subitiiva). Vearba sáhtta doallat sisttis maiddái nuppi diminutiivamearkkašumi, ahte dahku dahkkojuvvo ‘vehá’, dainna lágiin, ahte kontinuatiivasuorggádus *čukkodit* oaivvilda ‘gulul dahkama’ ja áiggi ráddjen oanehažžan dagaha dan, ahte ii geargga ‘čuoggut olu’. Vearbba bokte imperfektiiva > perfektiiva -

nuppástus goittotge orru čielgasit čujuheamen dasa, ahte *čukkodastit* lea subitiiva- iige diminutiiva-subitiivavearba.

(7.79) *Nu dasto, go Mihkkil-rohkki vujii heasttain, mii lei Leavvajogas dolin dakkár sámiid gaskkas sárdnealmmái. Ja go bođii Helándir stohpui, gánda bidjalii nálu soabbegeahčái. Viegai ja **čukkodastii** dan botta Mihkkil heastta, go dot lei stobus.* (SKS 1956: a324_15)

(7.80) *De oaidná: hui láhka ain **čuovggehastá**.* (SKS 1956: a324_10)

Eará dáhpáhusaid bokte orru hui čielggas, ahte momentánavearbbas suorggiduvvon -*astit*-suorggádusat leat diminutiiva-subitiivavearbbat, go daid bokte ii leat vejolaš čuoldit diminutiivva ja subitiivva sierra morfologalaččat dahje semánttalaččat.

Sátnelistu:

boccihastit (1), *cahkkehastit* (1), *čukkodastit* (1), *čuovggehastit* (1), *jorgalastit* (1), *šleadggehastit* (1)

7.7.3. Diminutiiva -*ašit*-suorggádusat

Diminutiiva -*ašit*-vearbbat leat suorggiduvvon -*it*-vearbbain ja suorggádusain lea frekventatiiva dahje kontinuatiiva mearkkašupmi. Mearkkašupmi dáfus -*ašit*-suorggádusat leat oalle lahka kontinuatiiva -*dit*-suorggádusaid, mat oaivvildit ahte juoga dahkkojuvvo gulul dahje guhkit áigge. Dutkanmateriálas gávdnojedje logi dáhpáhusa, mat ledje suorggiduvvon čieža sátnemáddagis.

(7.81) *De oaidná: doppe okta olmmái Norgga biktasiid siste, dat **basaša** olbmo njuv-jorgojuvvon olbmo náhki, mii lea jorgojuvvon dego rieban náhki.* (SKS 1956: a322_62)

(7.82) *Dál dat gal ferte vuolgit viežžat reatkká ja čanadit uhca luvddážiid aiddo gusaid bokte dakko, ahte amas gufihtar duostat gusaid luhtte jorrat, go dat **basttášit** muođuide.* (SKS 1956: a324_26)

Ovdamearkkas (7.81) vearba almmuha dahkki doaimma, man semánttalaš dilli lea ollašuttin. Maŋit ovdamearkkas (7.82) vearba ii ovdanbuvtte heakkalačča doaimmaid,

muhto dat lea juoga mii dáhpáhuvvá vásiheaddjái. Dán ovdamearkkas vearbba ásan semánttalaš dilli lea iteratiiva momentána dáhpáhus.

Sátnelistu:

váccašit (4), *basašit* (1), *basttašit* (1), *boalddašit* (1), *šluvvgašit* (1), *vuojašit* (1), *vuorddašit* (1)

7.8. Aspektuála veahkkevearbbat

Sammallahti (2005: 214; 2007: 147) meroštallá progreshuvnavearbbaid *álgit*, *heitit* ja *riepmat* aspektuála veahkkevearban. *Álgit* ja *riepmat* ovdanbuktet seamma áššesisdoalu go váldovearba suorggideapmi inkoatiiva-suorgásiin, nappo doaimma álgima. Erohussan dán guovttis lea dat, ahte dušše heakkalaš sáhtá *riepmat* masa nu, muhto sámegeielas lea vejolaš ovdamearkka dihte *álgit arvit*. Doaimma nogadettiin buot dilit sáhttet nohkat verbálain mas lea *heitit + aktio essiiva*, dego ovdamearkka dihte *heittii muohttimis* dahje *heiten čállimis*. Muhtin konteavsttas maiddái vearbbat *geahččalit* ja *iskat* leat veahkkevearban ja dalle dat buktet ovdan seamma ášši go sisdoallovearba suorggideapmi konatiiva-suorgásiin.

Dutkanmateriálas ledje valjit dáhpáhusat, main predikáhta oassin lei *álgit*, buohkanassii 61. Dábálaččat predikáhta čuovvu dakkár hámi, ahte vuos lea veahkkevearba *álgit* ja váldovearba čuovvu dalán dan maŋis, dego ovdamearkkas (7.83). Muhtin dáhpáhusain veahkkevearba ja váldovearba leat juste dán ortnegis, muhto gaskkas sáhtá leat ovdamearkka dihte áigeadverbiála ja objekta dego ovdamearkkas (7.84). Beare guovtti dáhpáhusas lea váldovearba ovdal *álgit* veahkkevearba dego ovdamearkkas (7.85). Dáid dáhpáhusain cealkaga predikáhtta loahpaha cealkaga. *Álgit* + infinitiiva -ráhkadusain lea vejolaš almmuhit mánggaid áššiid álgima oktanaga (7.86) ja dákkár cealkkaráhkadusat leat oalle sihkkarit ellipttalaš báldalastojuvvon oaivecealkagat. Stuurámus oassi buot dáin ráhkadusain ásaht heakkalačča doaimmaid. Beare ovttá dáhpáhusas, ovdamearkkas (7.87), semánttalaš dilli lea perseptionála dili álgín. Dán dáhpáhusas lea vuohhtimis inkoatiivavuoda duppalastin, namalassii almmuheamen dili álgima veahkkevearbbain, muhto maiddái váldovearba inkoatiivasuorggádusain.

(7.83) *Dalle dat álgá šluvvgašit dan seahka ja dat, dat skilaidit.*

(SKS 1956: a323_1-2)

- (7.84) *Ja go bijai, guttii stohpui rissiid ja **álggii** dálvit rissedola **bidjat**, gánda maid čuožžu das.* (SKS 1956: a324_15)
- (7.85) *De gánda vuot luoitilii, nugo lei rávven Gieddegeašáhkku “geađggi galggat luoitilit” ja go luoitilii, de dat go šattai vuot goikkis gitta čáhceoivái, ja loddi **vuoinnastit álggii**.* (SKS 1956: a323_17)
- (7.86) *Áhkku **álggii geahččat ja guldalit**.* (SKS 1956: a324_12)
- (7.87) *Ja go lei mannan, de geahčastaddá dámppa kapteain tiimmas, ahte na iigo dat **álgge jo, Várggáid gávpot oidnogoahhtit**.* (SKS 1956: a324_20)

Sisdoalu dáfus (7.86) cealkka máksá seamma go *áhkku álggii geahččat ja áhkku álggii guldalit*. Dán guovtti cealkagis lea oktasaš subjeakta ja progreshuvnna aspekta, de dainna lea vejolaš guođdit daid namutkeahhtá. Ovdamearkka dihte cealkagiin *áhkku álggii geahččat ja áddjá guldalit* leat guokte sierra subjeavtta, muhto progreshuvnna aspekta lea seamma: dahku álgá. *Áhkku álggii geahččat ja heittii guldaleames* cealkagiin subjeakta bissu seammán, muhto dán dáhpáhusas progreshuvnna aspekta lea eará.

Dutkanmateriálas ii fal oktage riepman masage. Oarjesuopmana hálliide lea álkit riepmat ja Luhkkár Jovn’ Ásllaga gielas dákkár ráhkadus ii leat goit dán materiála vuodul. *Heitit + aktio essiiva* predikáhtat dego ovdamearkkas (7.88) leat su muitalusain vihtta. Ovtta dáhpáhusas (7.89) sáhtá leat elliptalaš cealkkaráhkadus. Ovtta dáhpáhusas (7.90) heaitin guoská eanet go ovtta vearbba.

- (7.88) *Go báhppa **heittii** girkofitnuid **doaimmaheames**, de dat vulge buot veahka olggos ja politimeaštir, dat gal jo dovdá, mas lea jo golbmii oaidnán ja háleštan.* (SKS 1956: a323_22)
- (7.89) *Dalle dat Elias-áddjá **heittii [doallamis]** dan geassedálu ja dat orru dál ávdinin Áhguoiluobbal bokte, dáčča bealde, Niiles Boine bajábealde.* (SKS 1956: a324_26)
- (7.90) *Dalle dat mánát hirpmástuvvet ja muhttimatge **heite** eret **bárgumis** ja **suhdadeames** ja **beaitadeames**.* (SKS 1956: a325_2)

Materiálas *iskat* vearba lea beare oktii, muhto diminutiiva-suorgásiin suorggiduvvon *iskkastit* vihtta geardde. Beare ovtta dáhpáhusas *iskkastit* lea veahkkevearban. *Geahččalit* lea guđa geardde ja golbmii dat lea veahkkevearban. *Iskat* dahje *iskkastit* oažžu Jovn’ Ásllaga muitalusain dávjjimusat dakkár mearkkašumi, ahte soames fitná konkrehtalaččat dutkamin, *iskamin*, ahte leago muhtin ášši man nu láhkai, dego ovdamearkkas (7.91):

- (7.91) *Nu gánda **iskkasta** dan dan jápmán ádjá lupma, mii dat doppe lea.*
(SKS 1956: a325_3)
- (7.92) *"Dat lea dat soabbi, eallin ja jápmin soabbi. Go nuppi geaži geigesta, de jápmá. Ja go nuppi geaži geigesta de eallá." Dan gulai gánda. Eaba dat astan geahččat gándda, soabbi lei eatnamis. Gánda dohppestii dan soappi, **iskkastii dollet** nuppe geaži, dan soappi, don guovtti guvlui. Muhto dat deaivvaige leat dat geahči, ahte dat guktot jámiiga.* (SKS 1956: a325_3)
- (7.93) *Mun **geahččalan** oabbán rávkat.* (SKS 1956: a323_15-16)
- (7.94) *Go muhtin juhkan olbmot go... nu ahte hilbatvuodas **álge** danges **geahččaladdat**, Max-rohkki bajás hávddis **vuorjat**.* (SKS 1956: a324_11)

(7.92) ovdamearkkas *iskkastit* lea veahkkevearban váldoverbii *dollet*. *Geahččalit* lea materiálas veahkkevearban vuodđohámis golmma geardde ja ovttá sajés dat lea suorggiduvvon frekventatiivavearban *geahččaladdat*. *Geahččaladdat* (7.94) ii doaimma veahkkevearban, muhto oažžu ‘dutkama’ dahje ‘guorahallama’ mearkkašumi váldovearban. Dán ovdamearkkas leat guokte báldalastojuvvon cealkaga, maidda guoská seamma veahkkevearba *álgit*. Nugo maddái *iskat*-vearbba lea vejolaš suorggidit frekventatiiva- dahje kontinuatiivavearban *iskkadit*, de dáid duratiivasuorggádusaid ii leat heivvolaš atnit veahkkevearban konatiiva iešvuoda ovdanbuktimii. *Iskkadit* mearkkašupmi lea jo nu nannosit čatnasan ášši iešvuoda dutkamii, dego ovdamearkka dihte *iskkadit biillaid* oaivvilda ‘dutkan makkárat iešguđet biillat leat’. Danin orru leamen nu, ahte sáhtta dadjat *iská* / *iskkasta* / *geahččala* / *geahččalastá čállit oahppočájánasa*, muhto eat daja **iskkada* / **geahččaladdá čállit oahppočájánasa*.

8. BOHTOSIID SUOKKARDALLAN

Dán logus geasán čeahkkái dutkamuša bohtosiid. Suokkardallanlohku lea juhkkoujuvvon njealji sadjái nu, ahte vuollelogus 8.1. leat statistihkalaš dieđut. Vuollelohkui 8.2. lean čohkken moadde smávit fáttá, dego aspektuála vearbasuorggádusaid suorggideami aspektuála vearbasuorgásiiguin ja suorggádusaid leksikalisašuvnna. Aspektuála veahkkevearbaid suokkardallan lea vuollelogus 8.3. Giellaoahpa govvádus aspektuála vearbasuorgásiin guođđá smávva saji teorehtalaš duogáža dárkkálmahttimii ja geahččalan fállat muhtin lassidetálgaid dasa vuollelogus 8.4. Dutkanmateriála ja dutkamuša bohtosiid suokkardallan lea vuollelogus 8.5.

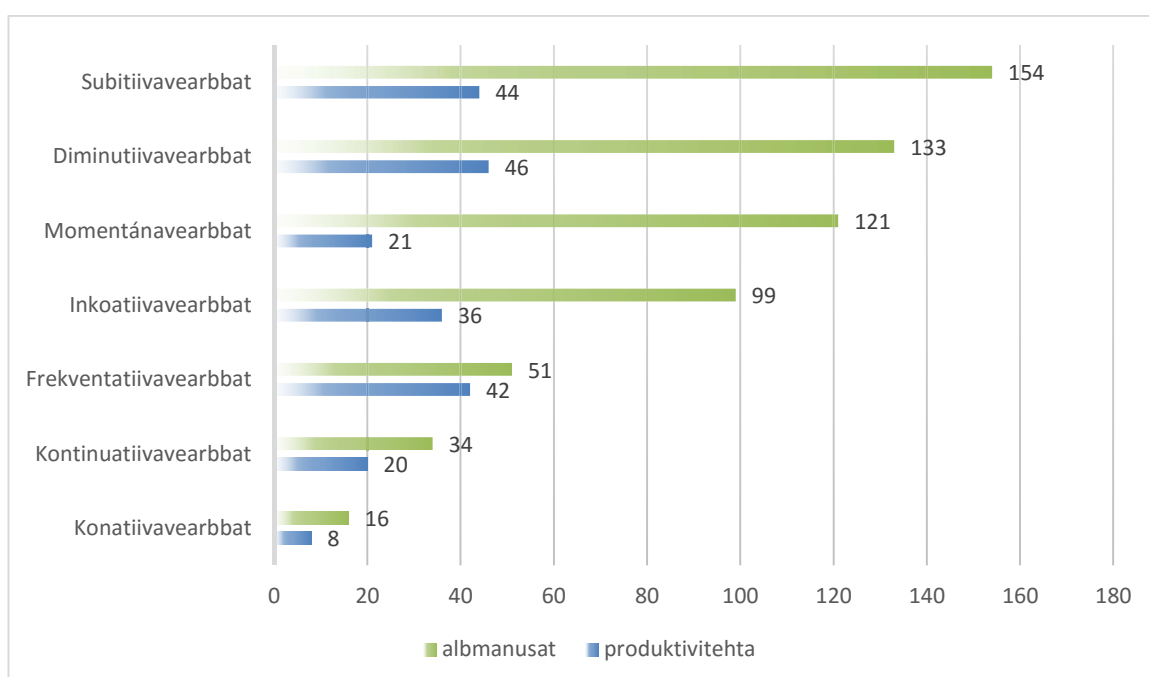
8.1. Statistihkalaš bohtosat

Dán lohku leat čohkkejuvvon dutkamuša statistihkalaš bohtosat. Ovdanbuktima várás nummirat leat heivehuvvon diagrámmaide. Diagrámmain leat guokte stoalppu juohke luohká dahje suorgása oktavuodas. Guhkit stoalpu buktá ovdan man galle dáhpáhusa luohkás dahje suorggádusas gávdnojit materiálas. Oanehut stoalpu čájeha dan man galli vearbamáddagis albmanusat leat suorggiduvvon. Ovdamearkka dihte inkoatiivavearbbat leat dutkanmateriálas oktiibuot 99 ja dat lea suorggiduvvon 36 vearbbas.

Dutkanmateriálas bohte ovdan buohkanassii 210 aspektuálalaččat suorggiduvvon vearbba, mat ledje cealkaga verbála oassin. Dát vearbbat ledje adnojuvvon materiálas oktiibuot 588 gearddi. Dáin loguin lea váldojuvvon vuhtii dat, ahte muhtin máddagat ja suorggádusat leat meroštallojuvvon gullat eanet go ovttá jovkui. Ovdamearkka dihte diminutiiva-subitiivavearbbat leat merkejuvvon sihke subitiiva- ja diminutiivavearbaid sátnelisttuide dan sujas, go dat leat teoriijas meroštallojuvvon oktan luohkkán, iige daid leat leamašan vejolaš dán dutkamušas čuoldit sierra. Nappo jus rehkenastá buot 7. logu sátnelisttuid sániid oktii, de oažžu boađusin stuorát logu go 588.

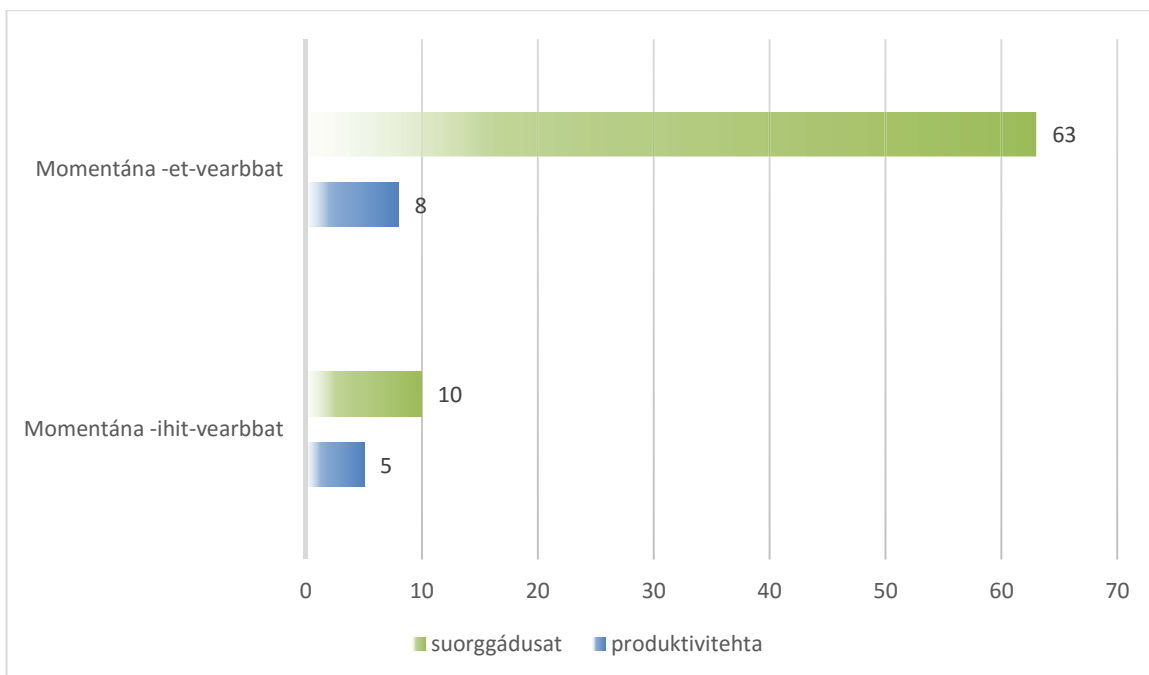
Bohtosat, dego albmandávjodat ja produktivitehta, varierejit mealgat suorgásiid ja suorggádusluohkáid gaskal. Ovdamearkka dihte konatiivavearbbat ledje dutkanmateriálas oktiibuot 16 ja subitiivavearbbat ledje fas 154, nappo badjel ovcci gearddi eanet. Subitiivavearbbat *láhttestit-* ja *jearralit* adnojit dávjá dialoga gáldecealkagiin ja dat bajidit dán vearbaluohká frekveansa.

Statistihkka čájeha maiddái dan ahte produktivitehta ja albmánandávjodat eaba leat vieljažat: frekventatiivavearbbain lea eará vearbaid ektui alla produktivitehta, vaikke lohkomearálaččat dat leat materiálas beare goalmmmoasi subitiivavearbbaid lohkomearis. Dutkanmateriálas leat 51 frekventatiivavearbbba mat leat suorggiduvvon aspektuála vearbasuorgásiin. Dát 51 albmánusa leat suorggiduvvon 42 vearbba. Subitiivavearbbat leat golbma gearddi eanet (154), muhto dat leat suorggiduvvon 44 vearbba. Produktivitehta dáfus subitiiva-, diminutiiva- ja frekventatiivavearbbat leat dássálagaid, vaikke subitiiva- ja diminutiivavearbbat gávdnojit eanet go frekventatiivavearbbat dutkanmateriálas.

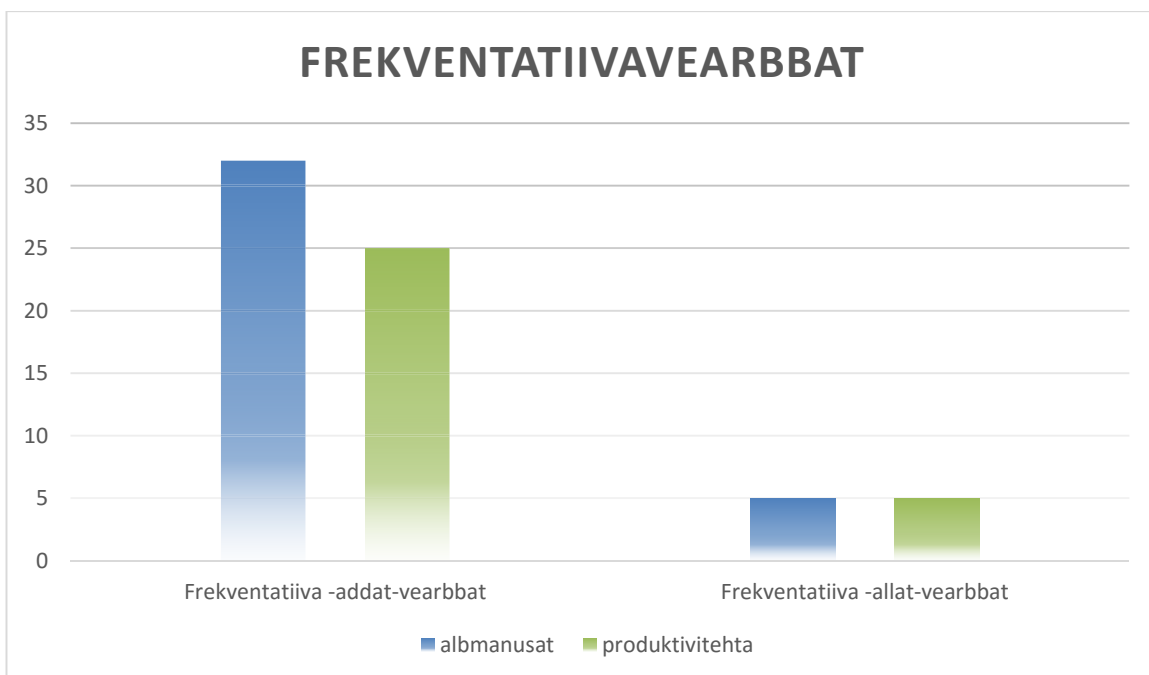

Diagrámma 1. Aspektuála vearbasuorggádusat olles dutkanmateriálas

Statistihkas sáhttá oaidnit maiddái, ahte vearbaluohká siste bohtosat molsašuddet suorgásis nubbái. Momentánavearbbaid luohkás *-et*-suorgásiin leat suorggiduvvon 63 suorggádusa gávccii máddagis, muhto *-ihit*-suorgásiin leat suorggiduvvon logi suorggádusa viđa máddagis. Dát čujuha dan, ahte *-et*-suorgásiin suorggiduvvon vearbbat leat lohkomearálaččat olu eanet go *-ihit*-suorgásiin suorggiduvvon vearbbat, muhto suorgásiid produktivitehtas ii leat stuorra erohus (diagrámma 2). Fuomášán veara lea maid dat ahte momentána *-et*-suorggis orru jápma suorggis danin go dainna ii leat vejolaš njuolggaduslaččat buvttadit ođđa suorggádusaid (gč. logu 7.1.).

Diagrámma 2. Momentánavearbbat *-et-* ja *-ihit-*suorgásiin

Diagrámma 3. Frekventatiiva *-addat-* ja *-allat-*vearbbat

Davvisámegiela aspektuála vearbazuorgásat eai leat nu viidát dutkojuvvon, ahte livččii vejolaš dadjat suorgásiid frekveanssaid birra oppalaččat nu olu. Frekventatiivavearbbaid bokte lea vejolaš oaidnit frekveansaerohusa guovtti seamma mearkkašumi sisttisoalli

suorgása gaskal. Dán Luhkkár Jovn' Ásllagis lea čielga tendeansa geavahit frekventatiiva -*addat*-suorggádusaid (diagrámma 3). Livččii mávssolaš guorahallat dárkilabbot, ahte leago dát dihto guovllu iešvuohta, vai leago dát boarrásut sámegeiela hálliide mihtilmas vuohki hállat.

8.2. Suorggádusaid suorggideapmi ja leksikaliserejuvvon suorggádushámit

Davvisámegeiela suorggidanmorfologijja lea rikkis vuogádat mainna sáhtta buvttadit ođđa sániid álkit. Suorggidit sáhtta sátneluohkás nubbái ja maiddái sátneluohkáid siste. Aspektuála vearbasuorggádusat muddejit vearbba sisdoalu, muhto eai rievdat ovdamearkka dihte dan makkár dependanttaid vearba dárbbasa cealkagis (vrd. ovdamearkka dihte passiivasuorggádus, mii jávkada cealkaga subjeavtta). Giellaoahpalaččat suorggádusaid lea vejolaš suorggidit ain viidásabbot, iige leat vel čielggas, man guhkes suorggidanráiddu lea vejolaš hukset. Giellaoahpalaččat orru heivvolaš suorggidit vaikkeba *vuoddjástallagoahtit*, man ruohtasin lea *vuodjit*. Ruohtas lea suorggiduvvon *vuodjit* > *vuoddját* (inkoatiiva) > *vuoddjástit* (subitiiva) > *vuoddjástallat* (frekventatiiva) > *vuoddjástallagoahtit* (inkoatiiva), nu ahte loahpalaš suorggádus lea inkoatiiva-subitiiva-frekventatiiva-inkoatiivasuorggádus vearbba *vuodjit*. Dán dutkamuša gažaldahkan ii leamašan nuge dat, ahte makkár suorggádusaid lea buohkanassii vejolaš hukset, muhto eanet dat, ahte makkárat leat lunddolaččat hállangielas. Jagis 1956 báddejuvvon Luhkkár Jovn' Ásllaga mitalusain gávdnojedje čuovvovaš suorggidankombinašuvnnat:

diminutiiva-frekventatiivavearbbat

-stít -addat

dovdot dovdostit dovdostaddat

subitiiva-frekventatiivavearbbat

-lít -addat

jurddašit jurdilit jurdáladdat

inkoatiiva-frekventatiivavearbbat

-stít -addat

orrut orustit orustaddat

momentána-subitiivavearbbat

-et -stit

njurgut njurget njurgestit

momentána-diminutiiva-subitiivavearbbat

-alit -(a)stit

jorgut jorgalit jorgalastit

frekventatiiva-inkoatiivavearbbat

-(a)dit -(iš)goahtit

nohkkat nohkadit nohkadišgoahtit

Materiálas dábálamos suorggis, mainna dutkojuvvon suorggádusat leat suorggiduvvon viidásabbot lea frekventatiiva *-addat*-suorggis. Inkoatiiva-frekventatiiva ja frekventatiiva-inkoatiiva suorggideapmi lea vejolaš goappat beliid, muhto ferte atnit mielas, ahte inkoatiiva *-(š)goahtit*-suorggádusa ii leat heivvolaš suorggidit viidásabbot. Go dáid bohtosiid buohtastahtá diagrámmain 1. ja suorggidanluohkáid produktivitehtain, de ii oro imaš manin juste dát luohkát bohtet ovdan maiddái suorggidankombinašuvnnaid bokte.

Muhtin suorggádusaid mearkkašupmi lea gáidan sátnemáddaga muddemis oalát ođđa sátnin. Ovdamearkka dihte vearba *vuoiŋgat* lea suorggiduvvon diminutiivavearban *vuoiŋgastit* ja kontinuatiivavearban *vuoiŋgadit*. Sátnemáttá máksá dábálaččat dan ahte ‘vuoruid mielde geassá áimmu geahppáide ja bossu dan olggos’. Eará mearkkašumit sáhtášedje leat ‘áimmu johtin materiála, dego gággá, čađa’. Suorggidanmorfologijja ja giellaoahpa čilgehusaid mielde *vuoiŋgastit* oaivvildivččii ‘vuoiŋgat vehá’, muhto mearkkašupmi leage nuppástuvvan oaivvildit ‘doallat bottu ja čohkket návccaid’. Seammasullasaš mearkkašumi nuppástus lea dáhphuvvan *vuoiŋgadit*-suorggádusa bokte, mii mekánalaččat livččii dulkomis ‘vuoiŋgat guhká dahje gulul’, vaikke mearkkašupmi duohtavuodas leage ahte ‘jápmán olmmoš lea ožžon ráfi hávddis’. Vearbamáttá *vuoiŋgat* lea dutkanmateriálas erenomáš dáhphus, danin go aspektuála suorggideapmi lea buvttadan dakkár hámiid maid ii leat oktageardán máhcahit mearkkašumi bealis sátnemáddagii. Ovdamearkka dihte vearbbas *njuikut* leat suorggiduvvon moanat iešguđegelágan aspektuála suorggádusat. Dutkanmateriálas gávdnojit dakkár suorggiduvvon hámit go *njuiket*, *njuikulit* ja *njuikkodit*. Erohussan *vuoiŋgat*-sáni suorggádusaide lea dat, *njuikut*-sánis suorggiduvvon vearbbat modifiserejit doaimma, muhto eai rievdat goittotge *njuikuma* mearkkašumi ‘galkat dáhtul áibmui’.

Nubbi leksikaliserejuvvon suorggádus lea subitiivasuorggádus *láhttestit*. Dan mearkkašupmi lea sierranan máddagis *láhttet*. Go sátnemáddaga mearkkašupmin mii áddet ‘vierut ja vuogit doaibmat’, de dutkanmateriálas *láhttestit* lea adnojuvvon álo dakkár oktavuodas, ahte soames dadjá juoidá. Suorggiduvvon vearba lea šaddan sierra sátnin, man mearkkašupmi lea gáržon dábiid, vieruid ja hállama ásaheamis dušše hállanávttá ásaheapmái.

8.3. Aspektuála veahkkevearbbat

Aspektuála veahkkevearbbat leat dutkanmateriálas njeallje: *álgit*, *heaitit*, *geahččalit* ja *iskat*. *Álgit* vástida sisdoalu bealis sakka inkoatiivavearbbaid, muhto das lea muhtin iešvuodát maid suorggideimiin ii oro lunddolaš ovdanbuktit. Dakkárat leat *álgit* + infinitiiva -ráhkadusat, main lea vejolaš almmuhit mángga ášši álgima oktanaga (7.86) ja dat dáhpáhusat leat oalle sihkkarit ellipttalaš báldalastojuvvon oaivecealkagat. Ášši lea vejolaš maiddái prinsihpas mitalit atnimiin inkoatiivasuorggádusaid, muhto giella sáhtta šaddat dainna lágiin gággadut. Ovdamearkka dihte guokte báldalastojuvvon cealkaga *áhku álgit geahččat ja guldalit* soaitá leat geahppadut go *áhku geahččagodii ja guldališgodii*. Maiddái mañit ovdamearkkas leat guokte báldalastojuvvon oaivecealkaga, muhto dain álgima aspekta ovdanbuktojuvvo suorgásiin, man ferte laktit goappáge cealkaga verbii amas sisdoallu rievdat. Veahkkevearbba lea vejolaš guođdit oidnosii beare ovddit váldocealkagii, muhto álgin ipmirduvvo guoskat maiddái mañit cealkaga sisdoallovearbba.

Dutkanbohtosat čujuhit, ahte dát ráhkadusat gusket dájvja heakkalačča doaimmaide, muhto ovttá dáhpáhusas (7.87) semánttalaš dili lea perseptionála dili álgin. Dego maiddái suorggideimiin, de maiddái verbála ráhkadusain lea vejolaš almmuhit dáhpáhusa dahje dili álgima guovttegeardásaččat, dego muhtin ášši álgin álggášii. Ná lea ovddabealde namuhuvvon ovdamearkkas (7.87), mas lea sihke veahkkevearba *álgit* ja inkoatiivavearba *oidnogoahit*. Veahkkevearbbas *heaitit* orrot muhtin muddui seammalágan iešvuodát go vearbbas *álgit*, muhto lunddolaččat mearkkašupmi lea eará. Goittotge erohussan lea dat, ahte materiála vuodul eai leat dagu dahje doaimma heaitima duppalastimat. Dákkár dáhpáhusat orrot maiddái masá jierpmeheamit, go ii jus *heaitá heaitimis doaimma X*, de dat mearkkaša seamma go ‘áigut heaitit doaimma X, muhto

joatkit dan ovdal go geargá heaitit'. Dán guovtti veahkkevearbba erohussan lea maid dat, ahte davvisámegielas ii leat suorggis mainna almmuhit doaimma heaitima.

Sámegielas dagu dahje doaimma geahččaleami lea vejolaš buktit ovdan nu ahte atná cealkagis juogo konatiivavearbba dahje verbála veahkkevearban *iskat* dahje *geahččalit*. Dát verbálahámit buvttadit imperfektiivu cealkagiid, nappo doaibma dahje dahku ii ollašuva loahpa rádjai. Cealkaga dahkki bargá juoidá, mas lea čielga ulbmil, muhto dagu boadusin dát ulbmil ii dieva. Materiála vuodul konatiivasuorggiduvvon vearbbat huksejit cealkagiid main doaibma lea duratiiva, dego ovdamearkka dihte *Stállu [...] baldala* (7.70) dahje *Niillas Vuolab háhpohaddá Sámmol Palto dohppet niskái* (7.73). Jus fas cealkaga ráhkadeamis leat adnojuvvon veahkkevearbbat *iskat* dahje *geahččalit*, de dábálaččat cealkaga doaimmat leat punktuálat, dego ovdamearkka dihte *Gánda dohppestii dan soappi, iskkastii dollet nuppe geaži, dan soappi* (7.92) dahje *Mun geahččalan oabbán rávkat* (7.93). Jus vearbbaid *iskat* ja *geahččalit* figgá suorggidit duratiivavearban (frekventatiiva- dahje kontinuatiivavearbbat), de dat rievdata vearbbaid iešvuoda nu, ahte daid ii leat lunddolaš atnit veahkkevearban, muhto dat ožžot dan oktavuodas 'dutkama' ja 'guorahallama' mearkkašumiid.

8.4. Suorggidanhomonymiijaid rátkimin

Dálá giellaoahpain vearbbaid aspektuála suorgásat leat meroštallojuvvon juo viidát. Dat dollet sisttis morfologiija, muhto maiddá mearkkašumiid nu ahte daid vuodul bastá čilget stuorámuš oasi dáhpáhusain. Leat goittotge muhtin dáhpáhusat mat gahččet dáid meroštallamiid gaskii nu ahte daid ii leat čielgasit sáhttán meroštallat gullat man nu dihto jovkui, eaige dát dáhpáhusat leat čilgejuvvon dađi dárkilabbot. Dán dutkamušas lean geahččalan guorahallat maiddá dákkár dáhpáhusaid ja speadjalastit daid teorehtalaš duogáža vuostá nu, ahte daidda gávdnošii vuohki čuoldit sierra. Muhtin meroštallamat orrot čielgasabbot go nuppit, muhto dán muttus ii leat vejolaš vel hukset ođđa meroštallamiid giellaoahpa várás. Fálan dan sajis primáradulkonvuogi, man vuodul lea vejolaš guorahallat eará davvisámegielat materiála ja iskkadit dulkomiid doallevašvuoda.

Dutkanmateriála ja teorehtalaš guorahallama boadusin lean gávdnan golbma suorgása mat ožžot eanet go ovttá mearkkašumi seamms suorggidankriterain. Dieđusge leat suorgásat maid sáhttá atnit sihke sátneluohkáid gaskka ja sátneluohká siskkáldas

suorggideapmái, dego ovdamearkka dihte *-et*-suorggis (*suoidni* > *suidnet* ja *njuikut* > *njuiket*). Maiddái deverbála vearbaid suorggidettiin lea vejolaš seamma suorgásiin suorggidit sihke giellaoahpalaččat ja aspektuálalaččat, dego ovdamearkka dihte *-ašit*-suorggis (*bealkit* > *bealkkašit* ja *vuodjit* > *vuojašit*). Dákkár dáhpáhusat eai váldojuvvo vuhtii dán dutkamušas, dás lea sáhka dušše aspektuála suorgásiid birra.

Nickela ja Sammallahti giellaoahpas (2011: 541–562) leat vihtta aspektuála vearbasuorgása, mat buvttadit suorggádusaid eanet go ovtta luohkkái. Ovdamearkka dihte *-dit*-suorgásiin lea vejolaš suorggidit momentána-, frekventatiiva-, kontinuatiiva- ja konatiivavearbaid. Giellaoahpa addin kriteraid vuodul momentánavearbaid lea álki sirret joavkkus morfologalaččat dainna ákkain, ahte momentánuorggádus lea gievrras dásis ja eará suorggádusat leat geahnohis dásis. Dálá njuolggadusaid vuodul renskemiin suorggidanhomonymijat báhcet vel golbma. Suorgásat *-dit*, *-(a)stit* ja *-lit* buvttadit sátnehámiid maid sirremii eai leat dárkilut kriterat.

Lihkadanvearbaid bokte *-lit*-suorggis buvttada inkoatiiva- ja subitiivasuorggádusaid. Inkoatiivva mearkkašumi čuoldin subitiivvas sáhtta orrut giellageavaheaddjái iešalddis čielggas; konteaksta dat lea mii čilge maid oaivvilda, jus muhtin *viehkala*. Muhto mat leat dán konteavstta kriterat? Cealkaga perfektiiva- ja imperfektiivavuohta orru leamen guovddáš erohus, ja dat ágga mo dáid sáhtta dulkot sierra. Inkoatiiva almmuha dagu dahje dáhpáhusa álgima, muhto doaibma ii gárvvásmuva dahje noga. Dákko bokte ii leat mearkkašupmi das, ahte leago suorggiduvvon vearbamáta punktuála vai duratiiva vearba: *časkit* > *časkigoahtit* dahje *viehkak* > *viehkagoahtit* almmuheaba dušše beare álgima. Subitiivva meroštallan baicce lea ahte juoga nu dáhpáhuvá *jođánit*, *fáhkkestaga* dahje *hoahpus*. Dát meroštallan ieš ii fála dárkilut dieđu das, ahte čuohcágo subitiivasuorgásiin suorggideapmi cealkaga aspektii mange láhkai. Lihkadanvearbaid bokte lea vejolaš suokkardallat subitiivva nu, ahte vai sáhtáši dadjat muhtima lihkadit dahje johtit ‘jođánit’, de ferte leat diehtu mátkkis man dat soames suollema johtá. Mátkki várás ferte leat diehtu vuolggá- ja loahppačuoggás. Jurdaga sáhtta láidet dás dasa, ahte subitiivadulkojupmi geatnegahtta goittot lihkadanvearbaid oktavuodas loahppačuoggá, nappo cealkka ferte leat perfektiiva.

Lihkadeami loahppačuokkis sáhttet leat ovdamearkka dihte illatiivahámát báikki govvideaddji sátni, dego *beahkilit dállui*; nubbi eará aktivitehta, dego *vázzilit muitalit*; dahje mátkki namma genetivvas, dego *viehkaliit Geavu luonddubálgá*. Mátkki namma

illatiivvas fas orru sihkasteamen subitiivadulkojumi vejolašvuoda masá oalát, go *viehkaliit Geavu luonddubálgái* orru hui čielgasit oaivvildeamen dan, ahte mátki easka álgá dán dáhpáhusas, dego viehkki manašii dan sisa. Nubbi aktivitehta loahppačuokkisin orošii lunddolaš dan sujas go dábálaččat mii čatnat daguid áigái ja báikái. Ovdamearkka dihte cealkka *gánda viehkalii čuollat muoraid* doallá sisttis eanet go maid sánit njuolga midjiide mitalit. *Čuollat muoraid* bajida millii dihto báikki gos dákkár aktivitehta lea dábálaš, nappo rántet, muhto ii ovdamearkka dihte gearretsále, jiekŋaskáhpe dahje bárpmu. Nubbi čilgehus dása lea vel dat, ahte lihkadeapmi, dego *viehkan* sáhtá dahkat mánggaid doaimmaid mealgat eanet hástaleaddjin, beanta váralažžan. Dat lea buorre ágga jáhkkit, ahte ovdamearkka *gánda* heaitá vuos viehkamis ja de easka čuollagoahtá muoraid. Dáinna lágiin jus lihkadanvearbba johtu čujuha nuppi doibmii, mii sáhttit jurddašit dan doaimma maiddá doallat sisttis lihkadeami loahppačuoggá.

Fuomášahti dás lea dat, ahte inkoatiivadulkojupmi bissu jámma vejolažžan, iige goit dán dutkamuša vuodul oro gávdnomin čielga ráddjehus goas *-lit*-suorggis ii buvttadivččii inkoatiivavearbba lihkadanvearbba.

Suorggis *-(a)stit* lea giellaoahpas meroštallojuvvon subitiiva- ja diminutiivasuorggisin. Bárrastávvalvearbba suorggiduvvojit diminutiiva- ja kontrakšuvdnavearbbain fas subitiivavearbbat. Bárahisstávvalvearbba suorggiduvvojit diminutiiva-subitiivavearbbat. Subitiivavearba dábálaččat almmuha dahku dahje doaibma dáhpáhuvá jođánit, fáhkkestaga dahje hoahpus. Subitiiva sáhtá oažžut maiddá ironalaš mearkkašumi, dego ovdamearkkas (7.9), mas vearba *álesttit* oažžut dependantan advearbba *gulul*. Dákkár dáhpáhusaid dábálašvuodas ii sáhte dadjat vel dán dutkamuša vuodul eanet, go ahte dat lea vejolaš vuohki dadjat.

Momentána bárahisstávvalmáddagiin suorggiduvvon vearbba ii oro sáhttimin čielgasit sirret mat livččii diminutiivvat ja mat bealistis subitiivvat. Goittotge dáhpáhus (7.79) orru fállamin vejolašvuhtan dulkot konsonántamáttat duratiivavearbba *-(a)stit*-suorgásiin suorggiduvvon vearbba okto fal subitiivan, muhto ovttá albmanusa vuodul dás ii sáhte dahkat riehta makkárge jurddabohtosiid.

Bárrastávvalvearbba suorggiduvvon diminutiiva *-(a)stit*-vearbba oaivvildit dálá giellaoahpa vuodul, ahte dahku dahje doaibma bistá *oanehis áigge* dahje dat dahkko *veháš*. Suorggis orro goittotge buvttadeamen olu vearbbaid, main leage momentána iešvuohhta, nappo ovdanbuktet ovttahávalašvuoda. Gažaldagas leat duratiivavearbbat,

main ii leat vejolaš suorggide momentánavearbbas *-et-suorgásiin*, vaikke prinsihpas galggašedje čuovvut dan suorggidannjuolggadusa, dego ovdamearkka dihte *máhccut* > *máhcastit* (> **máhccet*). Go ovdal lea ilbman, ahte momentána *-et-suorggis* ii leat šat produktiiva dahje dan njuolggadus lea váilevaš, de dan sajis dán dáhpáhusain *-stit-*suorggis orru leamen goittot dán dieđu mielde maiddái momentánuorggis.

8.5. Dutkamuša bohtosiid suokkardallan

Dán pro gradu ulbmilin lea leamašan álggu rájes govvidit ovtta muitaleaddji giela máinnasteami konteavsttas. Oahppočájánasas leat maid iežas ráddjehusat, maid ferte váldit vuhtii bohtosiid logadettiin. Dehálamos lea cuiget dutkanmateriála: dát dutkamuš sihkasta easka gavjjaid dan jearahallanmateriála alde, maid Aslak Guttormis lea čoggojuvvon su eallinagis (Valtonen: boahhtimin). Dán barggus lean dutkan dušše ovtta jearahallanmátkki jietnabáttiid. Daid vuodul lean ožžon nannejumi su gillii laktáseaddji fuomášumiide, maid ovddit dutkamuš lea ovdanbuktán (ee. Huuskonen 2004; Itkonen 1971), muhto dán dutkamuša bohtosiid ii sáhte automáhtalaččat viiddidit guoskat geasage earái, danin go dutkamuš guorahallá ovtta olbmo dialeavtta. Ovdamearkka dihte dat, ahte jearahallamiin eai gávdno muhtin dihto suorggidanhámit mat leat namuhuvvon giellaoahpain eai oavvvil dan, ahte dakkárat eai leat leamašan dan áigái. Dat dušše eai gávdno dán materiálas.

Lea maiddái jáhkehahti, ahte olbmo giella ii leat stabiila, muhto dat njammá iešvuodaid giellabirrasis ja vajáldahtta geavatkeahces dadjanvugiid. Filosofija doavttir Taarna Valtonen lea fuomášahtán, ahte Dálvadasa guovllus lea dáhpáhuvvon frekventatiivavearbbaid bokte dakkár rievdan 1900-logus, ahte dan áigge nu gohčoduvvon boarrásut gearddi hállit leat atnán millosabbot *-addat-* muhto nuorat giellageavaheaddjit fas leat bahkken atnit *-allat-*suorgása (Valtonen njálmmálaš diehtu: 20.1.2016). Dán dutkamuša bohtosat leat maiddái áigái čadnojuvvon dainna lágiin, ahte almmá viiddit guorahallama ii sáhte diehtit leago Aslak Guttormas leamašan dákkár preferánsa vel vaikkeba 1970-logus. Maiddái fáddá orru váikkuheamen dasa man olu son atná aspektuálalaččat suorggiduvvon vearbbaid. Ovdamearkka dihte dakkár báddejumiin main son muitala dahje čilge man nu ášši eai gávdno nu olu aspektuálaččat suorggiduvvon vearbbat, go vaikkeba imašmáidnasiin. Áššiid refereremii adno dán dutkanmateriálas goidasut giella.

Vaikke ná unna dutkanmateriálain ii sáhte dahkat viiddit konklusuvnmaid olles davvisámegielas, de smávit čájánašguin lea vejolaš iskkadit dieđuid mat mis leat jo. Teorijaid doallevašvuoda sáhhtá geahččaladdat ja dain osiin go dieđut orrot vástideamen teorijja, de dat nanne min dieđu. Nuppe dáfus albmanusat, mat eai oro njuolga čáhkamin ovddit giellamálliide, fertejit heivehuvvot diehtovuogádagain oktii nu, ahte dat buktet midjiide viiddit ipmárdusa áššái. Orru nu, ahte ovdamearkka dihte diminutiivasuorggádusaid guorahallan ii geige guokte gieđa teorijjai, muhto ásaha dan dakkár dillái, ahte *-stit*-suorgása fertešii iskkadit viiddit materiálain.

Suorggádusaid statistihkalaš guorahallan čájeha čielga bohtosiid man dábálaččat ja produktiivvat iešguđet suorggádusat leat máinnasteami konteavsttas. Suorggidanonymijaid suokkardallan dárkkálmuhhtá *-lit*-suorgásiin suorggiduvvon lihkanvearbbaid meroštallama ja čielge *-stit*-suorgásiin suorggiduvvon vearbbaid momentána iešvuoda. Aspektuála suorgásiid oktiičatnasemiid dutkan ii mu mielas buvttadan nu čielga iehčanas bohtosiid, muhto dat dievasmahtá statistihkalaš bohtosiid frekventatiivvearbbaid produktiivavuodas. Aspektuála veahkkevearbbaid guorahallan ii lean bajiduvvon sierra dutkangažaldahkan, muhto daid buohtastahttin inkoatiiva- ja konatiivasuorgásiin suorggiduvvon váldovearbbaide buktá ovdan čuovvovaš bohtosiid: 1) veahkkevearbbain sáhhtá almmuhit máŋgga ášši álgima dahje nohkama oktanaga ja 2) konatiivavearba almmuha dábálaččat duratiiva geahččaleami, muhto veahkkevearbbain *iskat* ja *geahččalit* almmuhit punktuála iskama.

9. ČOAHKKÁIGEASSU

Dán barggustan lean dutkan aspektuála vearbasuorggádusaid Luhkkár Jovn' Ásllaga, Aslak Guttorma mitalusain ja máidnasiin. Ulbmilin lei govvidit davvisámegiela aspektuála vearbasuorgásiid geavaheami hállojuvvon gielas, eandaliige máinnasteami konteavsttas. Guovddáš dutkangažaldagat ledje oktiibuot golbma: 1) Man dábálaččat ja produktiivvat sierra suorgásat leat dutkanmateriálas? 2) Makkár aspektuála suorgásat sáhttet čatnasit oktii dutkanmateriála vuodul? 3) Makkár molsašuddi mearkkašumit aspektuála vearbasuorgásiin leat? Analysa vuodđun lean atnán Klaus Peter Nickela ja Pekka Sammallahti giellaoahpa (2011) meroštallama aspektuála vearbasuorgásiin. Dutkamuša duogáža ja earret eará dutkangažaldagaid lean mitalan vuosttas kapihttalis.

Lean čilgen dutkamuša teorijavuodu loguin 2–5. Kapihttalis 2 lean giedahallan suorggideami vugiid eandaliige suoma- ja davvisámegiela geahččanguovllus. Suorggideapmi lea okta vuohki buvttadit ođđa sáni giela dárbbuide. Sámegiela suorggidanvuogádat lea rikkis ja sániid lea vejolaš ráhkadit vaikke nu ahte suorggideapmi nuppástuhtá sátneluohká, muhto maiddá nu ahte dat beare modifisere sátnemáddaga. Konrad Nielsen lea govvidan sámegiela sátneráhkadeami jo 1920-logus (Nielsen 1926) ja varrasamos viiddes giellaoahpa lea ilbman 2010-logus (Nickel & Sammallahti 2011).

Goalmát kapihttalis lean guorahallan sámegiela vearbaid finihitta- ja infinihttahámiid. Infinihttahámiin lean čilgen daid mat sáhttet leat predikáhta oassin. Logus giedahallojit vuodđodieđut sámegiela vearbain, dego ovdamearkka dihte vearbaid sodjan áigehámiid ja persovna mielde, váldo- ja veahkkevearbaid erohus ja kapihttala loahpas lea čujuhuvvon verbála aspeavttaide.

Njealját lohku rahpá aspeavtta doahpaga. Lean čilgen aspeavtta golbma perspektiivvas nu ahte dan gielladiehtaga suorggi guovddáš meroštallamat bohtet ovdan. Nickela ja Sammallahti (2011) aspektuála vearbasuorgásat orrot vástideamen aspektologiija terminologiija duiskkagielat *Aktionsart*, mii lea suomagielat dutkamušas jorgaluvvon *tekumuoton*. Logus leat guorahallojuvvon maiddá aspeavtta meroštallama čuolmmat ja verbála aspeakta. Njealját logu lohppii lea čohkkejuvvon suorggádusluohkain guhkebuš tabealla, mii adnojuvvo materiála analysereme vuodđun.

Dutkamuša oktan guovddášgažaldahkan lea suorggádusaid mánggat mearkkašumit. Viđát logus lean čállán semantihka birra. Davvisámegielas lea suorggidemiin vejolaš buvttadit sátnehámiid, main leat eanet go okta mearkkašupmi. Dáid suorggidanhomonymiijaid čuoldin sierra ii oro dievaslaččat vejolaš. Muhtin dulkonvejolašvuodaid lea álkit oaidnit dihto konteavsttas, muhto konteaksta sáhtá dahkat fas nuppelágan dulkojumiid veadjemeahttumin. Ovdamearkka dihte go lihkanvearbbaid suorggida *-lit*-suorgásiin boađusin leat inkoatiiva- ja subitiivavearbbat. Dán guovttis sáhtá oaidnit čielga erohussan dan ahte subitiivadulkojupmi geatnegahtá cealkagii loahppabohtosa, muhto das fuolatkeahhtá vearbba sáhtá dulkot maiddái inkoatiivavearban.

Guđát logus lean giedáhallas dutkanmetoda, analysa dieđateorehtalaš duogáža ja giellateknologiija vejolašvuodaid. Dán logus lean muitalan maiddái dutkamuša informántta, Luhkkár Jovn' Ásllaga, birra. Dutkamuša analysaoassi lea čállojuvvon čihččet lohku. Gávccát logus lean suokkardallas dutkamuša guovddáš bohtosiid ja vihkkehallas daid luohtehahttivuoda.

Mu dehálamos bohtosat leat ahte subitiiva-, diminutiiva ja momentánavearbbat leat dábálaččamusat dutkanmateriálas. Suorggádusaid frekveanssaid ja produktivitehta analysa vuodul oaidná maiddái ahte produktivitehta dáfus subitiiva-, diminutiiva- ja frekventatiivavearbbain ii leat stuorra erohus. Nubbi boađus laktása diminutiiva- ja momentánavearbbaide, maid gaskavuohka ii leat áibbas čielggas materiála vuodul. Teoriijas dat leat meroštallojuvvon sierra kategoriijan. Momentána *-et*-vearbbaid ii leat vejolaš buvttadit njuolggaduslaččat *-ut-* ja *-at*-vearbbain, dego ovdamearkka dihte *njiellat* > **njillet*, *máhccut* > **máhccet*. Dákkár máddagiin lea vejolaš suorggidit momentánavearbbaid *-stit*-suorgásiin, mii lea giellaoahpas meroštallojuvvon diminutiivasuorggisin.

Aspektuála veahkkevearbbaid iešvuhtan lea dat ahte daiguin sáhtá almmuhit mángga ášši álgima dahje nohkama oktanaga elliptalaš báldalaston oaivecealkagiin. Sámegielas lea vejolaš almmuhit dáhpáhusa álgima guovtti láhkai: 1) inkoatiivavearba cealkaga váibmosis ja/dahje 2) atnit cealkagis aspektuála veahkkevearbba *álgit* dahje *riepmat*. Dutkanmateriálas ii gávdnon *riepmat*-vearba, muhto *álgit*-vearba lei predikáhta oassin 61 dáhpáhusas. Sámegielas ii leat vearbasuorggis mainna sáhtášii ovdanbuktit dáhpáhusa nohkama, muhto dakkár dili rievdamas sáhtá almmuhit veahkkevearbbain *heaitit*.

Aspektuála veahkkevearbbain sáhtta maid cealkagis ovdanbuktit sullalas sisdoalu konatiivavearbbain. Materiálas dákkár veahkkevearbbat leat *iskat* ja *geahččalit*. Dat máksá dan, ahte ‘muhtin iská dahkat juoidá, muhto dahku ii ollašuvva’. Materiála vuodul orru erohus dan guovtti gaskkas, ahte almmuhuvvogo geahččaleapmi veahkkevearbbain vai konatiivavearbbain. Orru nu ahte konatiivavearbbat ásahit duratiiva diliid, muhto dábálamos vuohki atnit veahkkevearbbaid leat dalle go geahččaleapmi lea punktuála.

Dáid bohtosiid vuodul bohciidedje guovttelágan jurdagat das mo dutkamuša sáhtášii dás joatkit. Vuosttasin namuhan bohtosiid iskkadeami viiddit materiálain, eandalii danin go muhtin giellaoahpain meroštallojuvvon suorggádusat eai gávdnon dán materiálas ollege. Go Nickela ja Sammallahti (2011) giellaoahpas leat muhtin suorggádusain addojuvvon variánttat nuorta- ja oarjesuoopmaniidda, de oktan molssaeaktun livččii háhkat jearahallanmateriála miehtá davvisámegiela hállanguovllu. Kánske lunddolut lahknanvuohki sáhtášii leat čohkket Badje-Deanus čoggojuvvon jearahallanmateriála 1900-logu álggus gitta otnábeaivái ja dutkat mo dan guovllu giella lea nuppástuvvan jahkečuodis.

DUTKANMATERIÁLA:

SKS 1956: Suoma Girjjálašvuoda Searvi. Jagis 1956 báddejuvvon sámegielat jearahallanmateriála. Materiála čoaggán Itkonen, Erkki & Hautala, Jouko

GÁLDUT:

Aikio Annukka & Aikio Samuli 1978a: Girdinoaidi bárdni. Sápmelaš máidnasat. WSOY. Porvoo.

Aikio Annukka & Aikio Samuli 1978b: Lentonoidan poika. Saamelaisia satuja. WSOY. Porvoo.

Alanen, Pentti 2014: Hermeneuttinen kehä ja kokeellinen tutkimus. Kustannus HD. Loimaa.

Alasuutari, Pertti 1999: Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tampere.

Bache, Carl 1985: Verbal Aspect – A General Theory and its Application to Present-Day English. Odense University Press. Odense.

Bergsland, Knut 1961: Samisk grammatik med øvelsesstykker. Universitetsforlaget. Oslo.

Brigden, Nigel 1984: Towards a Functional grammar of Aspect in Finnish. – Casper de Groot & Tommola Hannu (doaimm.) Aspect Bound A voyage into the realm of Germanic, Slavonic and Finno-Ugrian aspectology. Foris Publications. Dordrecht, 179–198.

Comrie, Bernard 1976: Aspect – an introduction to the study of verbal aspect and related problems. Cambridge University Press. Cambridge.

Dahl, Östen 1985: Tense and aspect systems. Blackwell. Oxford.

Hansson, Gunnar Ólafur 2007: Productive syncretism in saami inflectional morphology. (doaimm.) Nelson, Diane & Toivonen, Ida: Saami linguistics. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam / Philadelphia. s. 91–136.

Helander, Nils Øivind 2001: Ii das šat murrii iige báktái. Davvisámegiela illatiivva geaveaheapmi. Sámi instituhtta. Guovdageaidnu.

- Huuskonen, Marjut 2004: Stuurra-Jovnnan ladut. Tenonsaamelaisten ympäristökertomusten maailmat. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Häkkinen, Kaisa 1990: Mistä sanat tulevat – Suomalaista etymologiaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Häkkinen, Kaisa 1995: Kielitieteen perusteet. Tietolipas 133. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki: Tammer-paino Oy
- Jackson, Howard 1990: Grammar and meaning. a semantic approach to English grammar. Longman, London.
- Jomppanen, Marjatta 2009: Pohjoissaamen ja suomen perusinfinitiivi vertailussa *leat* ja *olla*-verbien yhteydessä. Oulu universitehta girjerádjju. Oulu.
- Kangasmaa-Minn, Eeva 1978: Verbien sisäisestä aspektista. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos. Turku.
- Kangasmaa-Minn, Eeva 1984: Tense, aspect and aktionsarten in Finno-ugrian. – Casper de Groot & Tommola Hannu (doaimm.) Aspect Bound A voyage into the realm of Germanic, Slavonic and Finno-Ugrian aspectology. Foris Publications. Dordrecht 77–96.
- Kangasmaa-Minn, Eeva 1985: Suomen verbi-ilmausten kvantiteetista ja kvaliteetista. Turun yliopisto. Turku.
- Kangasmaa-Minn, Eeva 1994: Derivaatio kielellisenä prosessina. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos. Turku.
- Kangasniemi, Heikki 1997: Sana, merkitys, maailma. Katsaus leksikaalisen semantiikan perusteisiin. Finn lectura. Helsinki.
- Kasik, Reet 1989: Eestin ja suomen verbinjohto. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos. Turku.
- Lehrer, Adrienne 1974: Semantic fields and lexical structure. North-Holland. Amsterdam.
- Lyons, John 1977: Semantics. Volume 1-2. Cambridge University Press. Cambridge.

- Lyons, John 1981: Language and linguistics - an introduction. Cambridge University Press. Cambridge.
- Magga, Ole Henrik 1980: Oanehis giellaoahppa. Sámi instituhtta. Guovdageaidnu.
- Nickel, Klaus Peter 1990: Samisk grammatik. Universitetsforlaget. Oslo.
- Nickel, Klaus Peter & Sammallahti, Pekka 2011: Nordsamisk grammatik. Davvi Girji. Karasjok.
- Nielsen, Konrad 1926: Lærebok I Lappisk. 1, Grammatik – lydlære, formlære, orddannelseslære og syntaks samt tillegg. Brøgers. Oslo
- Paltto, Kirsi 2007: Gieldda- ja darjjisámegeiela frekventatiiva, kontinuatiiva ja momentána vearbasuorggádusat. Sámegeiela váldofágabargu. Tromssa universitehta.
- Pörn, Michaela 2004: Suomen tunnekausatiiviverbit ja niiden lausemaiset täydennykset. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Sammallahti, Pekka 1987: Sátneráhkadeapmi. Oulu universitehta. Oulu.
- Sammallahti, Pekka 1998: The Saami Languages - An Introduction. Davvi Girji. Kárášjohka.
- Sammallahti, Pekka 2005: Láidehus sámegeiela cealkkaoahpa dutkamii. Davvi Girji. Kárášjohka.
- Sammallahti, Pekka 2007: Gielladutkama terminologija. Davvi Girji. Kárášjohka.
- Solbakk, Aage 2001: Deanuleahki Sogat Historjá - Tanadalen Sleakter Historie. Čálliidlagádus. Kárášjohka.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.
- Ullman, Stephen 1962: Semantics – an introduction to the science of meaning. Blackwell. Oxford.
- Wiik, Kalevi 1975: Suomen frekventatiiva ja kontinuatiivi. Virittäjä 79. Vuosikerta. Kotikielen Seuran aikakauslehti. Helsinki.

DEADDILKEAHTES GÁLDUT:

Jomppanen, Marjatta boahtimen: Davvisámegiela reduplikatiiva vearbagenetiivva boađi boađi; bosu bosu morfologiiija, syntákssa ja semantihkka

Valtonen, Taarna boahtimen: Luhkkár Jovn' Ásllat henkilö- ja tutkimushistoria

E-GÁLDUT:

Handke, Jürgen 2014: Syntax – The Function of the Verb, Part II – Aspect & Voice.

Virtual Linguistic Campus, www.linguistics-online.com.

<https://www.youtube.com/watch?v=0lhxm3QEP34> (dárkkistuvvon 15.5.2016)

JYU 2008: Perraultin Sadut

https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/kirjallisuuden_aikajana/klassismi/sadut-ja-faabelit/perraultin-sadut (dárkkistuvvon 5.4.2016)

Sámi Giellatekno, Romssa Universitehta 2014

http://giellatekno.uit.no/smilang_sme.html (dárkkistuvvon 29.1.2016)

Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2005:

<http://plato.stanford.edu/entries/hermeneutics/> (dárkkistuvvon 5.4.2016)

The Oxford English Corpus, Oxford University Press 2016

<http://www.oxforddictionaries.com/words/the-oxford-english-corpus> (dárkkistuvvon 29.1.2016)

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. <http://scripta.kotus.fi/visk> (dárkkistuvvon 9.5.2016)

Wikipedia 2016: *Maraton* <https://fi.wikipedia.org/wiki/Maraton> (dárkkistuvvon 11.2.2016)